

Arbejdsrapport fra
Danmarks Miljøundersøgelser
Miljø- og Energiministeriet

Emne: Ynglefugle 1994

Lokalitet: Vejlerne

Udgivet: 1995

Naturovervågning

Datablad

Titel: Ynglefugle 1994. Vejlerne

Forfatter: Jørgen Peter Kjeldsen

Vejlernes Økologiske Feltstation
Lyngvej 15
7741 Frøstrup
Tlf.: 97 99 13 39

Afdelingsnavn: Afdeling for Flora- og Faunaøkologi

Serietitel: Arbejdsrapport fra DMU. Naturovervågning

Udgiver: Miljø- og Energiministeriet
Danmarks Miljøundersøgelser

Udgivelsesår: 1995

Redaktion: Pelle Andersen-Harild og Michael Stoltze
Layout: Jørgen Peter Kjeldsen og Pelle Andersen-Harild
Databehandling og figurer: Jørgen Peter Kjeldsen og Pelle Andersen-Harild
Tegninger: Jens Frimer

Referee: Pelle Andersen-Harild og Michael Stoltze

Bedes citeret: Kjeldsen, J.P., 1995: Ynglefugle 1994. Vejlerne.
121 s. - Arbejdsrapport fra DMU. Naturovervågning

ISSN: 1395-5675

Pris: 50 kr.

Oplag: 150 stk.

Købes hos: Danmarks Miljøundersøgelser
Afdeling for Flora- og Faunaøkologi
Grenåvej 12, Kalø
8410 Rønne
Tlf. 89 20 14 00 - Fax 89 20 15 14

Miljøbutikken
Læderstræde 1
1201 København K
Tlf. 33 93 92 92

**Arbejdsrapport fra DMU
Naturovervågning**

YNGLEFUGLE 1994

VEJLERNE

Danmarks Miljøundersøgelser
Afdeling for Flora- og Faunaøkologi

Jørgen Peter Kjeldsen

**Miljø- og Energiministeriet
Danmarks Miljøundersøgelser**

1995

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	6
Sammenfatning, ynglesæsonen 1994	7
Anbefalinger	9
Vejret	11
Vandstandsforhold	14
Kreaturgræsning og sommerslåning	17
Rørskær	18
Randarealernes udnyttelse	21
Predation	21
Ynglefugletællinger - Omfang og metode	24
Ynglefugle 1994 - Artsgennemgang	25
Lappedykker	28
Skarv	32
Rørdrum	33
Fiskehejre	36
Hvid stork	36
Knopsvane	36
Grågås	36
Gravand	38
Rørhøg	42
Agerhøne	52
Strandskade	60
Hættemåge	81
Spurvefugle	92
Litteraturliste	111

INDLEDNING

For 17. år i træk har Vejlernes Økologiske Feltstation i 1994 gennemført ynglefugletællinger i og omkring Vejlerne. Resultaterne af tællingerne præsenteres i denne rapport.

Optællingerne blev i 1994 gennemført af Steen Brølling, Martin Lund Christensen og Jørgen Peter Kjeldsen efter samme program som tidligere år. Desuden medvirkede Esben Broe i det meste af juni og juli som frivillig, ulønnet medhjælper.

Som tidligere år fik vi også hjælp "udefra", fortrinsvist af tidligere observatører. I 1994 drejede det sig først og fremmest om Ejnar Dahl Jensen, der som erfaren ynglefugletæller bl.a. hjalp til på begge enggennemgange af Bygholmengen, samt med flere linietakseringer. Helge Røjle Christensen deltog i en enkelt totaltælling og bidrog iøvrigt med observationer, primært fra Vesløs Vejle-området. Bjarne Bertel hjalp med anden enggennemgang af Bygholmengen. Terje Seidenfaden besøgte også feltstationen ved flere lejligheder, og var som altid aktiv i felten. Desuden var han fra 20. juni til 10. juli ferieafløser. Jens Frimer Andersen og Inge Marie Fruelund bidrog med observationer fra især Skårup-området. Albert Schmidt cyklede rundt i hele området og har videregivet mange nyttige iagttagelser til feltstationen. Poul Hald Mortensen og Jens Gregersen har givet oplysninger om Skarver og andre ynglefugle på Melsig. Carsten Schultz takkes for tal fra områdets Fiskehejre-kolonier. Endelig var Jens Nyeland Kristiansen og Line L. Sørensen igennem det meste af foråret beskæftiget med et specialeprojekt omkring Grågåseredernes antal, fordeling i rørskoven og andre aspekter af denne almindelige ynglefugls biologi. Under deres feltarbejde gjorde de selvfølgelig mange andre relevante observationer af ynglefugle af andre arter.

Ligesom tidligere år har vi været i jævnlig kontakt med ynglefuglefolkene på Tipperne, Gerner Mailand, Michael Bjerregaard og Ole Thorup, som har holdt os a jour med hensyn til specielt vadefuglenes fænologi.

Alle som på den ene eller anden måde hjalp igennem den til tider lidt sejge '94-sæson skal have den varmeste tak.

Og som altid er det Jens Frimer, der har leveret de smukke illustrationer til rapporten.

Til sidst en tak til Aage V. Jensens Fonde ved driftsleder Mogens B. Andersen for adgangstilladelser og det daglige samarbejde.

Vejlerne, maj 1995

Jørgen Peter Kjeldsen

SAMMENFATNING ynglesæsonen 1994

- Vejret:** Vinteren som helhed var meget våd og mild, kun i februar var der en tør periode med rigtigt koldt vintervejr, men også i marts kom der godt med nedbør. Starten på den egentlige ynglesæson blev udsat en smule i forhold til det normale p.g.a. februars kulde. I april/maj var vejrbetaingelserne for det meste optimale, med ret stabilt lunt vejr med ringe nedbør. De første tre uger af juni (hvor en del sent-ynglende vadefugle har små unger) var kølige og blæsende, men efter en Skt. Hans-storm satte det ind med en hedebløge, som varede juli måned ud. Blæsevejret i juni besværliggjorde registrering af nataktive arter.
- Vandstand:** Den megen vinterregn sikrede en høj vandstand som udgangspunkt forud for ynglesæsonen, og selvom der var nedbørsfattigt i april/maj, skete udtørringen så langsomt, at der generelt var tale om meget tilfredsstillende fugtighedsforhold på engene og i rørskovene foråret igennem. Det gælder i særdeleshed Bygholm Vejle, som i år blev stemt op til et niveau på ± 15 cm (i forhold til DNN) - 5 cm højere end det har været tilfældet tidligere år. Også Tømmerby Fjord holdt en meget høj vandstand p.g.a. stem, mens der i de øvrige, selvstændige vandsystemer i Vejlerne skete en noget hurtigere udtørring, som følge af fri afstrømning til Limfjorden - dog var niveau'et stadig højt i forhold til de fleste tidligere år.
- Kreaturgræsning:** 470 kreaturer græssede på Bygholmengen. Det er det største antal igennem adskillige år. Dette i kombination med de senere års høslæt har bremset den tilgroning, som er i gang på især den vestlige del af engen, og som er at opfatte som en trussel mod de ynglefugle, som er tilknyttet åbne enge. Store arealer er dog stadig præget af tagrørsbevoksninger. I resten af Vejlerne (incl. randområderne) græssede i 1994 1809 kreaturer, 85 heste og 358 får, og på fjordlokaliteterne 889 kreaturer, 11 heste og 675 får.
- Omfanget af græsningen er ikke blevet mindre igennem de senere år, men der er en tendens til, at flere af dyrene holdes på græs på de højere-liggende kulturgræsarealer fremfor på de lavtliggende enge. Endvidere bliver kreaturenes adgang til vandfladerne langs reservatets grænser flere steder forhindret ved opsætning af nye hegn, hvilket er uheldigt, idet mange ynglefugle er afhængige af våde, kreaturgræssede overgangszoner. Tætheden af græssende dyr vurderes generelt ikke at være nogen væsentlig begrænsende faktor for ynglefuglenes succes i Vejlerområdet.
- Høslæt:** Der blev høstet mindre arealer på den nordlige del af Bygholmengen samt i Vesløs Vejle.
- Rørskær:** Der blev høstet 5500 traver rør, hvilket er langt under gennemsnittet. Langt den største del høstede i Selbjerg Vejle. Der blev givet dispensation til rørhøst frem til og med den 10.3.

Arealudnyttelse i randarealerne:	Arealudnyttelsen er kortlagt i forbindelse med ynglefugletællinger i randarealerne. Der er en langsigtet tendens til forringelse af naturværdierne, p.g.a. tilgroning, dræning og opløjning af engene.
Predation:	Iagttagelse af rovdyr, som potentielt prederer på ynglefugle, noteres løbende. Af særlig betydning er Ræven, hvis bestand i disse år er meget stor. I løbet af årets første 7 måneder iagttoges 158 Ræve. Der er kun få fuglekolonier i Vejlerne, som ligger så isoleret, at de er sikret mod predation fra Ræv. Sygdommen ræveskab er konstateret mindst 2 gange i 1994, hvorfor en bestandsreduktion kan forventes.
Ynglefugletællinger - omfang	Tællingerne gennemførtes efter en indarbejdet procedure, med enkelte mindre afvigelser, som er nærmere beskrevet.
Ynglefuglebestandene	<p>Tilbagegang er konstateret for en række arter. Hos <u>Toppet Lappedykker</u> ses store årlige forskydninger mellem delområderne, og en langsigtet tilbagegang, hvilket kan relateres til tilbagegangen i Hættemågebestanden samt ustabile økologiske forhold i søerne. <u>Svømmeænderne</u> havde generelt et dårligt år, på trods af gode vandstandsforhold. For <u>Vandriksen</u> var årets optælling, ca. 100 territorier, det laveste siden 1988. Arten rammes tilsyneladende hårdt af koldt vintervejr. Også <u>Plettet Rørvagtel</u> havde et dårligt år med kun 14 fugle hørt. <u>Hættemågerne</u> havde et af de dårligste år nogensinde med under 5000 par, hvoraf 1000 par på Bygholmen, som alle opgave at yngle. Heller ikke <u>Sortternen</u> klarede sig godt. Under 40 par ankom til Vejlerne, og de fik aldrig etableret faste ynglefuglekolonier. Sortternen har ikke haft ynglesucces siden 1989. Skægmejsen var ude for mere end en halvering i forhold til i 1993, men klarede sig dog fortsat godt, og efterårsbestanden har formentlig være i størrelsesordenen 10.000 fugle.</p> <p>Fremgang er noteret for <u>Gråstrubet Lappedykker</u>, der havde et godt år med en stor bestand i kerneområdet langs Selbjergdiget og en god ynglesucces. <u>Skarven</u> optrådte som ynglefugl i Vejlerne for fjerde år i træk, og på trods af ulovlig ødelæggelse af kolonien voksede den til over 1000 par. Igen kunne over 40 <u>Rørdrummer</u> kortlægges - bestanden har ligget stabilt på et meget højt niveau siden 1989. <u>Grågåsen</u> fylder med minimum 700 par efterhånden godt i Vejerlandskabet. Arten har været i konstant fremgang. 165 ungekuld kunne optælles. Der var generelt store bestande af <u>vadefugle</u>, særligt på Bygholmen, hvor <u>Klyde</u> og <u>Rødben</u> optrådte i rekordmængder. <u>Viben</u> afviger dog fra dette mønster, idet den som en af de eneste vandfugle reagerer negativt ved meget høje vandstande. Parrene søger ud i landbrugslandet, hvor der i år var mange midlertidigt våde områder efter vinteroversvømmelserne. Endelig noteredes rekordmange <u>Nattergale</u>. 13 sang i Vejlerne i 1994.</p>

For de resterende arter var bestandene **nogenlunde uforandrede**.

ANBEFALINGER

- Hættemåge** I erkendelse af denne arts betydning som "nøgleart" i Vejlernes ynglefuglesamfund bør visse tiltag til forbedring af Hættemågernes muligheder sættes i værk. Det kunne eksempelvis være en oprensning af kanalen, der adskiller Tagholmene i Arup Vejle fra land. Her har tidligere været en stor Hættemågekoloni som endvidere har huset en meget stor lappedykkerkoloni, men formentlig p.g.a. predation fra landsiden er Hættemågerne nu ophørt med at yngle på Tagholmene. En afhøstning af tagrørene på Tagholmene og andre småøer, særligt i Selbjerg Vejle, evt. også i Glombak og andre af søerne, kunne ligeledes gavne Hættemågerne, idet det er iagttaget at mågerne kun kan yngle på disse rørholme efter isvintre, når isen har afskåret kanterne af rørbræmmerne. På Bygholmengen yngler Hættemåge gerne i år med en høj vandstand, men engen ser ud til at være lidt af en fælde, idet der er for let adgang for pattedyr-predatorer (også her drejer det sig hovedsageligt om Ræv). Her kunne en uddybning af gennemgående kanaler muligvis reducere Rævenes mobilitet, men en sådan uddybning bør kun gennemføres, hvis der med sikkerhed kan opretholdes en høj vandstand, idet dybere kanaler ellers vil virke drænende på engen. Evt. kunne andre foranstaltning som kunne begrænse Rævenes adgang til engen afprøves, f.eks. lave elhegn, som er blevet anvendt med succes bl.a. i Holland.
- Vandstand** Der var i ynglesæsonen 1994 nogle af de største bestande af ynglende vadefugle på Bygholmengen, der er registreret siden feltstationens start i 1978. Det må antages, at især den høje vandstand i år ligger til grund for de store bestandstal, hvorfor det kan anbefales, at ordningen med stemmebrædder i kote ÷15 i Centralslusen fortsættes. Evt. kunne forsøges med en yderligere forhøjelse af tærsklen på nogle få cm.
- Sommerslåning** Høslæt på Bygholmengen igennem de seneste sæsoner har medvirket til en genåbning af tidligere meget tilgroede partier af engen. På Tipperne har erfaringerne med en kombination af kreaturgræsning og høslæt været meget positive for ynglefuglene, og effekterne ser også ud til at være gavnlige på Bygholmengen. Det kan derfor anbefales, at der fortsat hvert år afhøstes dele af engen efter ynglesæsonens ophør, i det omfang vandstanden tillader det.
- Rørskær** Der bør ikke efter milde vintre foretages rørskær efter 1.3, idet mange fugle allerede etablerer territorier i rørskoven meget tidligt - Rørdrummer ofte allerede i februar. Der er ikke ud fra hensyn til fuglelivet behov for rørhøst i de permanent vanddækkede rørskove, som ikke er i fare for tilgroning. Derfor bør rørhøsten først og fremmest udføres i de mere tørre dele af rørskovene. Dele af rørskovene kunne med fordel tages helt ud af drift, således at det blev muligt at følge rørskovsområder helt uden rørskær igennem en længere årrække.

Græsning i
randområderne:

Det må anbefales at det sikres, at græsningsfænomenerne i engene rundt om Vejlerne føres helt ned til vandfladerne, således at der skabes en fugtig-/våd overgangszone mellem randområde-engene og reservat-vandfladen, hvad enten det er en kanal eller en sø. Desværre er den tidligere praksis vedrørende græsning i mange tilfælde i de senere år blevet ændret, således at kreaturerne er blevet frahegnet muligheden for at græsse helt ud til vandfladen. Dette er meget uheldigt for de ynglende vadefugle, og også f.eks. Sortterneer er afhængige af denne overgangszone (såkaldte "blå bånd") til fouragering.

VEJRET januar - juli 1994

I år er vejrkommentarerne, udover feltstationens egne (upræcise) målinger, baseret på data fra Danmarks Meteorologiske Institut (DMI) og Statens Planteavlsvforsøg (SP). Klimadata herfra er beregnet som døgn-middeltemperatur og -nedbør for en 160 km² kvadrant, som på land omtrentligt dækker området nord for Limfjorden imellem Fjerritslev i øst og Hanstholm i Vest (kvadrant 3). Klimamålingerne fra denne kvadrant må formodes at være repræsentative for Vejlerområdet.

Januar 1994 var generelt meget mild, gennemsnitstemperaturen for hele måneden var 2,1° over normalen. Der var kortvarige frostperioder ved månedens start, midt i måneden og sidst på måneden, men disse afløstes hurtigt af lavtrykspassager med mild og fugtig luft, og ialt faldt godt 130 mm nedbør - langt det meste som regn. Det var altså også en meget våd måned (i forlængelse af december 1993 som ligeledes bød på megen regn). Den østenvinds- og frostperiode som startede i slutningen af januar fortsatte igennem det meste af **februar**, som således blev en rigtig højtryksdomineret vintermåned, med minimumstemperaturen konstant under frysepunktet (lavest ÷10° C. d. 17.), 12 frostdøgn, og 23 døgn hvor middeltemperaturen lå under nulpunktet. Der var udbredt is- og snedække igennem det meste af måneden. Gennemsnitstemperaturen lå 1,4° under normalen for februar. Nedbøren var meget moderat, men det sneede nogle dage sidst på måneden. I **marts** var vejret generelt meget ustadigt, med dominans af vind fra den vestlige sektor, samt megen nedbør, ialt over 90 mm. Der var dog perioder med koldt vejr først på måneden og omkring den 20., hvor der natten til d. 21. blev målt ÷8° C. Samlet blev gennemsnitstemperaturen for marts 0,8° over normalen. Der var stadig sporadisk nattefrost i starten og midten af **april**, men fra den 20. steg temperaturen markant i forbindelse med en sydøstenvindsperiode, med nærmest sommerlige vejrforhold den 24.-25. (op til 20° C.). Gennemsnittet for måneden blev 0,7° lunere end normalt. Nedbørmæssigt var april temmelig tør, med ialt 36 mm, hvoraf ca. 20 mm faldt i løbet af den første uge. Det pæne vejr sidst i april fortsatte i de første to tredjedele af **maj**, med højtrykspræget, lunt vejr (max. 22° C. d. 13.) og ringe nedbør, men sidst på måneden indledtes en periode med køligt og ustadigt vejr og ubehageligt kraftig vind fra nordvest. Samme vejrtype dominerede det meste af **juni** måned - det var både køligt og meget blæsende, med endog op til stormende kuling fra NW omkring Sankt Hans. Først efter midsommerfesten slog vejret om til noget mere sommerligt og varmt, hvilket også inkluderede et voldsomt tordenvejr den 29., hvor temperaturen nåede over 30° C. Gennemsnitstemperaturen for juni blev 2,2° under normalen, og nedbøren nåede ialt 53 mm. **Juli** måned blev på enhver tænkelig måde mindeværdig - den varmeste sommermåned i Danmark hidtil registreret, med et månedsgennemsnit på 18,5° C. (landsgennemsnit 19,4° C., normalt 16,4° C.). I denne måned følte klimaet Middelhavsagtigt, der var for det meste meget svag vind, og der mælttes under 20 mm regn, som faldt i løbet af nogle få tordenbyger.

SAMMENFATTENDE kan vejrbetingelserne forud for og igennem ynglesæsonen 1994 karakteriseres således:

*meget vådt og mildt i januar,
koldt vintervejr i februar,
vådt og ustadigt i marts,
til gengæld tørt og relativt lunt i april og det meste af maj,
men igen køligt og ustadigt fra sidst i maj til sidst i juni,
og endelig en måneds decideret subtropisk varme i juli*

Optakten til ynglesæsonen var i 1994 generelt god, den megen nedbør skabte gode våde enge og rørskove, hvilket en enkelt nedbørsfattig måned (februar) ikke kunne ændre ved. At februar var så

kold "forsinkede" starten på ynglesæsonen lidt i forhold til det, vi efterhånden har vænnet os til er "normalen", men i marts kunne de tidlige startere uhindret gå i gang (Rørdrummer, Grågæs), og det fugtige vejr i denne måned har nok ikke påvirket disse arter negativt. Vejrtilstandene igennem det meste af april og maj var nærmest optimale, og da udgangspositionen var en meget høj vandstand nåede tørken ikke at udtørre engene til skade for ynglefuglene. Der var således særdeles gode vejrforhold for de fleste arter i denne ynglesæson, kun blev de sent ynglende arter (primært visse vadefuglearter), hvis unger klækkede i juni måned, formentlig udsat for forhøjet ungedødelighed p.g.a. det meget kølige vejr på dette tidspunkt. For mange småfugle kan det første kuld således også være gået tabt, mens juli-varmen har sikret, at de fleste i det mindste kunne opfostre ét kuld unger til flyvefærdig størrelse.

VEJRET I ÅRETS FØRSTE 7 MÅNEDER er afbildet i to figurer; fig. A viser de daglige middeltemperaturer og fig. B den daglige nedbør, udregnet for kvadrant 3 (data fra DMI/SP). Derudover er disse målinger, månedsvist, sammenlignet med henholdsvis Danmarks-normalen (temperatur) og Viborg Amt-normalen (nedbør) i nedenstående to tabeller. Danmarks-normalen gælder for hele landet minus Bornholm og øerne i Kattegat.

Middeltemp. kvadrant 3 1994	Danmark Normal	
jan	2,1	0,0
feb	÷1,7	÷0,3
mar	2,5	1,7
apr	6,8	6,1
maj	10,7	11,0
jun	12,2	14,4
jul	18,5	16,4

Nedbør kvadrant 3 1994	Viborg Amt Normal	
jan	130,5	61
feb	32,5	39
mar	90,1	34
apr	35,9	39
maj	22,1	35
jun	52,7	47
jul	24,9	77
Ialt	388,7	332

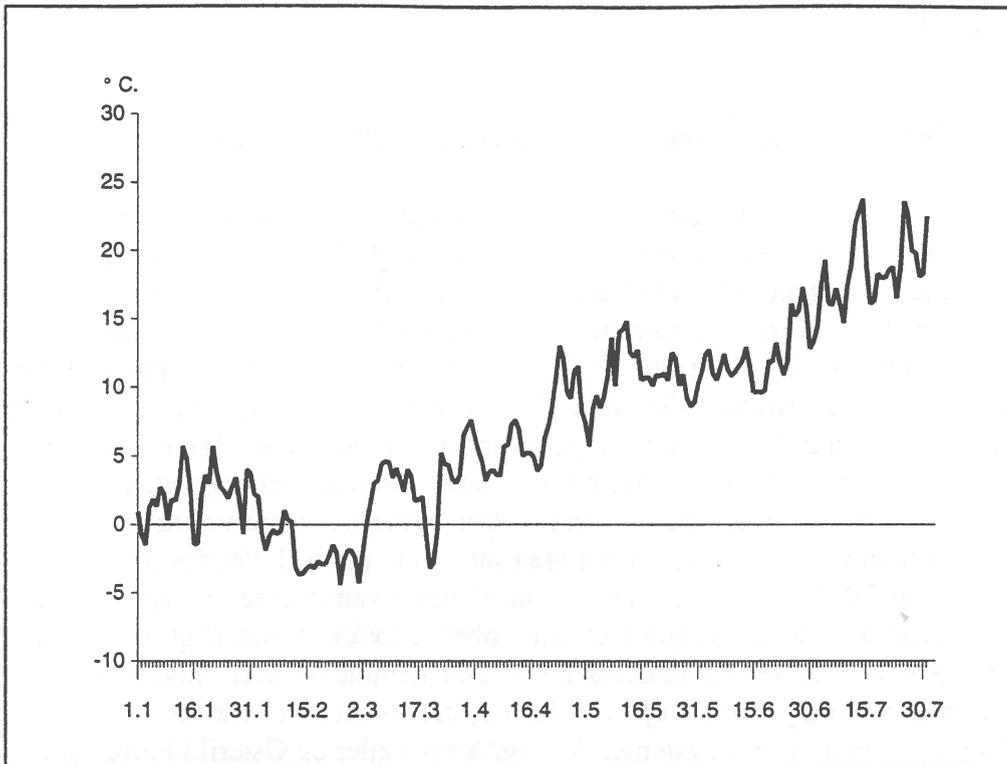

Fig. A Daglig middeltemperatur januar-juli 1994

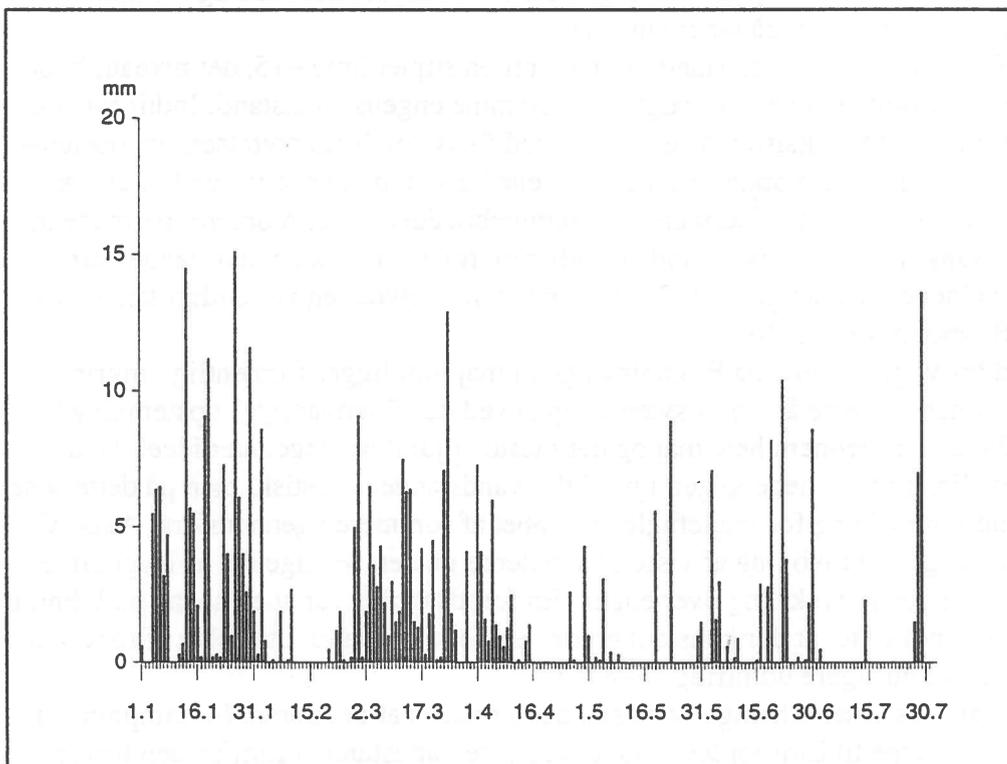

Fig. B Daglig nedbør januar-juli 1994

VANDSTANDSFORHOLD

Vandstandsforholdene i Vejlerne er formentlig den mest afgørende enkeltfaktor for ynglefuglenes antal og succes.

På fig. C, D og E ses kurver over de tre vigtigste vandstandsmålinger i reservatet i relation til ynglefuglene, især engenes ynglefugle. Figurene viser vandstanden på Bygholmengen, i Østerild Fjord og i Vesløs/Arup Vejler. Vandstandsmålet i Vesløs Vejle kunne ikke aflæses i en periode fra januar til april, hvilket er indikeret med en stiplede linie på figuren. Vandstanden er angivet i cm i forhold til DNN, Dansk Normal Nul. Målene bliver aflæst én gang i hver femdagesperiode, på totaltællingerne. De relativt store mængder nedbør i december 1993-januar 1994 resulterede i forholdsvis meget vand på engene igennem det meste af januar. Et niveau på noget over nul betyder væsentlige oversvømmelser på engene, også engene i randområderne omkring reservatet. Vandstanden toppede omkring månedsskiftet januar/februar, hvorefter tørke og østenvind i februar betød, at store vandmasser kunne lukkes ud fra Vejlerne. Men da vestenvind og nedbør igen satte ind i marts, lukkedes sluserne, og vandstanden steg hurtigt til over DNN igen. Først i løbet af april nåede vandstanden i Vejlerne atter under Limfjordsniveau, og herefter skete på Bygholmengen i løbet af foråret et naturligt, langsomt fald i takt med fordampningen, idet der ved Centralslusen blev isat stemmebrædder i niveau $\div 15$. Når vandet således er stemmet op, er Bygholm Vejle et lukket system, som kun "drænes" via fordampning. Derimod foregik i de to øvrige systemer, Vesløs/Arup Vejler og Østerild Fjord (som er sammenhængende via Dykkerslusen), en hurtigere udledning af vand i forbindelse med lave vandstande i Limfjorden under "påske-østen"-perioden i april. Vandstanden holdt sig dog her ret stabilt på omkring $\div 20$ i maj-juni (endda svagt stigende i den kolde juni måned); et niveau som må betragtes som tilfredsstillende for de eng-ynglende fugle. Disse vandsystemer modtager (mindre) tilløb, uden hvilke udtørringen ville foregå langt hurtigere.

På Fig. C, som viser Bygholmengens vandstand, indikerer en stiplede linie $\div 15$, det niveau, hvortil Vejlernes ejer, Aage V. Jensens Fonde, i år valgte at opstemme engens vandstand. Indtil fondenes overtagelse af Vejlerne fra 1.1.1993 eksisterede en aftale med Skov- og Naturstyrelsen om opstemning til $\div 20$. Herefter blev denne aftale ophævet, men fondene besluttede i år selvstændigt at isætte stem i et lidt højere niveau på altså $\div 15$. Ydermere var stemmebrædderne i år monteret permanent, også inden vandstanden sank til de $\div 15$, hvorimod der tidligere først isattes stem når vandet var sunket til det dengang gældende niveau på $\div 20$. Denne forskel har betydet en væsentligt langsommere udstrømning fra Bygholm Vejle i 1994.

En optimal vandstand for ynglefuglene på Bygholmengen i maj/juni ligger formentlig omkring $\div 10$ - $\div 15$, og dette niveau har de fleste år været svært at opnå ved den "sædvanlige" opstemning til $\div 20$. Det viste sig i 1994, at der igennem hele maj og det meste af juni var noget nær ideel vandstand på Bygholmengen. Først under hedeølgen i juli faldt vandstanden drastisk, men på dette sene tidspunkt var det af mindre betydning for ynglefuglene. I løbet af sommeren gennemførte Aage V. Jensens Fonde en oprensning og uddybning af visse af kanalerne på den vestlige del af Bygholmengen, for at fremme en bedre vandudveksling over engen. En forudsætning for at en sådan uddybning har positive virkninger er imidlertid, at der konstant holdes en høj vandstand. I tilfælde af tørke vil dybere kanaler føre til endnu hurtigere udtørring af engen.

For Vejlernes øvrige vandsystemer afhænger vandstanden i praksis af nedbøren, fordampningen og af udstrømningsmulighederne til Limfjorden; dvs. at ved lave vandstande i Limfjorden bliver sluseportene altid holdt åbne. Kun i Tømmerby Fjord bliver vandstanden bevidst holdt på et højt niveau ved hjælp af stem i afløbet gennem ringkanaldiget ved Mommer. Dette gøres af hensyn til fiskeriet - men er også til stor gavn for rørskovsfuglene.

Også i rørskoven har vandstanden stor betydning for ynglefuglene. Her forsinker tagrørene i nogen grad vandets sivning mod syd, således at udtørringen sker noget senere end på de åbne enge. Til

illustration af dette viser fig. F vandstanden henholdsvis nordligst og sydligst i Bygholm Vejle-systemet: i Kogleakssøen mod nord og ved Centralslusen 7 km længere mod syd. Niveauforskellen mellem disse to vandstandsmål spænder normalt over ca. 15 cm. I den store Bygholm Nord Rørskov ligger vandstanden imellem disse ekstremer, men i det meste af rørskoven er forholdene tæt på målet i Kogleakssøen. I sommeren 1994 reetablerede Aage V. Jensens Fonde i Bygholm Vejle Krapdiget og derved opdeles Bygholm Vejle i to selvstændige systemer: den egentlige Bygholmeng og Bygholm Nord Rørskov. Dette iværksattes for i højere grad at sikre, at rørskoven i fremtiden ikke skal tørre ud.

Selbjerg Vejle udgør et andet stort rørskovsområde (afbildet på fig. G) som når en meget lavere vandstand end i Bygholm Vejle, fordi vandet her uhindret lukkes ud, når det er fysisk muligt, via Glombak og en kanal til Centralslusen. Den tredje af de store rørskove, Tømmerby Fjord, har derimod en meget højere vandstand. Her holder man bevidst, som det eneste sted i Vejlerne, vandstanden så høj som muligt. Tømmerby Fjords vandstand er afbildet på fig. H. Som det ses, er denne vandflade tidligt på foråret helt oppe på omkring +70, i maj måned omkring +40-+50, og i juni +30-+40. Her sker udtørringen i løbet af foråret langsomt (der ser dog i år ud til at være blevet lukket vand ud i april), og det meget høje niveau igennem flere år har skabt fremragende forhold for rørskovsfuglene.

Sammenligning med andre år

På fig. I er årets vandstand på Bygholmengen sammenlignet med udvalgte tidligere år - og som det fremgår kan fugtighedsforholdene på engen variere betragteligt fra år til år. 1993 var et meget tørt år (et af de hidtil tørreste), og 1983 var helt usædvanligt vådt. Alle andre år har vandstanden ligget et eller andet sted imellem disse ekstremer, dog som regel i den laveste halvdel. I 1983 faldt der ekstremt megen nedbør i maj måned, og vandstanden *steg* i løbet af ynglesæsonen, og store engarealer blev regulært oversvømmede. Svømmeænder nyder godt af så høj en vandstand, mens mange vadefugle i 1983 rykkede fra reservatet og ud i de tilstødende randområder, eller helt opgav yngleforsøget. I 1993 faldt vandstanden allerede midt i maj til under det "kritiske" niveau på $\div 20$, og i løbet af de fleste vadefuglearters ungeføringsperiode tørrede engen totalt ud, således at der midt i juni kun var vand tilbage i de dybeste søer og kanaler. En sådan udtørring reducerer ynglesuccesen betragteligt.

Med vor nuværende viden vil en optimal vandstand på Bygholmengen for den bredest mulige artsammensætning af ynglefugle være omkring $\div 10$ til $\div 15$ cm, således som det var tilfældet i år i hele maj og det meste af juni. Ved dette niveau ligger engen hen med store partier med sjaqvand, som bl.a. svømmeænderne ynder, og som også er til gavn for de fleste vadefugle. For visse svømmeænders vedkommende (Ske- og Atlingand) kunne vandstanden med fordel være endnu højere, og ligeledes ville forholdene være mere gunstige for kolonirugende måger og terner ved en vandstand på over $\div 10$ (p.g.a. vanskeligere adgangsforhold for pattedyr-predatorer), men så ville der blive plads til færre ynglende vadefugle.

I den tid, feltstationen har overvåget ynglefuglene i Vejlerne, har vandstanden sjældent været så nær det tænkt ønskelige som i 1994.

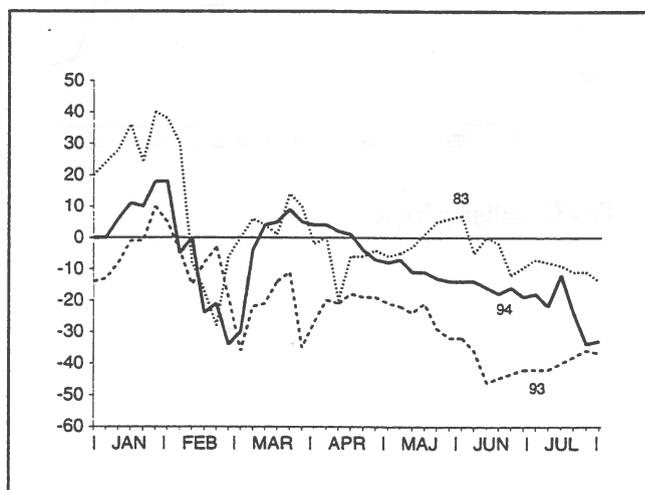

Fig. I Bygholmengen

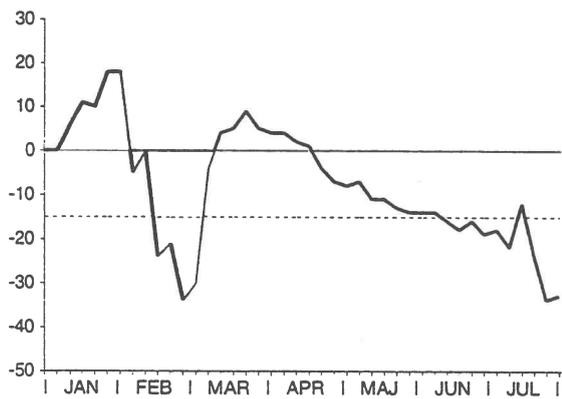

Fig. C Bygholmengen

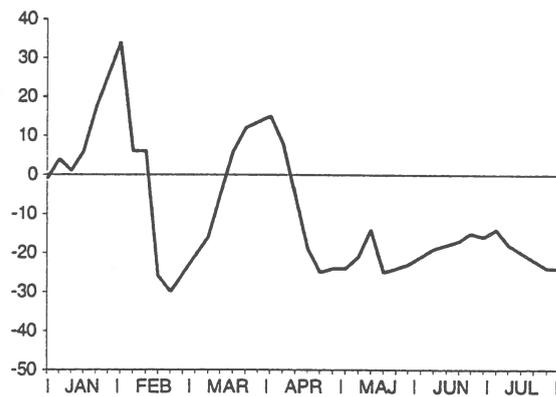

Fig. D Østerild Fjord

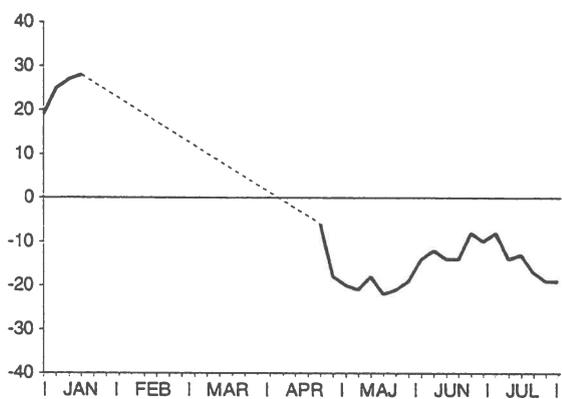

Fig. E Vesløs Vejle

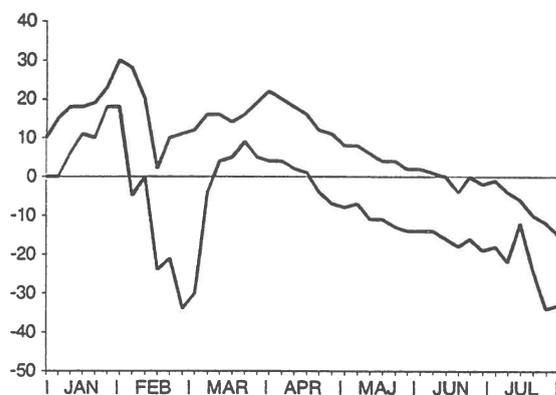

Fig. F Bygholm Vejle, nord-syd

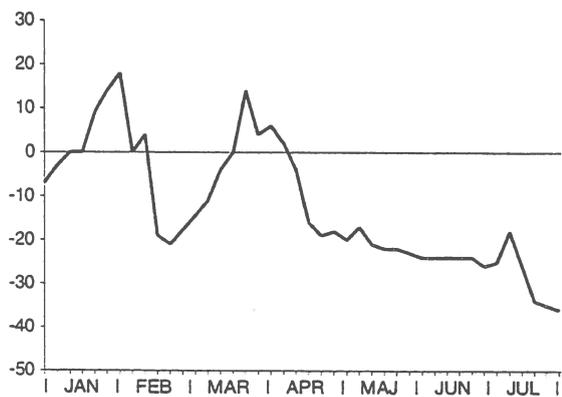

Fig. G Selbjerg Vejle

Fig. H Tømmerby Fjord

KREATURGRÆSNING og SOMMERSLÅNING

På **Bygholmengen** græssede 470 kreaturer i 1994. De blev sat ud i weekend'en 28.-29.5 og taget hjem 24.-25.9. Græsningsarealet på Bygholmengen udgør ca. 825 ha. Som de seneste 3 år blev kreaturgræsningen i år suppleret med høslet, i år dog et væsentligt mindre areal i den nordlige del af engen, nord for halvkanalen (vist på fig. J), mens der til gengæld kom et betydeligt større antal dyr på græs derude (340-385 i årene 1991-93). Sommerslåningen har, siden den iværksattes i 1991, betydet en markant ændring i tilgroningen af Bygholmengen. Kombineret med vinterhøst af nogle af de samme arealer har sommerslåningen betydet, at kreaturerne nu igen græsser villigt i områder, der før var godt på vej til at forvandles til rørskov. Store arealer i den vestligste del af engen har dog stadig karakter af rørskov, men udviklingen er helt klart vendt.

I **Kogleaks**-indhegningen optaltes de græssende kreaturer desværre ikke i år, men efter hukommelsen var indtrykket, at der ialfald ikke græssede færre end de seneste år (ca. 20-30). Dette område blev slået i 1992-93 hvilket gør at arealet nu fremstår langt mere åbent end for få år siden.

I **resten af Vejlerne** (reservat såvel som randområder) blev de græssende dyr optalt på enggennemgangene i juni.

Disse tællinger gav som resultat

1809 kreaturer, 85 heste og 358 får

fordelt således:

	LUN	Ø-L	SEL	GLO	TØM	V-A	L-V	ØST	LØN
kreaturer	309	139	213	70	410	333	173	69	95
heste			4	4	73	2		2	
får	2		265	7	51			6	27

(Forkortelser: LUN=Lund Fjord, Ø-L=Ør.Landkanal, SEL=Selbjerg Vejle, GLO=Glombak, TØM= Tømmerby Fjord, V-A=Vesløs/Arup Vejler, L-V=Læsvig, ØST=Østerild Fjord, LØN=Lønnerup Fjord).

Derudover græssede på de forskellige **fjordlokaliteter** følgende antal dyr:

Fjordholmene 812 kreaturer, 6 heste og min. 645 får (sidstnævnte ved Aggersborggård/Borreholm), Holmkær 37 kreaturer, 5 heste og 30 får, Arup Holm 40 kreaturer og 5 får, mens der på Hovsør Røn ingen dyr var under yngleflugletællingen (men der græssede kreaturer tidligere på foråret).

Det er en svaghed ved disse tællinger af græssende dyr, at man ikke kan regne med, at alle er ude på engene på optællingstidspunktet - specielt ikke malkekvæg. Men det bliver i alle tilfælde registreret, hvorvidt de enkelte parceller er blevet afgræsset den pågældende sæson (se afsnittet om randområdenes udnyttelse).

Der ser ikke ud til fra feltstationens registreringer at være nogen langsigtet tendens til nedgang i omfanget af kreaturgræsning i randarealerne omkring Vejlerne. Der er en - set ud fra et ornitologisk synspunkt - uheldig tendens til, at flere af dyrene græsser på de højereliggende kulturgræsarealer fremfor i de lavtliggende enge, som støder op til reservatet. En anden uheldig tendens er, at kreaturerne adgang til vandfladerne i de senere år ofte er blevet frahegnet. For ynglefluglene på engene omkring Vejlerne er det af stor værdi, at der findes steder, hvor græsningsarealet på engene føres helt ud til vandarealerne (kanaler eller søer), således at vadefugleunger eller Sortterner kan fouragere i overgangszonen mellem eng og vand. Langs Arup Vejle er der næsten overalt adgang for kreaturerne ud til vandfladen, det samme gælder mange steder omkring Østerild Fjord, mens det

kun få steder er tilfældet i de Østlige Vejler. Der græsses mange steder ned til Tømmerby Ringkanal, både omkring Tømmerby Fjord og ned til videreførelsen af kanalen langs Læsvig, men desværre er der mange steder i de senere år sat hegn op langs kanalen, hvorefter der hurtigt etableres en rørbræmme. Dermed forhindres ynglefuglenes adgang til den sumpede, kreaturoptrampede zone langs kanalen. En genåbning af græsningsmulighederne helt ned til kanalen vil øge naturværdierne i disse randarealer. Langs Glombak Vejle er store græsningsarealer ned til vejlen i de senere år taget helt ud af drift. Det ville øge naturværdierne markant hvis græsningen på disse enge blev genoptaget.

Udsætningstidspunktet for kreaturer i Vejlerområdet er generelt ret sent, og græsningstrykket er kun få steder så stort, at det vurderes at være begrænsende for ynglefuglenes succes (i modsætning til eksempelvis i Tøndermarsken, Rasmussen & Gram 1994).

RØRSKÆR

Rørhøstarealerne i vinteren 1993/94 er vist på fig. J-M. Kortene er tegnet ud fra flyfotos, som blev optaget den 19.5.1994. Der høstede ialt 5500 travet (driftsleder Mogens Andersen). De største arealer høstede i sydvestenden af Selbjerg Vejle, med mindre arealer i Bygholm Nord Rørskov, Glombak og Tømmerby Fjord.

Det høstede areal var i år langt under gennemsnittet for de seneste 15 år. Det skyldes primært de store mængder nedbør i vinterens løb.

Der blev, ligesom alle øvrige år, søgt om dispensation til rørhøst ud over den i naturbeskyttelsesloven anførte frist 28.2. Og, ligesom alle øvrige år, bevilgede Skov- og Naturstyrelsen dispensation til fortsat rørhøst, i år frem til og med den 10.3, i Bygholm samt Vesløs Vejle. Tilladelsen ser ikke ud til at være blevet udnyttet for Vesløs Vejles vedkommende.

Rørhøsten er, foruden af stor kommerciel interesse, af afgørende betydning for rørskovsfugle og deres fordeling i området. Store sammenhængende områder med våd rørskov er vigtige for arter som Grågåse, Rørhøg, Rørdrum, Vandrikse og Plettet Rørvagtel. Mange nyere undersøgelser tyder på, at værdien af rørskoven som redeforbud stiger for mange arter, jo flere år rørskoven får lov til at stå uhøstet. Omvendt kan høstede arealer være af værdi for visse kolonirugende fugle som f.eks. Hættemåge og Sortterne, men ofte mislykkes yngleforsøget i sådanne afhøstede områder, hvis den nye rørskov vokser op så tæt, at fuglene får besvær med at komme til rederne.

Den vanddækkede rørskov er ikke i umiddelbar risiko for at gro til, mens f.eks. pilebuske og urter vil indvandre i de mere tørre dele af rørskoven, hvis der ikke høstes. Dette kan opfattes som en trussel, men man kan også anlægge den betragtning, at tør rørskov ikke har den store værdi for ynglefuglene som rørskov betragtet, hvorimod pilekrat ofte er en meget småfuglerig biotop. "Skaden" ved tilgroning er således begrænset. Det er især de sydøstlige dele af Selbjerg Vejle og østsiden af Han Vejle, som for tiden er i færd med at gro til i pilekrat.

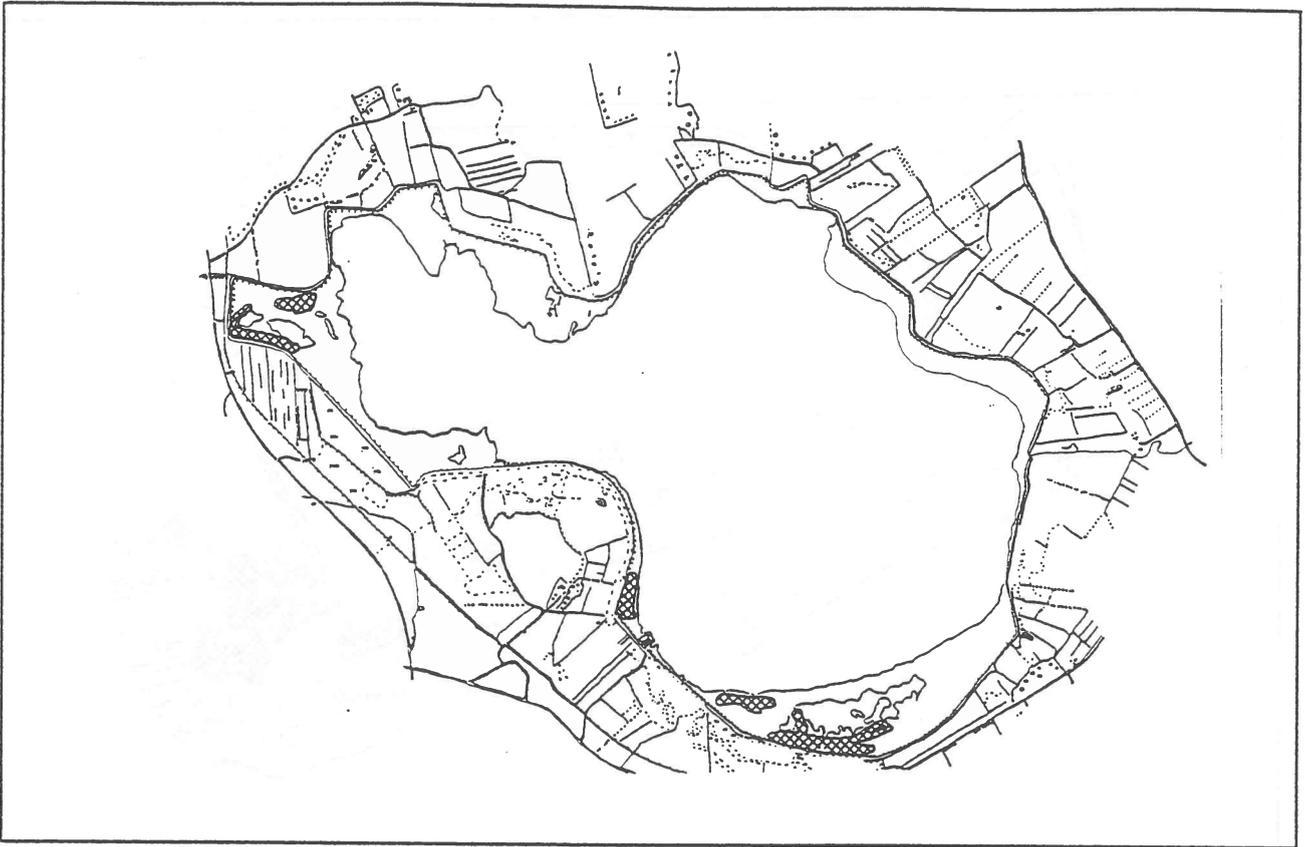

Fig. K Rørskær Tømmerby Fjord vinteren 1993/94.

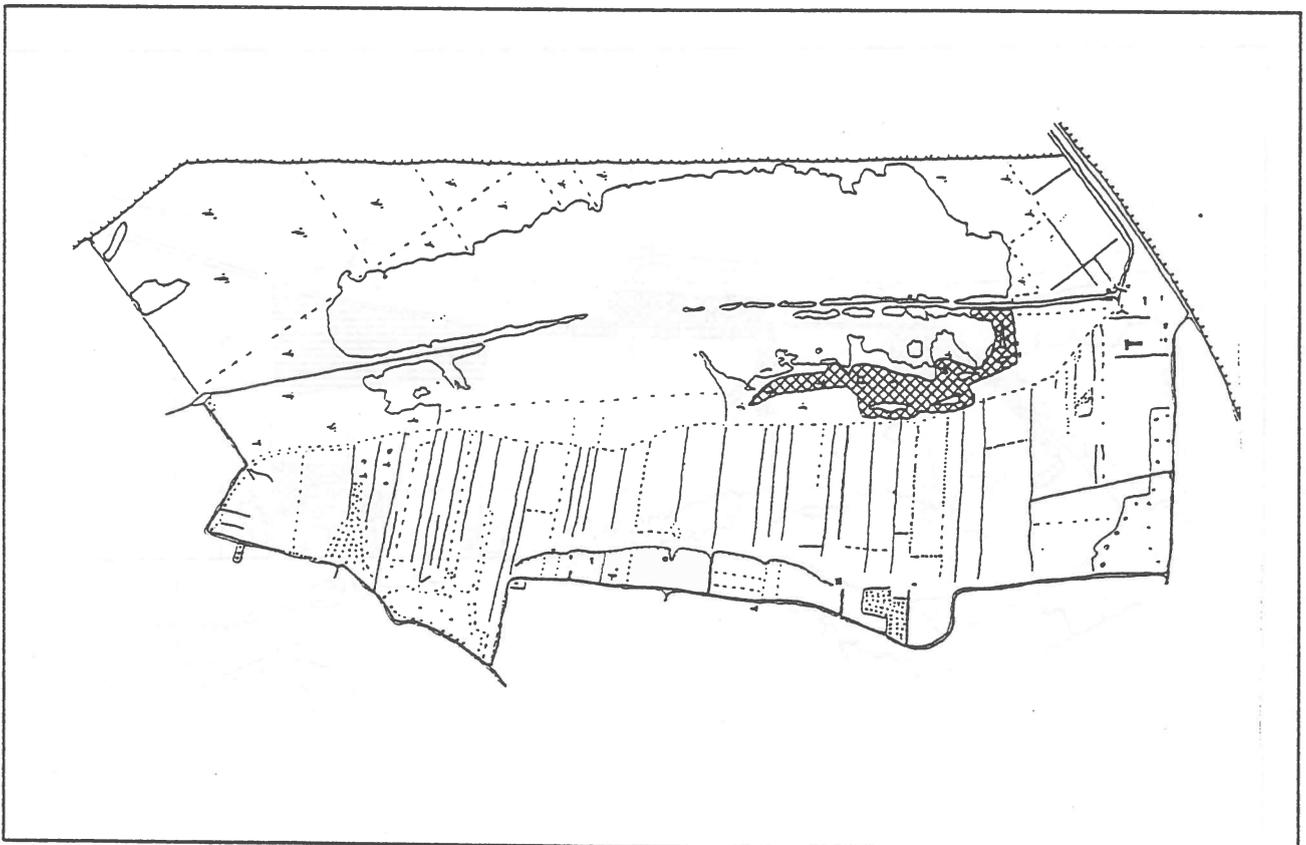

Fig. L Rørskær Glombak Vejle vinteren 1993/94.

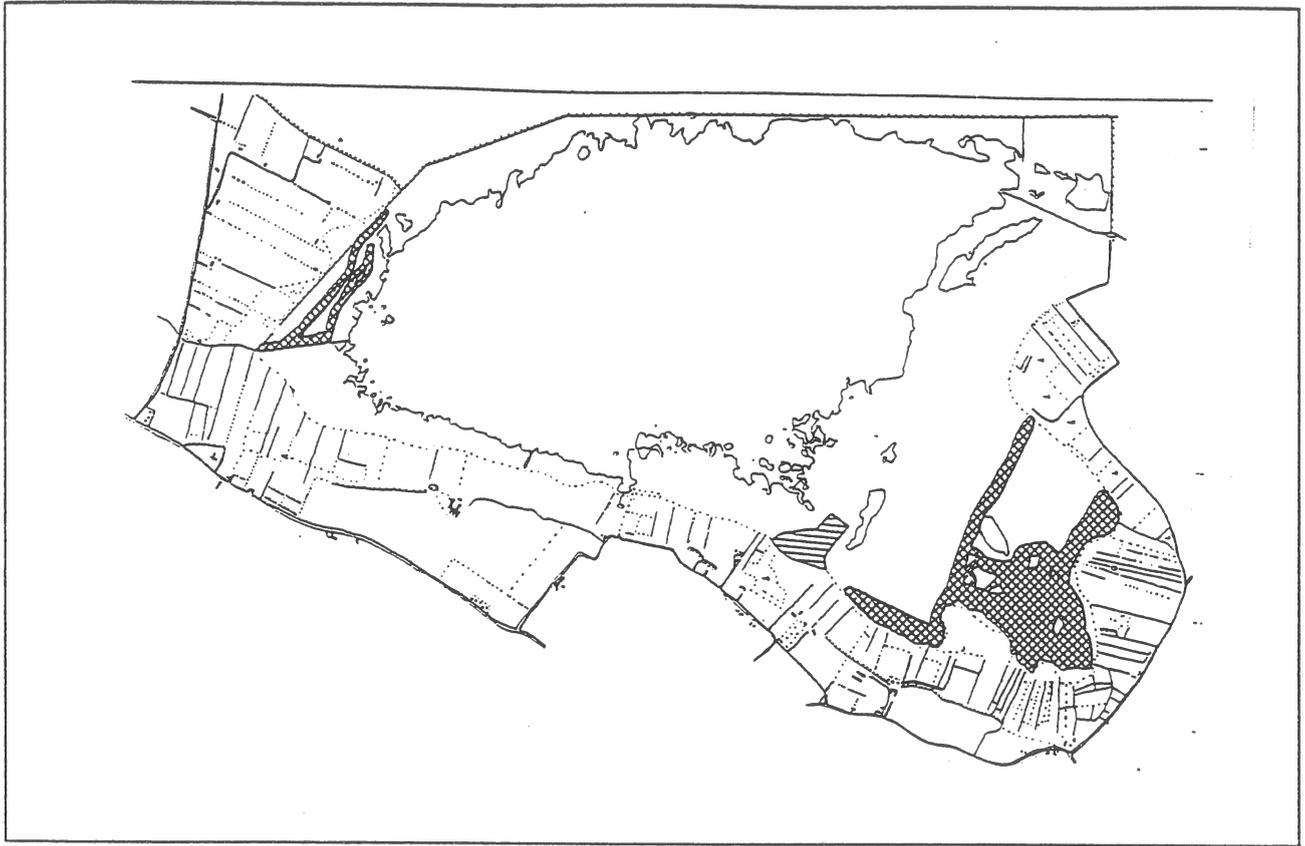

Fig. M Rørskær (dobbeltskraveret) samt sommerslåning (enkeltskraveret) i Selbjerg Vejle 1993/94.

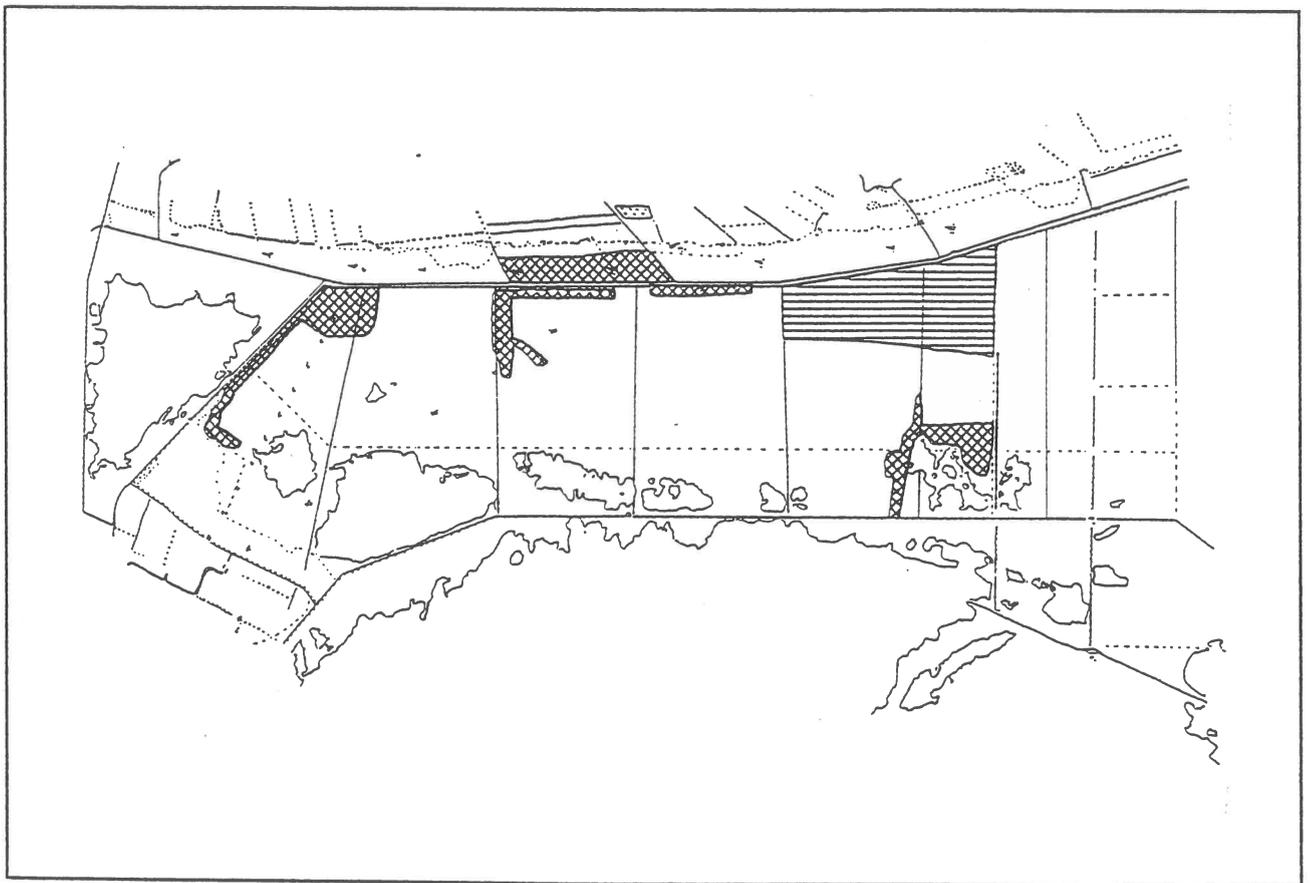

Fig. J Rørskær (dobbeltskraveret) samt sommerslåning (enkeltskraveret) i Bygholm Vejle 1993/1994.

RANDAREALERNES UDNYTTELSE

På enggennemgangene af randarealerne i juni blev, foruden ynglefuglene, arealudnyttelsen kortlagt. Disse kortlægninger bringes i årsrapporten for 1994 (Lund, 1995).

Formålet med denne form for kortlægning er en langsigtet overvågning af ynglefuglenes muligheder i randarealerne omkring Vejlerne. Nogle af de vigtigste faktorer af betydning for ynglefuglene er omfanget af græsning og tilgroning. På langt sigt har der været en tendens til, at traditionelt udnyttede græsenge ned til reservatet enten er blevet opdyrket eller opgivet. At græsningen opgives på en eng, som derefter naturligt ændrer udseende i takt med tilgroningen, er ingen katastrofe, da området forbliver natur - men levebetingelserne bliver i løbet af få år ændret så meget, at mange arter tvinges væk. Dette gælder både faunaen og floraen. Nogle af de største naturværdier i Vejlernes randområder er botanisk meget rige kærømråder, med bl.a. store forekomster af orkideer (se bl.a. Burholt *et al.* 1994a, 1994b, Skriver 1994).

Mere drastiske ændringer er i tidens løb sket i form af dræning og opdyrkning af engarealerne, hvorved biotoperne ændres så voldsomt, at en retablering som naturområde ofte er udsigtsløs, eller i bedste fald vil tage mange år. Dette skulle der være sat en stopper for i med vedtagelsen af Naturbeskyttelsesloven i 1992, der bl.a. forbyder ændringer i tilstanden af ferskeenge med et areal over 2500 m², men der ses stadig overtrædelser af denne fredning - mest alvorligt nord for Tømmerby Fjord, hvor en orkideeng blev pløjet og sået til i løbet af maj 1994.

PREDATION

Omfanget af predation på Vejlernes ynglefugle er meget svært at kvantificere. Der foregår ingen systematisk overvågning af predatorbestandene, der for størstedelens vedkommende er natakative pattedyr og således arter, der er langt mere almindelige end vore få iagttagelser tyder på.

En simpel registrering foretages af de dyrearter, som potentielt prederer på ynglefuglene og deres æg og unger. Det drejer sig om følgende arter, iagttaget i perioden januar-juli.

Pattedyr

En væsentlig andel af pattedyrsregistreringerne består af dødfundne, oftest trafikdræbte dyr.

KAT *Felis catus domesticus*

I randområderne gøres dagligt iagttagelser af omstrefjende katte. I selve reservatet er arten ikke set i år.

MINK *Lutreola vison*

Der blev set Mink 3 gange i år - 2 gange ved Maskinhuset i Tømmerby Fjord og én gang i et hønsehus i Tømmerby. Sidstnævnte dyr blev slået ihjel! Bestanden i området er næppe selvreproducerende, men suppleres formentlig jævnlige af udslip fra pelsdyrfarme.

HERMELIN *Mustela erminea*

Blot 2 iagttagelser af Hermelin, fra Østerild Fjord og Arup Vejle i april/maj.

BRUD *Mustela nivalis*

To gange i 1994 sås dette lille rovdyr, i maj og i juli - begge gange i Læsvig.

HUSMÅR *Martes foina*

Feltstationen har kendskab til en Husmår-familie i et udhus i Skårup, og endvidere holdt et enkelt dyr i en periode til på feltstationen - det er dog næppe de eneste steder i omegnen, dette dyr har logi. Det er formentlig kun en lille del af Husmårernes jagt, der gælder Vejlernes ynglefugle.

GRÆVLING *Meles meles*

Den 2.6 tidligt om morgenen iagttoges en Grævling på meget tæt hold på Selbjergdiget, hvor arten er set flere gange i de senere år. Derudover foreligger endnu en iagttagelse, fra stien ud til det nye fugletårn ved Ør.Landkanal den 7.7.

VASKEBJØRN *Procyon lotor*

En ny pattedyrart i Vejler-området var en Vaskebjørn, som den 9.5 opdagedes langs diget mellem Kogleakssøen og Han Vejle. Mere end en måned senere, den 17.6, sås dyret længere nede ad diget i Bygholm Nord Rørskov. Det er så vidt vides første iagttagelse af denne art nord for Limfjorden, og det er måske tvivlsomt, om dyret virkelig er en del af den (indførte) bestand, der i disse år tilsyneladende er under spredning fra Tyskland nordpå op i Jylland. En fortid som fangenskabsdyr er nok mere sandsynligt. Som Minken hører Vaskebjørnen naturligt hjemme i Nordamerika, men arten kan formentlig sagtens klare sig i et område som Vejlerne.

ODDER *Lutra lutra*

Også i 1994 blev det til flere iagttagelser: den 10.3 blev et dyr set i Tømmerby Ringkanal ved Maskinhuset, den 7.4 sås én i Krapkanalen, og endelig 10.5 iagttoges en Odder i Han Vejle. Derudover gjordes som sædvanligt adskillige fund af ekskrementer og spor, i år dog kun 8 gange i perioden 15.1-14.5. Dette er færre end de fleste andre år, men de stærkt varierende antal ekskrementfund fra år til år afspejler snarere variationer i feltindsatsen for at finde de små klatter end variationer i bestandsstørrelsen.

RÆV *Vulpes vulpes*

Ræven er det af Vejlernes rovdyr, der er ansvarligt for det største predationstryk på ynglefuglene. Bestanden er meget stor i disse år. I 1994 iagttoges i løbet af årets første 7 måneder Ræve 158 gange, hvilket er på samme niveau som i 1992 (166 dyr); mens totalen for januar-juli i 1993 kun nåede 95 dyr. Årets iagttagelser fordeler sig på 78 dage, og det højeste antal voksne dyr på én dag sås som sædvanligt i parringstiden i februar, den 8.2 (7). Et endnu højere antal, som inkluderede et ungekuld, ialt 9 dyr, sås den 30.6.

Summeret pr. måned fordeler iagttagelserne sig således (antal sete dyr/observationsdage): jan 24/-12, feb 22/11, mar 26/14, apr 27/15, maj 19/9, jun 29/11 og jul 11/6. Der blev registreret 6 forskellige hvalpekuld, men det er helt sikkert kun en brøkdel af bestandens ungekuld vi får at se. Én af rævehvalpene sås den 26.5 ude i Hættemågekolonien i Lund Fjord.

Et konkret eksempel på Rævens predation iagttoges den 15.5 på øen Borreholm i Aggersborg Vildtreservat, hvor én overraskedes i færd med at tømme Sølv- og Stormmågereder. Den forsvandt tilbage til fastlandet over "vadevejen", der er blotlagt ved lavvande. I sådanne tætte fuglekolonier kan Rævene anrette stor skade. Det skyldes formentlig også Rævepredation, at Tagholmene i Arup Vejle i år for første gang i mands minde var helt uden ynglende Hættemåger.

Ræveskab blev i 1994 for første gang konstateret på Ræve i Vejlerområdet (mindst 2 gange), og hvis denne sygdom spredes her i samme omfang som det er set i det øvrige Jylland, vil Rævebestanden uundgåeligt i løbet af få år blive voldsomt decimeret.

Fugle

De væsentligste fugle-predatorer er RØRHØG (i år ca. 20 par), MÅGER og GRÅKRAGER. Omfanget af deres predation er ikke undersøgt, men er givetvist ikke uvæsenlig. Rørhøgene fodrer i vid udstrækning deres unger med Blishøneunger. Kragerne tager en del æg. En bestand på i størrelsesordenen en halv snes Kragepar yngler i reservatet, og særligt disse par, der har let adgang til fuglereeder, kan specialisere sig i plyndring af især Blishønereder. Et par jager da ofte sammen som "teamwork". De ynglende Storm-og Sølvmåger i Vejlerområdet udfører tilsyneladende kun en mindre del af deres jagt over Vejlerne og Limfjordens enge og strandenge, og deres betydning som predatorer på ynglefuglene vurderes at være af mindre betydning.

YNGLEFUGLETÆLLINGER - OMFANG OG METODE

Optællingerne fulgte i 1994 - med de nedenfor beskrevne afvigelser - de samme metoder, som er anvendt i al fald siden 1988 (og for de fleste arters vedkommende også tidligere).

En detaljeret manual for ynglefugletællingerne publiceredes i ynglefuglerapporten 1990 (Kjeldsen 1992). Heri indgår bl.a. en kronologisk oversigt vedrørende tidspunkter og metoder for kortlægning af alle vigtige ynglefuglearter.

Tømmerbylinietaxeringeringen og Ør. Landkanallinietaxeringeringen efter syngende rørskovsfugle i starten af juni kunne desværre ikke gennemføres, da vejret i hele perioden var umuligt til formålet. Nat/morgenlinietaxering af småfuglene kræver *stille* vejr, og stille vejr var en mangelvare i juni 1994.

En anden afvigelse fra det sædvanlige tælleprogram var at der i 1994 blev foretaget fire besøg på øen Melsig i Arup Vejle mod normalt ét. Besøgene blev foretaget af Poul Hald Mortensen, i forbindelse med undersøgelser omkring Skarverne på øen.

Det følgende er en kortfattet gennemgang af hovedpunkterne i de årlige ynglefugletællinger: Uafhængigt af ynglefugletællingerne foretages tællinger af rastende, gennemtrækkende fugle, året rundt, efter et standard-optællingsprogram. Tællingerne er opdelt i femdagesperioder, og indenfor hver femdagesperiode gennemføres én totaltælling og tre linielinietaxeringer (Selbjerglinietaxering'en, Aruplinietaxering'en og Fjordholmlinietaxering'en), i princippet altså 73 gange hvert år. Dårligt vejr kan dog forhindre enkelte af linietaxeringerne. Totaltællingen gennemføres altid, uanset vejret. På totaltællingerne optælles samtlige fuglearter i hele Vejlerområdet. Linielinietaxeringerne gennemløber områder, som ikke dækkes optimalt på totaltællingerne. Disse standard-tællinger beskrives mere udførligt i årsrapporterne.

I ynglefugletiden marts-juli (efter milde vintre fra februar) følges foruden det standardiserede optællingsprogram et specielt arbejdsprogram, som har til formål at kortlægge ynglefuglene i såvel reservatet som randområderne. Fuglene registreres dels ved fjernkortlægning, dels ved enggennemgange, samt for enkelte arters vedkommende ved decideret redeeftersøgning. Desuden er natlyt efter de nataktive arter en vigtig del af arbejdet i yngletiden. Endelig anvendes flytælling til optælling af en enkelt art.

Ynglefugletællingen er især koncentreret om to større arbejdsopgaver, den første enggennemgang ("Vibe/Kobbersnepe-runden") i april/maj og den anden enggennemgang ("Rødben/Brushøne-runden") i juni.

Da vi ikke har mulighed for at følge fænologien for ynglefuglene detaljeret (her tænkes især på æglægningen) i et kæmpe-område som Vejlerne, er vi i jævnlig telefonisk kontakt med feltstationen på Tipperne, hvor ynglefugletællingerne følger især vadefuglenes æglægnings- og klækningsfænologi nøje. Ved hjælp af informationerne fra Tipperne søges kortlægningen af f.eks. Vibe/Stor Kobbersnepe og Rødben/Brushøne lagt så tæt på de optimale tidspunkter som muligt.

Som rutine medtages feltkort hver gang man er i felten, altså også på totaltællinger og linietaxeringer, og alle relevante yngleiagttagelser kortlægges, ligesom alle iagttagelser af fænologisk karakter noteres.

Metodikken for optælling er omtalt nærmere under de enkelte arter i artsgennemgangen.

YNGLEFUGLE 1994 - Artsgennemgang

Artsgennemgangen er i denne ynglefuglerapport i forhold til tidligere for de fleste vigtige arter suppleret med et skema visende bestandsudviklingen siden 1978. Bestanden er opdelt på delområder samt summeret for EF-fuglebeskyttelsesområderne Østlige Vejler (incl. Holmkær), Vestlige Vejler (incl. Arup Holm og Hovsør Røn), Fjordholmene (incl. Aggersborg Vildtreservat) samt Lønnerup Fjord (incl. Revlsbuske). Følgende forkortelser er anvendt: LUN=Lund Fjord, HAN=Han Vejle, KOG=Kogleakssøen, BNR=Bygholm Nord Rørskov, B-E=Bygholmengen, GLO=Glombak Vejle, SEL=Selbjerg Vejle, HLM=Holmkær, ØV=Østlige Vejler summeret, TØM=Tømmerby Fjord, V-A=Vesløs/Arup Vejler, ØST=Østerild Fjord, L-V=Læsvig, HOV=Hovsør Røn, A-H=Arup Holm, VV=Vestlige Vejler summeret, LØN=Lønnerup Fjord + Revlsbuske, FJH=Fjordholmene incl. Aggersborg Vildtreservat.

Generelt for kortfigurerne over territoriefordeling gælder det, at udfyldt signatur betyder et sikkert territorie, mens ikke-udfyldt signatur betyder et usikkert territorie.

LILLE LAPPEDYKKER *Podiceps ruficollis*

0-? ynglepar

Lille Lappedykker sås 3 forskellige steder i april, bl.a. et par den 18.4 i Vesløs Vejle. Herefter var der ingen observationer før sidst i juni, så hvis arten yngler her, kan det kun være ganske få par. Der er i årenes løb gjort nogle få sikre yngleiagttagelser af denne skjultlevende art.

TOPPET LAPPEDYKKER *Podiceps cristatus*

147-167 ynglepar

Østlige Vejler: 86-101 par

Vestlige Vejler: 61-66 par

Enkelte overvintrende fugle sås i januar, men under frostperioden i februar forsvandt de, og første egentlige forårsfugle (5) sås den 11.3 i Glombak. Den 21.3 taltes ialt 32 Toppede Lappedykkere, og denne dag noteredes de første fugle i parringsdans i Han Vejle. De første 2 klækkede reder fandtes den 26.5, i lappedykkerkolonien i Hættemågekolonien i Lund Fjord.

Bestanden kortlagdes hovedsageligt i perioden 18.4-10.5 ved fjernkortlægning af fugle på vandfladerne. For enkelte mindre vandområder er der derudover gjort supplerende observationer senere på sæsonen. Ved kortlægningen er både tydelige par og enlige fugle i nærheden af rørbræmmerne regnet som sikre ynglepar (foruden

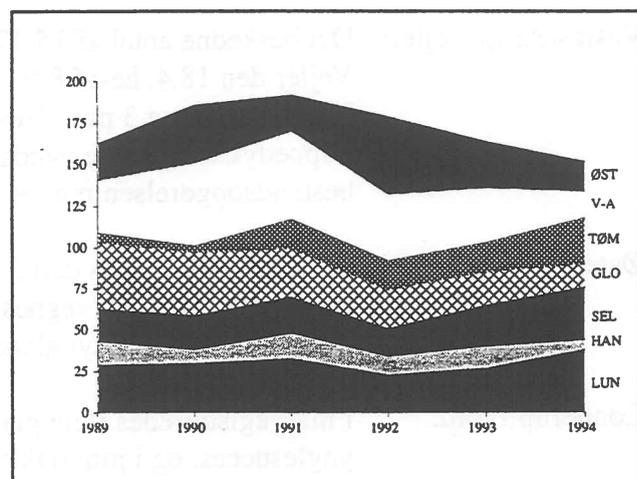

Fig. 1 Toppet Lappedykker. Bestandsudvikling 1989-94, fordelt på de vigtigste delområder (middeltal).

naturligvis fugle som er kortlagt på rede), mens fugle ude midt på vandfladerne er medtaget i bestandsopgørelsen som usikre par.

Yngleparrenes fordeling på delområder:

- Lund Fjord: 13-16 par kortlagdes den 10.5, hvor fuglene i Hættemågekolonien i SW-enden af fjorden ikke kunne kortlægges p.g.a. modlys. Kun 2 par fandtes her. Derfor opsøgte denne koloni den 26.5, og en meget tæt kolonidannelse af Toppet Lappedykker registreredes: 24 reder. Da ikke hele kolonien kunne overskues, vurderedes bestanden her at være 24-30 par. Ialt i Lund Fjord således 35-44 par.
- Han Vejle: 6 par blev kortlagt den 10.5.
- Læssø: Igennem april og maj sås flere gange 2-4 Toppede Lappedykkere i Læssø, og mindst et par fik unger her, da der 27.6 iagttoges 2 pull. 1-2 par medregnes i bestandsopgørelsen.
- Selbjerg Vejle: Den 10.5 om aftenen fandtes 30-33 par på vandfladen i Selbjerg Vejle, heraf 5-6 par omkring Hættemågekolonien i SW-hjørnet.
- Glombak Vejle: Blot 13-14 par kunne kortlægges i Glombak i år - som i de øvrige større søer i de Østlige Vejle foregik kortlægningen den 10.5.
- Bygholmengen: 1-2 par opholdt sig igennem maj og juni i søerne i sydenden af engen - mest regelmæssigt et par i Midtsøen. Der sås ikke decideret yngleadfærd, men fuglene tælles alligevel med i bestandsopgørelsen.
- Tømmerby Fjord: Den 18.4 kortlagdes 23-24 par på vandfladen (ingen i Klaringerne). For at bekræfte det høje antal gentoges kortlægningen den 3.5, og denne gang blev resultatet 23 par, hvoraf de 4 befandt sig i Klaringerne. Kombineret giver de to kortlægninger således 27-28 par.
- Vesløs/Arup Vejler: Det beskedne antal af 15-17 par kunne kortlægges i Vesløs/Arup Vejle den 18.4, heraf 8-9 i den sydvestlige del af Arup Vejle, omkring Tagholmene, og 3 par i Vesløs Vejle. Den 3.5 forsøgte igen kortlægning af Lappedykkere i dette vandsystem, men nu fandtes endnu færre; 9 par. I bestandsopgørelsen regnes med tallet fra den 18.4.
- Østerild Fjord: 17-19 par kortlagdes den 3.5. Heraf lå de 3 par på Limfjorden ud for Arupdæmningen, men de regnes med til bestanden, da fourageringstræk ud i fjorden af de i Vejlerne ynglende Toppede Lappedykkere ofte er registreret.
- Lønnerup Fjord: I maj registreredes flere gange 2 par i Lønnerup Fjord. Der sås intet tegn på ynglesucces, og i juni dukkede flere ikke-ynglende individer op, bl.a. 9 fugle den 12.6.

Den anbefalede periode for kortlægning af Toppet Lappedykker er sidst i april måned. Det vurderes dog ikke at have "rykket" ret meget ved bestandsvurderingen, at kortlægningen flere steder først

fandt sted ind i maj måned.

Det samlede tal for årets bestand var lavt, men på enkelte lokaliteter kunne noteres et rekordstort parantal. Generelt var der tale om store forskydninger de enkelte lokaliteter imellem. Søernes vandkvalitet samt artens tilknytning til Hættemågekolonier er noget af baggrunden for forskydningerne. Bestandsudviklingen siden 1989 for de vigtigste delområder er vist på fig. 1. Siden 1989 har optællingen af Toppet Lappedykker været gennemført efter samme procedure. De mest bemærkelsesværdige udsving i bestandene er følgende:

I Lund Fjord var årets bestand større end tidligere, hvilket skyldes den store tæthed af reder i Hættemågekolonien (som var større end sædvanligt i år). Også i Selbjerg Vejle var der i år flere end i mange år, uden at det kan forklares ved en særlig koncentration omkring den lille Hættemågekoloni, som iøvrigt genetableredes efter flere års fravær. To tidligere meget store lokaliteter Glombak Vejle og Vesløs/Arup Vejler er igennem flere år gået jævnt tilbage. Dette hænger givetvist bl.a. sammen med forekomsten af Hættemåger, som siden 1991 har været forsvundet fra Glombak, og fra i år på Tagholmene i Arup Vejle.

Tømmerby Fjord har i de senere år været inde i en stærk fremgang som ynglelokalitet for Toppet Lappedykker, og årets optælling er rekord. Her kan udsvingene i bestanden ikke relateres til Hættemågen, som ikke yngler på lokaliteten. Også udenfor ynglesæsonen, som rastlokalitet om efteråret, er forekomsterne af Toppet Lappedykker steget i Tømmerby Fjord, med op til 242 i oktober 1994. Østerild Fjord, som også er uden Hættemåger, er den lokalitet, som har været udsat for de største svingninger i Lappedykkerbestanden. Dette kan dog bl.a. skyldes denne fjords meget uoverskuelige topografi, samt at der har været usikkerhed omkring de ofte ganske mange fugle, som har ligget ude på Limfjorden. Han Vejle husede tidligere en stor tæthed af Toppede Lappedykkere med op til 15 par - årets optællingsresultat er det laveste nogensinde. Her kan tilbagegangen relateres til ophør af Hættemåge-ynglen, samt en stærkt forringet vandkvalitet.

De 24 reder i Hættemågekolonien i Lund Fjord den 26.5 indeholdt 5x1 æg, 10x2, 4x3, 3x4 æg samt 2 klækkede reder. Ynglesuccesen er ikke fulgt i 1994.

Toppet Lappedykker													
	LUN	HAN	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	VV	LØN	Ialt
1978	28	3	2		20	15	68	7	11	5	23	1	92
1979	32	7	1		25	23	88	9	23	2	34	3	125
1980	23	10			16	22	71	6	14	9	29	7	107
1981	16	14		7	32	27	96	10	20	6	36	4	136
1982	14	6		5	28	26	79	16	26	21	63	0	142
1983	17	11		5	18	21	72	19	18	9	46	0	118
1984	19	9		9	29	26	92	13	20	16	49	0	141
1985	24	12			31	33	100	10	29	16	55	0	155
1986	24	12	1	1	28	24	90	5	28	17	50	4	144
1987	13	10	1	1	36	20	81	3	23	19	45	6	132
1988	11	12	1	1	20	8	53	11	23	13	47	2	102
1989	29	14	1	1	40	20	105	6	32	22	60	0	165
1990	30	8	2	2	38	21	101	4	50	35	89	2	192
1991	33	15	3	1	29	22	103	18	52	22	92	1	196
1992	23	11	3	2	23	17	79	18	40	47	105	3	187
1993	27	13	2	2	20	25	89	18	33	28	79	3	171
1994	40	6	2	2	14	32	96	28	16	18	62	2	160

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. En mere sikker kortlægningsmetode er anvendt siden 1989.

GRÅSTRUBET LAPPEDYKKER *Podiceps griseigena*

76-80 ynglepar

Østlige Vejler: 74-77 par

Vestlige Vejler: 2-3 par

61 redefund i prøvefelter langs Selbjergdiget

God ynglesucces

Den 17.3 sås årets første i Bredvande i den nordligste del af Bygholmengen. Herefter ankom flere fugle hurtigt, og den 7.4 noteredes ialt 75, heraf de fleste fra Selbjergdiget. Dette dige passerer kerneområdet, som består af klaringer og kanaler i rørskoven i Bygholm Vejle, Selbjerg Vejle og Glombak. Herefter sås færre fugle på tællingerne, i takt med at parrene gik i gang med yngleforberedelserne. De Gråstrubede Lappedykkere fører en ret skjult tilværelse, også fordi søerne har mange små vige, som ikke kan ses fra Selbjergdiget. Artens mange lyde høres dog igennem hele yngletiden. De første æg i færd med at språ fandtes i en rede i Banansøen, Selbjerg, den 16.5 under rørbræmmegennemgang. Den 22.5 sås første klækkede lille unge på vandet i Lille Gollum, Bygholm Nord.

Ved den årlige redeeftersøgning gennemgås den yderste rørbræmme i søer og kanaler langs Selbjergdiget. Under rørbræmmegennemgangen registreres udelukkende reder, som indeholder eller

har indeholdt æg, mens tomme, nybyggede reder ikke medtages. Rørbræmmegennemgangen gennemførtes i år 16.-22.5. Resultatet vises i fig. 2, hvor det er markeret, hvilke områder der blev gennemgået på hvilke datoer. Ialt fandtes 61 reder, hvoraf evt. 1-2 i Læssø kan have tilhørt de Toppede Lappedykkere, som holdt til i denne sø. Derfor regnes med 59-61 par fra dette område.

Fordelingen af redernes indhold på registreringstidspunktet vises i nedenstående tabel:

	Antal æg					K	P	x
	1	2	3	4	5			
16.5	3	0	4	3	0	1	1	
17.5	1	2	8	5	0	3	1	
19.5	0	2	3	3	1	0	0	
22.5	4	5	5	3	0	2	1	
I alt	8	9	20	14	1	6	3	2,8

(K=klækket/klækkende, P=prederet)

Den gennemsnitlige kuldstørrelse i reder med æg var 2,8 og andelen af klækkede reder 10%. Omfanget af predation varierer meget fra år til år. I år var blot 5% af rederne prederede.

Udover rørbræmmegennemgangen i prøvefelterne er følgende par registreret:

- Han Vejle:** 2-3 par kortlagdes på vandfladen i løbet af sæsonen. Derudover fandtes ved flere lejligheder et par i en gravet andedam øst for Ør. Landkanal ved Han Vejle - bl.a. på flytællingen den 19.5.
- Kogleakssøen:** Den 1.5 kortlagdes 7 par og 2 enlige fugle langt fra hinanden - svarende til 9 territorier. I det ene par rugede den ene fugl på dette tidspunkt, og senere på sæsonen sås flere nye reder med rugende fugle, men efterhånden som vegetationen groede op, blev søen sværere at overskue.
- Ør. Landkanal:** I en lille sø øst for Ør. Landkanal mellem de to sæt elledninger fandtes igen i år et par. De sås dog kun ved en enkelt lejlighed, den 8.5.
- Selbjerg Vejle:** I en vig i den vestlige del af Selbjerg Vejle kortlagdes et par i perioden 29.4-5.5.
- "Gravene", Bygholm:** I en længere periode, fra 16.4 til 25.5, registreredes et par på denne traditionelle lokalitet.
- Tømmerby Fjord:** I to små klaringer i den sydvestlige del af fjorden (ved Mommer og i Firkan-ten) hørtes og sås sidst i april Gråstrubede Lappedykker-par. Det ene sted blot en enkelt gang, det andet sted ved flere lejligheder. Der regnes derfor med 1-2 par herfra. Derudover yngede et par med sikkerhed i "Leos Pyt" ved Mommer. Denne sø, som normalt tørrer ud i løbet af sæsonen, var usædvanligt vandfyldt i år, og et par fik en unge på vingerne her.

Der registreredes i perioden 25.5-7.7 min. 13 forskellige ungekuld med 1-4 i hvert kuld (gennemsnitligt 1,3), foruden de 6 klækkede/klækkende reder som noteredes på rørbræmmegennemgangen.

Det er naturligvis ikke alle kuld, som bliver fundet, men det relativt pæne antal bekræfter en formodning om, at arten havde et godt yngleår i 1994, formentlig det bedste siden 1990.

Efter ynglesæsonen "siver" de Gråstrubede Lappedykkere ud af området, og allerede i slutningen af juli gøres kun observationer af enkelte individer.

Gråstrubet Lappedykker													
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	VV	Ialt
1978		2	3	2	5				12	2		2	14
1979		1	4	1	4				10	3		3	13
1980	2		4	3	2	7			18	1	1	2	20
1981		1	2	12	9		9		33	2		2	35
1982		2	5	13	5	5	7		37	1		1	38
1983		1	3	18	6	3	12		43	3	1	4	47
1984		3	4	32	10	11	10		70	2		2	72
1985		3	4	26+	3+	10+	15+		70			0	70
1986		5	5	32	6	7	8		63	1		1	64
1987		3	3	22+	1+	7+	5+		51	1		1	52
1988		2	3	37	10	3	12		67	1		1	68
1989	1	5	5	34	17	5	16	1	84	2	4	6	90
1990		4	4	40	11	9	18	1	87	1		1	88
1991		4	6	1+		4+	4+		73	3		3	76
1992		2	8	30	10	6	18		74	2		2	76
1993		1	10	11+	2+	2+	5+		60	3		3	63
1994		4	9	39	4	5	16		77	3		3	80

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. Siden 1984 er foretaget rørbræmme gennemgang af artens kerneområde.

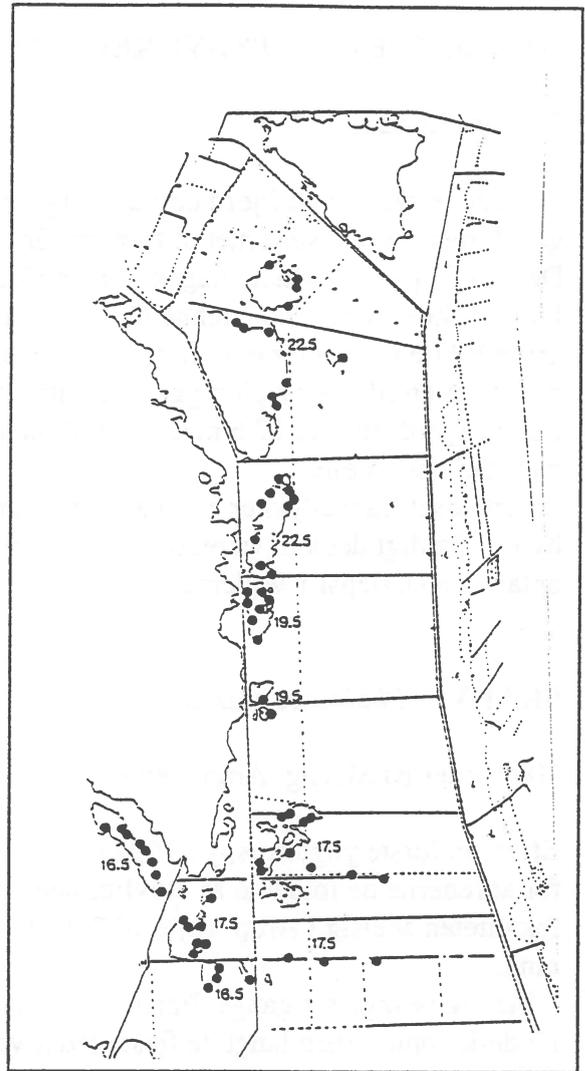

Fig. 2 Gråstrubet Lappedykker 1994. Redefund på rørbræmme gennemgang.

SORTHALSET LAPPEDYKKER *Podiceps nigricollis*

5-6 par i Lund Fjord

Den første sås i Lund Fjord den 26.4. Igennem maj måned iagttoges op til 3 par omkring Hættemågekolonien i sydvesthjørnet af fjorden. En enkelt gang, den 12.5, sås desuden et par i Arup Vejle. Den 26.5 opsøgte Hættemågekolonien i Lund Fjord for at optælle mågerne samt de Toppede Lappedykker-reder. Ved denne lejlighed sås 5 par Sorthalsede Lappedykkere plus en enlig fugl omkring Hættemågekolonien - ialt 5-6 par. Der fandtes en rede med 3 æg og et par svømmede rundt med hver en lille unge på ryggen. Herefter observeredes Sorthalset Lappedykker yderligere 3 gange i Lund Fjord frem til 17.6 med 1-3 voksne fugle, og årets sidste observation gjordes den 6.7, af et par i Selbjerg Vejle.

Sorthalset Lappedykker er en art, som går meget stille med dørene, og årets observationer viser, hvor tilfældigt det kan være, om man får registreret alle par. Der er så godt som hvert år siden 1983 optalt 3-6 ynglepar i Vejlerne.

SKARV *Phalacrocorax carbo*

1009 reder på Melsig, Arup Vejle

Efter det første yngleforsøg i 1991 er det gået stærkt med Skarvernes etablering i Vejlerne, til trods for at rederne de første to år ulovligt ødelagdes af mennesker. I år sås Skarver første gang på ynglelokaliteten Melsig i Arup Vejle 10.3, hvor 112 fugle sad på øen. Den 15.3 konstateredes redebygning.

Melsig besøgte 4 gange. Første gang var den 4.5, hvor 440 reder taltes. Den 25.5 taltes 767 reder i 7 delkolonier, men langt de fleste reder var blevet tømt, tydeligvis af mennesker. Det afholdt dog ikke Skarverne fra at gå i gang igen, og den 16.6 kunne tælles 1009 reder, stort set alle indeholdende æg. Ved det sidste besøg den 18.7 var kolonierne gået delvist i opløsning, men min. 770 unger kunne tælles på øen, fra få dage gamle til næsten flyvefærdige. På dette tidspunkt sås stadig 2 reder med æg i (2x2). I 52 ungekuld registreredes kuldstørrelsen, som var 4x1, 27x2, 19x3 og 2x4.

Skarvbestanden på Melsig er steget fra 8 reder i 1991, 77 reder i 1992, 228 reder i 1993 til 1009 reder i 1994. Det er et led i bestandens spredningen til Vest- og Nordjylland, hvor kolonierne stadig er relativt små og spredte sammenlignet med de indre farvande i Østdanmark og sydlige Kattegat. Den store stigning i antallet af reder langt hen på sæsonen tyder dog på, at mange fugle er søgt til Vejlerne fra de ynglekolonier i Vestjylland, hvor Skov- og Naturstyrelsen foretog bestandsregulering i 1994.

Sidst i marts og først i april viste nogle Skarver interesse for Fiskehejrekolonien i Læsvig, hvor op til 23 fugle sås siddende i trætoppene, men efter 10.4 forlod de denne lokalitet.

Fuglene fra Melsig flyver bl.a. til Vigsø Bugt i Nordsøen for at fouragere, men de fleste fouragerer tilsyneladende i Limfjorden. Kun en lille del af deres fouragering foregår inde i Vejlerne.

Skarvens etablering på Melsig har en stor effekt på de øvrige ynglefugle. I år var Hættemågerne trængt sammen til to små kolonier på henholdsvis nord- og sydspidsen af øen, og Fjordterne har de seneste to år opgivet at yngle.

Som en kuriositet kan nævnes, at Melsig den 10.4 fik besøg af en kridhvid albino-Skarv, formentlig den samme fugl som tidligere på året iagttoges på Agger Tange. Fuglen sås ikke senere på Melsig.

RØRDRUM *Botaurus stellaris*

42-59 paukende hanner, heraf

11 stationære fugle Vestlige Vejler

31 stationære fugle Østlige Vejler

Af samtlige 59 er 47 hørt første gang før 1.5, 12 er kun hørt i maj/juni

Der har givetvist overvintret en del Rørdrummer i vinteren 1993/94. Før den egentlige paukeperiodes start gjordes 8 iagttagelser af arten - 4 i januar, 2 i februar og 2 i starten af marts - spredt over hele området. Den første pauken hørtes ved Tovsig i Tømmerby Fjord den 11.2, men herefter var der en lang pause p.g.a. vintervej. Først den 18.3 startede paukeriet for alvor, med 3 forskellige paukende fugle i Tømmerby Fjord. Herefter blev Rørdrummerne kortlagt når forholdene gjorde det muligt med rimelig sikkerhed at stedfæste observationen på feltkort.

Der er visse vanskeligheder ved denne registreringsmåde, som er beskrevet i ynglefuglerapporten for 1990 (Kjeldsen 1992). Efter midten af marts dukkede nye paukere hurtigt op. Før 1.4

var ialt 25 forskellige fugle kortlagt; inden 1.5 var antallet af paukeposter nået op på 47. Fig. 3 viser placeringen af de 59 territorier, som blev kortlagt i år, opdelt i forskellige kategorier - stationære/-ikke stationære og førstegangspaukende før/efter 1. maj. På fig. 4 er vist paukeaktiviteten i løbet af foråret, med nyregistrerede i hver pentade vist særskilt. Denne figur viser ikke den faktisk registrerede aktivitet, men summerer for hver pentade antallet af territorier, som ud fra kortlægningerne antages at have været besat på det pågældende tidspunkt (d.v.s. summen af de faktisk paukende plus de fugle, som er registreret såvel før som efter den pågældende pentade). Aktiviteten toppede i starten af april, og 7.4 og 16.4 var dagene med den største registrerede aktivitet, med henholdsvis 22 og 18 paukende fugle, foruden ialt 5 dage med 14-15 paukende imellem 3.4 og 17.4. Igen den 12.5 noteredes 15 forskellige paukende Rørdrummer. I løbet af juni måned, hvor vejret vel at mærke var meget "lytte-uvenligt", løjede aktiviteten hurtigt af. Årets sidste pauken hørtes den 26.6, fra den nordlige, tilgroede del af Bygholmengen. Varigheden af paukeperioden i 1994 er noget kortere end de foregående år, hvor paukeriet er startet tidligere, og kulminationen har varet længere.

Bestandsvurderingen er foretaget ved en kombination af kortlægningerne i løbet af sæsonen, idet 3 eller flere registreringer af en paukepost indenfor samme begrænsede område tolkes som et stationært territorie, hvorimod 1-2 registreringer blot er medtaget som usikre territorier. Undtagelsen fra denne regel gælder paukeposten i nordvesthjørnet af Selbjerg Vejle, som kun er hørt 17.4 og 3.6, men alligevel betragtes som stationær, p.g.a. det lange interval imellem registreringerne, og fordi dette hjørne kun sjældent bliver aflyttet.

Kortlægningsmetoden er blevet kritiseret for at kunne overvurdere bestanden, idet de enkelte hanner kan have ret store territorier, indenfor hvilke de kan flytte en del omkring i løbet af sæsonen (Sørensen 1995). Derfor er der endvidere ved vurderingen af feltkortene taget hensyn til, om de pau-

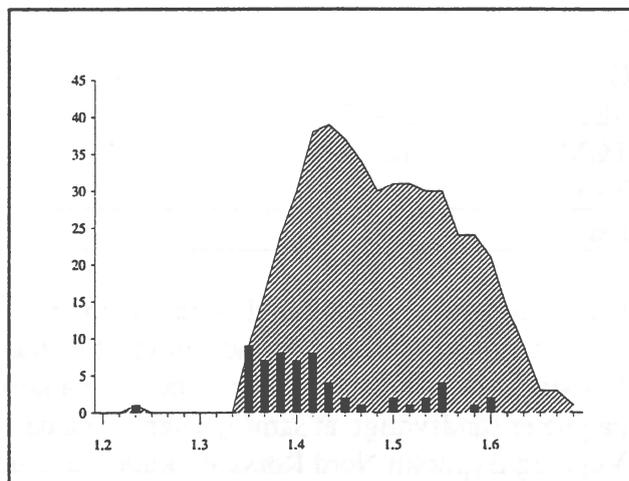

Fig. 4 Rørdrum. Paukeaktivitet 1994 (aktivt paukende fugle i hver pentade summeret, se tekst), samt nyregistrerede paukere hver pentade vist særskilt.

kende hanner fra to eller flere tætbeliggende territorier er kortlagt *samtidigt*. For at kunne vurdere, om der kan være tale om en større overestimering af bestanden, er talmaterialet i nedenstående tabel præsenteret på flere måder, opdelt på delområder: som den kortlagte bestand, som det maximale antal paukende fugle registreret på én dag, samt som det maximale antal fugle totalt (paukende plus iagttagne) på én dag.

	kortlagt bestand	max. pauk. pr. dag	max reg. pr. dag
HAN	0-1	1	1
BNR	16-22	9	12
B-E	1	2	2
GLO	6-8	6	6
SEL	8-12	7	7
TØM	10-14	7	8
V-A	1	1	1
I alt	42-59	33	37

Ud fra disse tal kan det konkluderes, at 33 er det absolutte minimumstal for bestandens størrelse, idet det anses som meget usandsynligt, at en han har flyttet paukepost fra ét delområde til et andet. Det vurderes dog, at bestanden er tættere på kortlægningsresultatet end på dette minimumstal, idet det næppe er sandsynligt, at samtlige hanner på de store lokaliteter som Tømmerby Fjord, Selbjerg Vejle og Bygholm Nord Rørskov skulle være aktive på én og samme tid, selvom det ofte er bemærket, at én han som starter på at pauke, trækker andre med sig.

På samme måde er materialet fra de øvrige år behandlet, idet der dog er anvendt det maximale antal registrerede fugle pr. lokalitet, da der i sumskemaerne før 1993 ikke er skelnet mellem paukende fugle og ikke-paukende fugle. Men som ovenstående tabel viser, er der oftest sammenfald mellem højeste antal paukende og højeste antal registreret i det hele taget. Denne sammenligning af de samlede kortlægninger og registreringer fra alle årene 1978-94 er vist i fig. 5. Som det ses, viser de to talsæt en fuldstændig parallel udvikling, og de ligger meget tæt på hinanden, hvorfor den registrerede bestandstigning må regnes som reel. Den faktiske bestandstørrelse kan ikke fastsættes med sikkerhed, men det forekommer sandsynliggjort, at den ialfald ikke er mindre end minimumstallene i bestands- opgørelsen.

Fordelingen af territorierne i år var stort set som de foregående år med en meget stor bestand, blot var det første gang siden 1990, at der var en paukende Rørdrum i Vesløs/Arup Vejle (Vesløs Rør). Til gengæld var der i år ingen registreringer i Lund Fjord.

Ét af territorierne i år blev bekræftet i form af et redefund meget tæt på hannens paukepost. Den fandtes tilfældigt under eftersøgning af gåsere der den 15.5 i forbindelse med Jens Kristiansens Grågåseprojekt i Tømmerby Fjord. Reden indeholdt 1 æg.

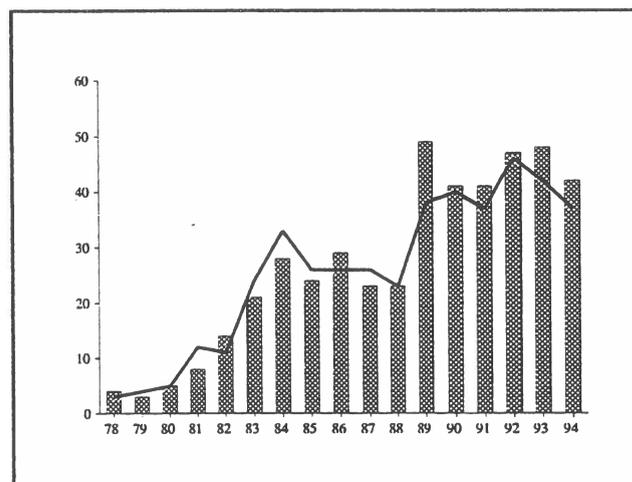

Fig. 5 Rørdrum 1978-94. Bestandsopgørelse minimumstal (søjler) samt sum af max. pr. delområde (linie). Se tekst for forklaring.

Rørdrum												
	LUN	HAN	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	VV	Ialt
1978			1			3	4				0	4
1979			1			2	3				0	3
1980			3			2	5				0	5
1981			6		1	2	9				0	9
1982			6		2	4	12	1	1		2	14
1983			9		4	4	17	2	1		3	20
1984	1	1	11	2	3	8	26	2			2	28
1985			8	3	2	8	21	3			3	24
1986		3	9	3	2	9	26	2	1		3	29
1987	1	1	9	3	2	7	23	4	1	1	6	29
1988			7	3	1	5	16	4		1	5	21
1989	3	2	14	3	5	11	38	7	2	2	11	49
1990		2	12	3	4	10	31	8	2		10	41
1991	1		16	3	4	8	32	9			9	41
1992	1	2	15	4	7	9	38	8			8	46
1993	1	1	18	4	4	10	38	10			10	48
1994			16	1	6	8	31	10	1		11	42

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal.

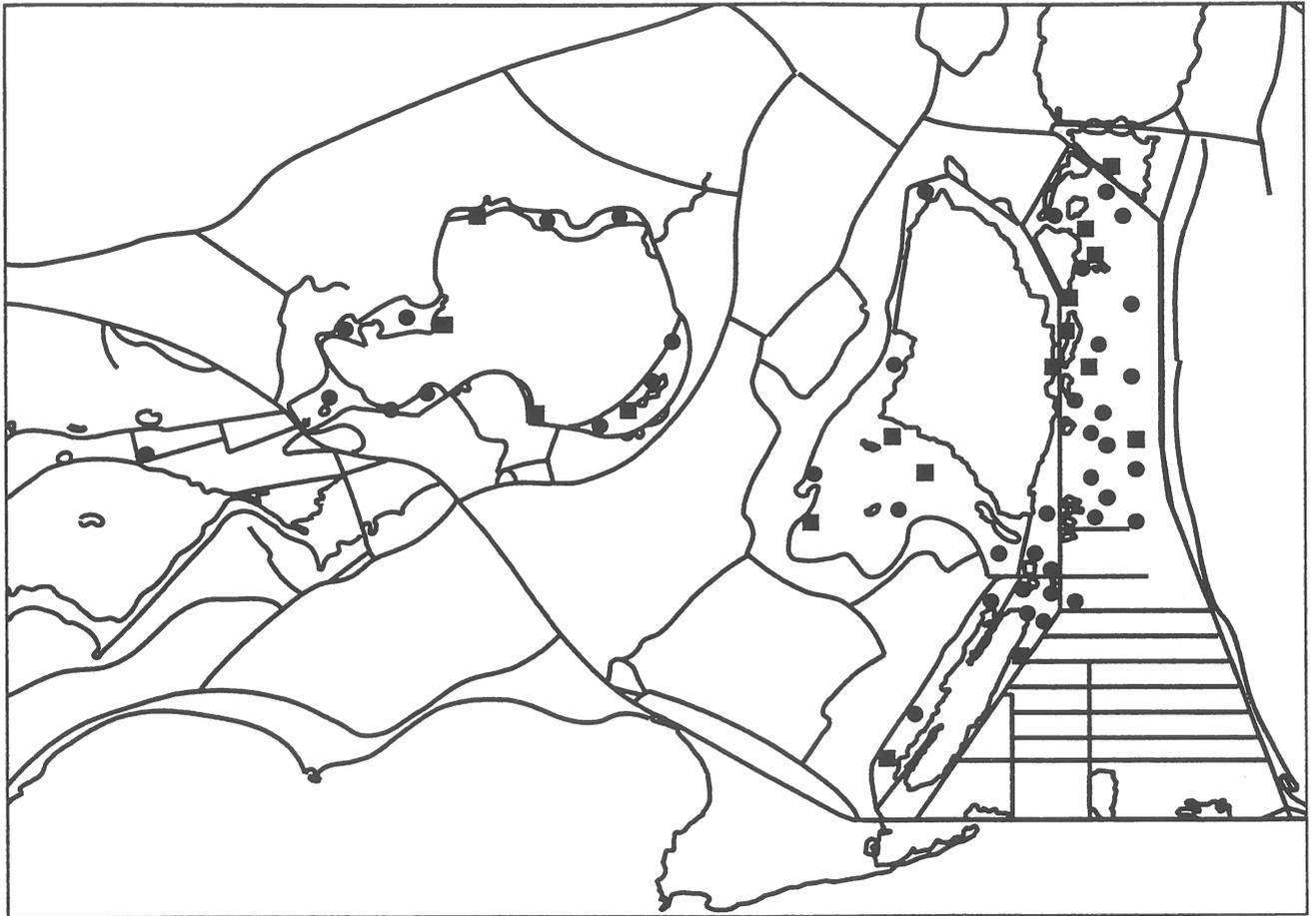

Fig. 3 Rørdrum 1994, territoriefordeling. Cirkler = stationære territorier, firkanter = ikke-stationære territorier.

FISKEHEJRE *Ardea cinerea*

3 kolonier omkring Vejlerne:

Læsvig:	91 reder
Øsløs Skov:	24 reder
Aggersborg:	49 reder

I ALT 164 reder

Ovenstående tal er meddelt af Carsten Schultz, Tved, som ringmærker unger i kolonierne. Efter et knæk i bestanden mellem 1991 og 1992 fra ca. 300 par til ca. 150 par er situationen stabiliseret noget. Reduktionen er især voldsom i Aggersborg-kolonien, der for få år siden var oppe på 125 par. Dette kan eventuel skyldes "nedslidning" af redetræerne, der i denne koloni består af nogle få meter høje elletræer, mens Fiskehejrerne i de to øvrige kolonier ruger i mere stabile, høje grantræer. Forekomsten af rastende fugle i Vejlerne er ikke faldet, tværtimod var årets maximum, 379 den 11.7, et af de højeste nogensinde.

HVID STORK *Ciconia ciconia*

Efter at der siden 1984 hvert år har ynglet et storkepar i Vesløs, svigtede de desværre i år. Hunnen ankom ganske vist den 4.4 - en ikke-ringmærket fugl, men storkeeksperten Hans Skov har identificeret den som den samme gamle hun, der har beboet reden de øvrige år. Men der kom aldrig nogen han. En fremmed hunstork med dansk ring (ikke aflæst) gæstede området i dagene 29.4-1.5. Det kan meget vel være en "hjemvendt" Vesløs-unge. Den ringmærkede hanstork fra 1993, også en Vesløs-unge, som altså ynglede med sin egen mor, er ikke iagttaget siden den forlod Vesløs i 1993 (oplysninger fra Skov 1995).

KNOPSVANE *Cygnus olor*

61 ynglepar

Østlige Vejler: 41 par

Vestlige Vejler: 20 par

Knopsvanebestanden blev optalt fra fly den 19.5, hvor alle sete rugende fugle blev plottet på kort. Sædvanligvis må resultatet fra flytællingen suppleres med enkelte observationer af rugende fugle fra landjorden, men normalt kan langt den største del af bestanden kortlægges fra luften. Således forholdt det sig ikke i år, hvor kun 39 reder med rugende fugle kunne ses fra fly. Derudover fandtes ved andre lejligheder yderligere 22 rugende fugle, så det må konstateres, at en usædvanlig stor del af fuglene havde forladt rederne midt på dagen den 19.5. Særligt markant skiller Vesløs/Arup Vejler sig ud - her sås kun 1 rede på flytællingen, mens kortlægningen i løbet af rugetiden afslørede ialt 12 rugende (bl.a. 6 på Melsig og 2 på Tagholmene).

Det kan ikke udelukkes, at enkelte reder er blevet overset i år, hvor der åbenbart var så dårlig en dækning på flytællingen.

De 6 reder på Melsig kontrolleredes under Skarv-check på øen den 25.5. Rederne indeholdt 2x3, 1x4, 2x5 og 1x9 æg. Derudover fandtes i dagene 17.-19.5 under rørbræmmegennemgang i Bredvande samt gennemgang på Byholmengen ialt 5 reder, med 1x2, 2x4, 1x5 og 1x6 æg.

De første klækkede pull. sås den 22.5, og herefter noteredes samtlige iagttagne kuld, indtil omkring 1. august. Redernes og kuldernes fordeling samt yngleresultatet vises i nedenstående skema:

Lokalitet	korlagte reder	Iagttagne kuld	Pull.
Lund Fjord	2	2	8
Han Vejle	3	3	15
BNR/Læssø/Kogleaks	11	7	35
Byholmengen	8	4	20
Glombak Vejle	7	1	4
Selbjerg Vejle	10	6	17
Tømmerby Fjord	7	4	12
Vesløs/Arup Vejler	12	4	14
Østerild Fjord	1	0	0
Lønnerup Fjord	0	5	26
Læsvig	0	2	9
IALT	61	38	160

Den gennemsnitlige kuldstørrelse i de 38 kuld var 4,1 unger (beregnet over hele sæsonen). Det største kuld var på 8 unger, i Lønnerup Fjord. Kun én unge af den polske farvevariant sås: i et kuld på ialt 5 i Kogleakssøen.

I alt 7 kuld blev set på lokaliteter, hvor der ikke var kortlagt rugende fugle (i Lønnerup og Læs-vig). Det sker næsten hvert år, og forklaringen er, at svaneforældrene flytter omkring med ungerne (medmindre rederne har været overset, hvilket næppe er tilfældet for alle 7 kuld). I Lønnerup Fjord er det mest sandsynligt, at kuldene er udruget længere oppe ad Storå-systemet.

Godt 60 par Knopsvaner i Vejlerområdet svarer til niveauet igennem de seneste 10 år.

Knopsvane																
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	VV	LØN	Ialt
1978	21	5		9	1	4	21	61	29	13	1			43	1	105
1979	16	4		8	1	1	16	46	20	12	1	1		34	1	81
1980	11	4		15	3	3	11	47	13	13	2	1		29		76
1981	14	3		16	3	1	14	51	12	12	3			27		78
1982	9	3		13	3	3	13	44	7	7	1	1		16	3	63
1983	11	8	1	16	8	6	25	75	14	17	6			37		112
1984	7	6	2	14	6	5	9	49	7	12	5	2		26	1	76
1985	1	1		11	2		8	23	1	8				9		32
1986	3	4	1	10	4	11	18	51	6	6	7	1	1	21	1	73
1987	3	3		6	2	5	10	29	6	9	4		1	20	2	51
1988	4	3	1	11	4	5	7	35	12	9	3	3	1	28	1	64
1989	1	1		11	6	7	11	37	11	16	6			33	1	71
1990		4	1	16	6	4	6	37	7	9	2	2		20		57
1991	2	3	2	13	2	5	9	36	5	17	2	1		25		61
1992	2	2	3	10	6	7	13	43	7	15	2	1		25	1	69
1993	3	2	5	7	5	2	9	33	10	20	2	3		35		68
1994	2	3	1	10	8	7	10	41	7	12	1			20		61

Bestandsudvikling 1978-94.

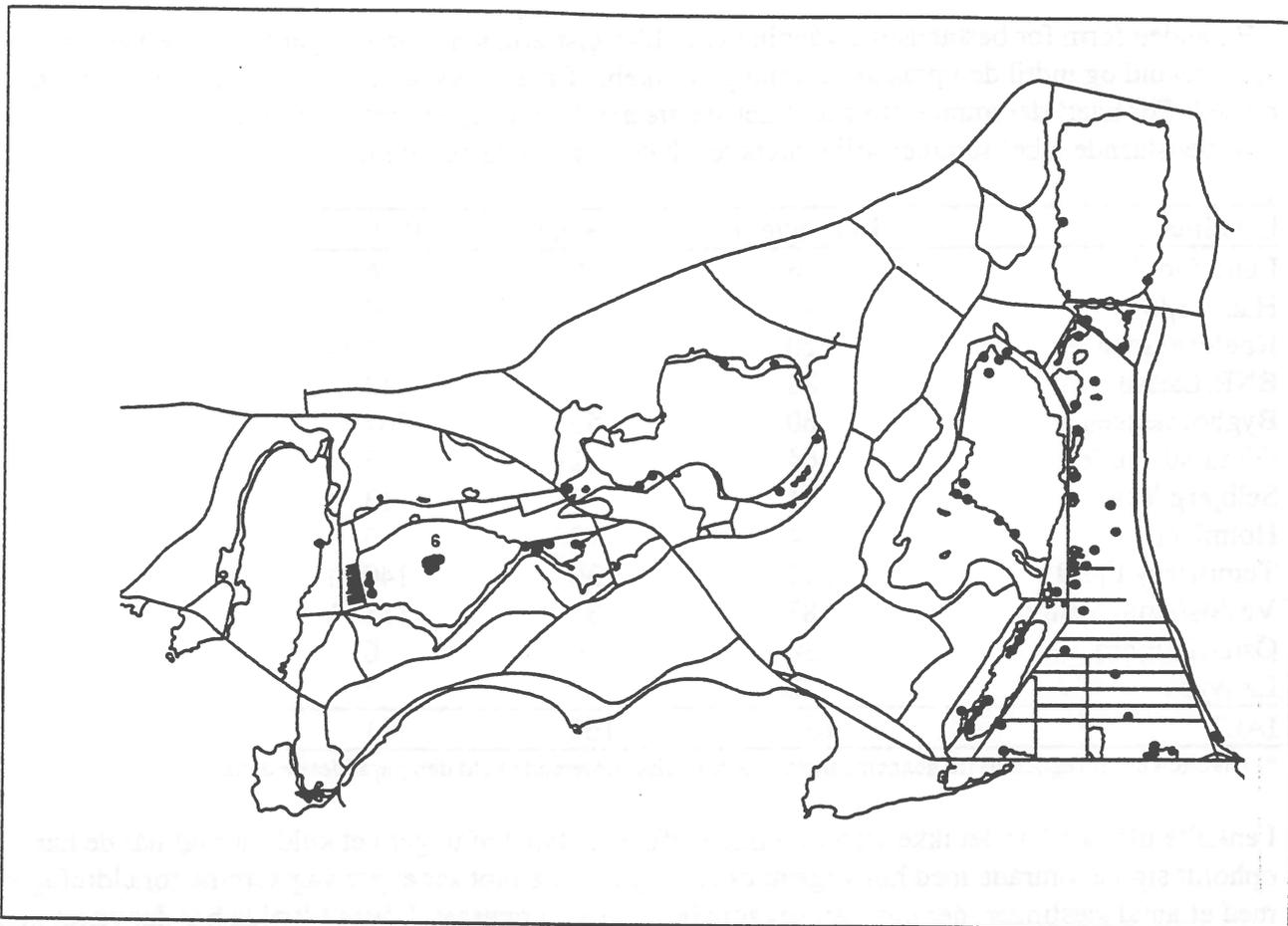

Fig. 6 Knopsvane, fordeling af reder 1994.

GRÅGÅS *Anser anser*

623-831 kortlagte par
min. 165 kuld fundet

Der overvintrede Grågæs i 1993/94, i januar op til 281 fugle. Selv en længere periodes vintervejret med snedække i februar kunne ikke fordrive fuglene, tværtimod steg antallet, og den 19.2 taltes 1482.

Efter mildning i vejret sås Grågæssene første gang inde i rørskoven den 7.3 på en Selbjergtax. Æglægningen var sen i år; den 21.3 fandtes det første prederede æg, og den 21.4 blev det første kuld nyklækkede gæslinger set i Krapsøen.

Kortlægningen af bestanden foregik i år i perioden 4.3-26.3. Perioden strakte sig i år over 4-5 pentader, mod normalt 3-4, bl.a. for at give Jens Kristiansen et større materiale til brug i hans Grågåseprojekt.

Resultatet af kortlægningen gav 623-831 par, idet minimumstallet er fra den største enkelttælling (en totaltælling 21.3), hvorimod maximumstallet består af summen af de største tal for de enkelte delområder. Der er mange usikkerhedsmomenter i denne form for kortlægning: Parrene kun kan kortlægges *uden for* rørbræmmerne - når først de er forsvundet ind i rørene kan de ikke ses. Det er en noget subjektiv vurdering, om udparrede fugle i mere eller mindre løse flokke virkelig er ynglepar (eller om de er fugle fra nordligere bestande på gennemtræk i Vejlerne). Disse problemer er nærmere omtalt i 1990-ynglefuglerapporten (Kjeldsen 1992). Der er altså grund til at betragte de fremkomne tal med nogen forsigtighed.

En anden form for bestandsovervågning er kuld-registreringen, som foregår fra første iagttagelser af ungekuld og indtil de i praksis er umulige at skelne fra de voksne fugle - en gang i løbet af juni måned. For hvert delområde anvendes det største antal kuld, registreret på én dag.

Nedenstående tabel sammenstiller årets resultater, opdelt på delområder:

Lokalitet	Kortlagte par	Kuld	Pull.
Lund Fjord	96	10	46
Han Vejle	12	0	0
Kogleakssøen	20	23	111 *)
BNR/Læssø	88	2	19
Bygholmengen	60	59	267 *)
Glombak Vejle	64	2	5
Selbjerg Vejle	74	3	13
Holmkær	4	0	0
Tømmerby Fjord	222	30	140 *)
Vesløs/Arup Vejler	83	35	133 *)
Østerild Fjord	30	0	0
Læsvig	78	1	7
IALT	831	165	741

*) enkelte kuld beregnet ud fra gennemsnittet af øvrige tilstedeværende kuld den pågældende dato.

I enkelte tilfælde har det ikke været muligt at afgøre antallet af unger i et kuld, særligt når de har opholdt sig i et område med høj vegetation, hvor man ofte blot ser et par vagtsomme forældrefugle med et antal gæslinger, der kun kan ses som bevægelser i græsset. I disse tilfælde har det været nødvendigt at beregne et samlet antal pull. ud fra det gennemsnitlige antal i de øvrige kuld den pågældende dag. Det maximale antal kuld fandtes generelt i perioden 25.5-4.6, med undtagelse af Bygholmengen, hvor max.-tallet nåedes allerede 14.5. Det er klart, at det ikke er muligt at finde samtlige Grågåsekuld, hvorfor denne overvågning primært må ses som et indextal, som sammenholdt med par-kortlægningen giver et mål for ynglesucces'en.

Den gennemsnitlige kuldstørrelse over hele sæsonen blev 4,5 unge pr. par. Der sker et vist frafald af unger i kuldene i løbet af sæsonen bl.a. p.g.a. predation. Alligevel ses ikke nogen tydelig tendens til faldende kuldstørrelse, hvilket fremgår af nedenstående skema, som viser den gennemsnitlige kuldstørrelse udregnet på alle dage, hvor antallet af gæslinger i mindst 10 kuld på en given lokalitet har kunnet bestemmes. Derudover vises gennemsnittet for hver lokalitet og hver pentade:

	maj							juni				gns.	
	1	5	10	15	20	25	30	1	5	10	15		
Lund							4,6						4,6
Kogleaks	5,2		3,6	4,3	3,8			4,8					4,5
Bygholm		4,8	5,5	4,5	5,9	4,9	4,1						4,8
Tømmerby	4,1	3,7	5,3	4,6	4,5	4,7	4,9		5,3				4,7
Vesløs/Arup				4,7	3,8	4,8	3,8	4,0					4,1
Gns./pentade	4,5	4,8	4,7	5,4	4,4	4,8	4,2	4,6	5,0				

Grågåsebestanden har i mange år været stigende. Både kortlægningsresultaterne og kuld-registreringen har udvist stigende tendens, men begge registreringsformer har den svaghed, at de ikke giver noget præcist billede af ynglebestandens størrelse. I 1994 blev det muligt at lave en sammenligning med rederegistreringerne i Jens Kristiansens specialeprojekt. Der blev foretaget en fotografering af hele Vejlelernes rørskovsareal fra fly i lav højde med storformat-kamera, hvor de enkelte reder kan

optælles på diapositiverne. En foreløbig optælling giver et resultat på min. 700 reder (Jens Kristiansen pers. medd.), hvilket ikke afviger væsentligt fra det antal, vi har fundet ved den traditionelle kortlægning. Stigningen fra et niveau på 250-300 par i feltstationens første år efter 1978 til de senere års 550-800 par må derfor formodes at afspejle den reelle bestandsstigning. Det øvrige talmateriale fra de samme år (optalte rastende fugle) viser en tilsvarende stigningstakt i forårets maksimumstal. Også antallet af iagttagne kuld er steget, dog med større årlige udsving, som delvist må tilskrives forskelle i ynglesuccesen fra år til år (p.g.a. forskelle i bl.a. vandstanden).

Grågås															
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	Ialt
1978															300
kuld			+	+	+	+	+			+	+	+			98
1979															400
kuld															104
1980															315
kuld	3		6		17	3	9		38	9	10	2		21	59
1981															324
kuld	3		6		14	13	20		56	18	16	4	2	40	96
1982									220					33	250
kuld	6		9		33	8	24		80	12	12	3		27	107
1983									248					89	337
kuld	5		6		62	5	15		93	26	17	4	5	52	145
1984									293					171	464
kuld	7		9		25	8	9		58	3	9			12	70
1985									586					163	449
kuld	4		13		23	1	17		58	22	6	3		31	89
1986															544
kuld	11	1	16		45	2	10	1	86	13	19	1		33	119
1987															579
kuld	10		17	2	7				36	7	24	3		34	70
1988	43	1	5	31	137	77	56		350	61	30	47	11	149	499
kuld	4		19		47	14	20		104	21	15	7		43	147
1989	40		6	65	20	59	87		277	81	32	14	16	143	420
kuld	8		18	3	59	18	8	2	116	24	17	3	3	47	163
1990	69	2	13	52	37	75	104		352	74	35	33	21	163	515
kuld	4	2	15	1	76	8	11		117	32	32	5	3	72	189
1991	27	1	18	45	30	39	51	3	214	59	34	6	15	114	328
kuld	9		13		50	12	2		86	31	27	4		62	148
1992	131		16	67	59	102	137		512	121	42	36	33	232	744
kuld	12		15	6	96	18	4		151	30	39	2		71	222
1993	48		10	60	56	72	66		312	127	35	19	26	207	519
kuld	9		10	9	87	12	2		129	43	42		7	92	227
1994	96	12	20	88	60	64	74	4	418	222	83	30	78	413	837
kuld	10		23	2	59	2	3		99	30	35		1	66	169

Bestandsudvikling (maximumstal) samt kuldregistrering 1978-94.

GRAVAND *Tadorna tadorna*

Ingen optælling af ynglebestanden

Min. 30-33 kuld registreret

Feltstationen forsøger ikke at kortlægge ynglebestanden af Gravand, idet mange af parrene yngler på utilgængelige steder, som ikke bliver regelmæssigt undersøgt - f.eks. i rævegrave i skrænterne rundt om Hannæs, samt i moserne inde midt på Hannæs. Enkelte par yngler formentlig også i Vejlernes diger. Desuden gør artens adfærd forud for rugeperioden, hvor der foregår spektakulære "spil" med mange fugle involveret, det vanskeligt at vurdere antallet af par. Desuden er der formentlig en stor andel ikke-ynglende fugle i bestanden. Den eneste overvågning, der foregår af Vejlernes ynglende Gravænder, er registrering af ungekuld. De første nyklækkede ællinger sås den 25.5, og sidste gang der sås helt små pull. var den 7.7. Kuldene var i år fordelt som følger:

HAN	B-E	GLO	FJH	A-B	V-A	ØST	LØN
1	6-7	1	9	5-6	1	4-5	3

(Fjordholmene (FJH) og Aggersborg Vildtreservat (A-B) er her opført hver for sig).

Usikkerhed i antallet af kuld for de enkelte delområder opstår bl.a., fordi Gravænder ofte slår flere kuld sammen i "børnehaver". Eksempelvis sås i år en ungeflok på 28 i Aggersborg Vildtreservat. Ovennævnte tal er derfor minimumstal.

For 27 kuld, hvor antallet af unger kunne fastslås, var den gennemsnitlige kuldstørrelse 5,5. Disse kuld er dog noteret over en længere periode, og der har givetvist været frafald i løbet af sæsonen, så kuldstørrelsen ved klækning har været større.

Med 14-15 ungekuld på Limfjordslokaliteterne i år kan kun ca. halvdelen af de registrerede kuld henføres til selve Vejlerområdet. Det er noget færre end sædvanligt.

Gravand															
	LUN	HAN	KOG	B-E	GLO	SEL	ØV	V-A	ØST	L-V	HOV	VV	LØN	FJH	Ialt
1985															13
1986															28
1987							7					7		7	21
1988		1		2	3		6	3	6		2	11	7		24
1989				4	1	1	6		11		1	12		2	20
1990	1	2		2	2		7		1			1	4	1	13
1991	4	5		3	4	1	17	5	5			10	4	4	35
1992		3	2	2	4		11	4	8	3	2	17	2	6	36
1993	2			3	1	2	8		3			3	3	5	19
1994		1		7	1		9	1	5			6	3	15	33

Kuldoptælling 1985-94, middeltal.

PIBEAND *Anas penelope*

0-? ynglepar

Siden 1979 er der næsten hvert år fundet ynglebevis af Pibeand. De fleste af disse ynglebeviser har været redefund på øen Melsig i Arup Vejle. På trods af, at denne ø i år besøgte 4 gange, sås intet tegn på yngleaktivitet af denne art. Faktisk er der i år kun kortlagt Pibeænder ved en enkelt lejlighed, den 6.6, hvor 2 ♂♂ sås ved Dykkerlusen og et par plus en ♂ sås i Læsvig. En gennemgang af observationsmaterialet viser dog, at arten er iagttaget regelmæssigt igennem hele maj og juni, fra med. maj til med. juni dog ikke over 10, og der er ialfald ingen iagttagelser, som giver konkret mistanke om yngel.

KNARAND *Anas strepera*

5-12 ynglepar

Den første iagttagelse var et par i Kogleakssøen den 29.3, hvilket er sent. I det hele taget var der tale om et dårligt år for denne art, der indvandrede til Vejlerne så sent som i starten af 1980'erne. Udover på gennemgangen af Bygholmengen den 14.5, hvor 5 par registreredes, er iagttagelserne spredte og få. Kombineret giver kortlægninger igennem maj og første tredjedel af juni en total for Bygholmengen på 5-10 par, og derudover er kun set et par i sydenden af Tømmerby Fjord og en han i nordenden af Selbjerg Vejle - begge disse iagttagelser regnes som usikre par i sammentællingen. Der var ingen sikre ynglebeviser, men kortlægningsmetoden regner 5 par, som var stationære på Bygholmengen, som sikre.

Knarand																	
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	LØN	FJH	Ialt
1982			1		2	1			4		1			1			5
1983					1				1			1		1			2
1984					5	1	1		7	1			1	2	1		10
1985			1		1				2								2
1986					7	2	2		11	2	1			3	1		15
1987		1	1	1	5		2		10								10
1988	1				9			1	11	1			1	2			13
1989					23	2		1	26	1				1		1	28
1990	1				13	2		1	17			1	1	2	1	1	21
1991			1		19	1		1	22			1		1		1	24
1992	1	1	1		15	1			19						1	1	21
1993			1		12	3			16								16
1994					8		1		9	1				1			10

Bestandsopgørelse 1982-94, middeltal. Arten kan have ynglet enkelte gange også før 1982.

GRÅAND *Anas platyrhynchos*

Index: 114 ♂♂

Der foretages ikke nogen beregning af den samlede bestand, da det skønnes urealistisk at kortlægge samtlige par (hvoraf mange ligger skjult i utilgængelige kanaler og vige), idet det vurderes, at bestanden er for stor og tæt. I stedet beregnes et indextal, til belysning af årlige svingninger. Indextal har været beregnet siden 1988 ud fra kortlægninger i 3-4 pentader i sidste halvdel af april/første dage af maj. Derudover noteres naturligtvis alle iagttagne kuld.

Alle Gråænder kortlagdes i perioden 17.4-5.5 på linielinietaxering'er, totaltællinger og ynglefugletællinger (plus en enkelt supplerende kortlægning den 7.5 af Arup Holm). Maximumstallet af hanner fra hvert delområde er derefter summeret til et indextal. Det første kuld, mindst 14 dage gamle, sås den 17.5 i den sydlige del af Bygholm Nord Rørskov. Resultatet af årets registreringer er vist i nedenstående tabel:

	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	TØM	V-A	ØST	L-V	LØN	A-H
♂♂	10	2	3	2	32	5	2	10	21	11	5	6	5
kuld	2	1	3	1	3	0	0	2	3	0	1	1	0

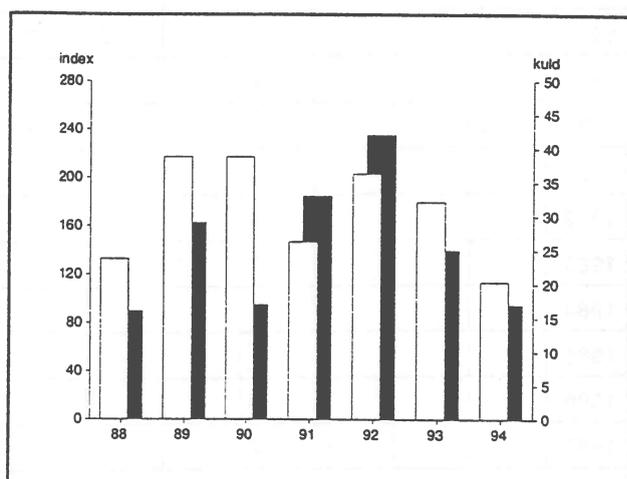

Fig. 7 Gråand. Bestandsindex (hvid søjle) og kuldregistrering (skraveret søjle) 1988-1994.

Den gennemsnitlige kuld størrelse i de 17 kuld blev min. 6,9 (største kuld var på 12). Fig. 7 viser resultaterne af index-overvågningen samt kuldregistreringen siden 1988, hvor feltregistreringerne er foregået efter en ensartet metodik. Det ses, at 1994 hører til de laveste i denne årrække, både hvad angår index-tallet af hanner og kuld-registreringen. Både index-tallene og kuld-tallene udviser store svingninger fra år til år. Vandstanden - og dermed prædationen - kan formentlig have en væsentlig indflydelse på Gråandebestanden. En stigning i registreringen af Ræve igennem de senere år antyder, at omfanget af predation på en art som Gråanden kan være betragteligt. En stor del af ungekuldene iagttages da også sent på sæsonen (i juli/august), og stammer således fra omlagte kuld.

SPIDSAND *Anas acuta*

4-7 ynglepar

3 par af Spidsand bekræftedes ved gentagne registreringer i maj og starten af juni: 2 par i Læsvig og ét par i Glombak. Derudover fandtes den 3.7 (uden forudgående registreringer i området) en ♀ med 4 store ællinger i sydenden af Lund Fjord. Det fremgår ikke af feltnotaterne, om disse unger var flyvefærdige - i så fald kan de være udrugget et andet sted end Lund Fjord, som ikke "ligner" en Spidsandebiotop. Dette sikre ynglefund er regnet med i bestandsopgørelsen.

Herudover regnes enkeltregistreringer af 2 par i Arup Vejles sydlige del og en han på Bygholmen - som usikre par.

Spidsand																
	LUN	HAN	KOG	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978			1	3	1	2	7			1			1			8
1979			1	4	1	4	10		1	1			2			12
1980	1			5		2	8	1	1	1			3	2		13
1981				4		1	5		2	1			3		1	9
1982				4			4		4	1			5	1		10
1983				2	1	1	4		2	1	1		4		1	9
1984				1		1	2		1		1		2			4
1985																0
1986				3			3		4				4			7
1987			1	2			3		1				1			4
1988				2			2									2
1989				1			1		2		1		3		1	5
1990				4			4									4
1991		1	1	3	1	1	7		1				1		1	9
1992				3			3		4	1		1	6		2	11
1993			1	4	1		6				1		1		1	8
1994	1			1	1		3		1		2		3			6

Bestandsopgørelse 1978-94. Før 1983 har den anvendte metode sandsynligvis overvurderet bestanden.

ATLINGAND *Anas querquedula*

10-24 ynglepar

Østlige Vejler: 9-18 par

Vestlige Vejler: 1-6 par

Årets første Atlingænder sås den 3.4, hvor 1 fugl lå på Bygholmengen, og 2 i Byholm Nord Rørskov. Herefter iagttoges på tællingerne op til 6 fugle i april, og max.-tællingen blev på 11 Atlingænder, den 25.5. Arten kortlagdes igennem maj måned, plus enkelte kortlægninger i første halvdel af juni. Som sædvanligt husede Bygholmengen den største del af bestanden. Her sås maximalt på én dag 7 par/♂♂ (den 17.5). Kortlægningerne på Bygholmengen giver som resultat 4-12 par, men da denne lokalitet er så svært overskuelig, og det derfor er svært at få bekræftet de enkelte par, er de 7 par (fra 17.5) regnet som sikre, og bestanden opgøres således til 7-12 par. I resten af området er fulgt den gængse behandling af kortlægningerne, hvor enkeltiagttagelser indikerer usikre par, og flere iagttagelser samme sted regnes som sikre. Hermed fremkommer følgende fordeling af bestanden:

LUN	KOG	BNR	B-E	SEL	TØM	V-A	L-V
1	1-3	0-1	7-12	0-1	0-2	0-2	1-2

Antallet af Atlingænder i 1994 var ret lavt, specielt i betragtning af de gode vandstandsforhold, idet

det har vist sig, at forekomsterne i Vejlerne er positivt relateret til vandstanden. Ligesom Skeanden er Atlinganden en stor ynder af godt sjappede enge, og også lune april-temperaturer har arten reageret positivt på.

Der fandtes ingen ungekuld i år, og generelt er der fundet meget få sikre ynglebeviser af Atlingand i Vejlerne. Det virker som om, at en stor del af "bestanden" rent faktisk aldrig skrider til yngleforsøg. Denne hypotese understøttes af, at kønsfordelingen i løbet af kortlægningsperioden ikke forandres væsentligt - hvis der blev lagt æg, burde andelen af iagttagne hunner blive mindre i løbet af sæsonen.

Atlingand																	
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	LØN	FJH	Ialt
1978	1		1		7		3		12	8				8			20
1979	2	5	4	1	4		4		20	7	1	1		9	1		30
1980	1	1	3	2	2		3		12	4	1			5			17
1981	1		2		11	3	6		23	6	2	2		10			33
1982			1		20	3	4	1	29	8	5	1	2	16			45
1983	4		2	3	10	3	7		29	11	9	3	2	25			54
1984					4				4	2	1			3	1		8
1985			1	1	1				3	1				1			4
1986	1	1	2	2	10	1	1	1	19	2	6	1	3	12			31
1987			3		4	3			10	3	2			5			15
1988	1	1	3		16	1			22	5	6		2	13	1	1	37
1989	2		4	2	19	1			28	11	10		3	24	2	1	55
1990	1		2	4	20	1	1		29	8	4	1	2	15	1		45
1991	1		1		7	1	1		11	1	1		1	3	1		15
1992		1	3	1	5	1	2		13	2	3		3	8	1	1	23
1993			2	3	11				16	6	1	1	2	10			26
1994	1		2	1	10		1		15	1	1		2	4			19

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal.

SKEAND *Anas clypeata*

28-49 ynglepar

Østlige Vejler: 24-41 par

Vestlige Vejler: 4-8 par

Den første Skeand dukkede op den 16.3. Kortlægningen foregik i maj måned, hvor samtlige sete par og hanner registreredes. Ved behandlingen af materialet er enkeltiagttagelser tolket som usikre par, dobbelt- (eller flere) registreringer som sikre. Bygholmengen udgør dog en undtagelse, idet man på de sædvanlige totaltællinger ikke kan regne med at se alle ænderne - især ikke inde på de centrale dele af engen. Her er derfor som "basis" anvendt materialet fra ynglefuglegennemgangen i maj (den 17.5), hvor alle par er regnet som sikre par. Kombineret med øvrige kortlægninger giver dette 22-31 par/σ♂, hvilket ikke skønnes helt urealistisk, da der på én dag (den 14.5) alene kunne iagttages 19

par/♂♂. Bestanden fremkommet på denne måde er fordelt således:

LUN	KOG	BNR	B-E	SEL	V-A	L-V
0-1	2-3	0-3	22-31	0-3	2-4	2-4

En bestand på færre end 50 par er under gennemsnittet. Specielt bemærkes, at der var meget få fugle i de Vestlige Vejler. Ligesom for Atlingandens vedkommende er det ejendommeligt, at Skeanden ikke reagerede mere positivt på den høje vandstand i 1994, idet der ellers er konstateret en positiv sammenhæng mellem bestandsstørrelsen og nedbøren/vandstanden i april-maj.

Iøvrigt vurderes Skeandens status som ynglefugl i Vejlerne som værende meget lig Atlingandens: det er efter alt at dømmes kun en mindre del af de fugle, der ankommer, som rent faktisk skrider til yngel (for begge arter gælder, at der gennemsnitligt er gjort sikre ynglefund svarende til 4-5% af den kortlagte bestand). Desuden er der hos Skeanden et større han-overskud, hvilket betyder, at den kortlagte "bestand" ikke repræsenterer reelle ynglepar.

Heller ikke i år gjordes redefund eller iagttagelser af ungekuld.

Skeand																		
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978	5	1	2		11		13		32	8	8	1			17			49
1979	3	3	6	3	26		4		45	4	17	1	1		23	5		73
1980	1	6	2		20	1	9		39	5	1				6	4		49
1981	4		1		28	2	13	3	51	7	9	3			19	1		71
1982	1	3	3		35	1	4		47	4	12	4	4		24	5		76
1983	3	1	3		33	6	7		53	11	12	5	4		32			85
1984	2	1	2	1	42	2	4		54	5	8	1	2		16	4		74
1985	1		4		41	2	6		54	4	8		3		15	1		70
1986	2		2	6	34	2	2	1	49	4	9	1	5		19	2	1	71
1987			2		25	1		1	29	4	4		1		9			38
1988	2		3	1	25	2			33	5	6	1	3		15	2		50
1989	2		2	1	42	1		1	49	5	12	2	4	1	24	2		75
1990	1	1	3	1	25	1	1		33	3	6	3	3		15	3		51
1991	1	1	5	5	26	1	6	1	46	1	4	3	1		9			55
1992		2	4	2	20		1		29		8	4	1		13	5	1	48
1993			6	1	21		1		29		2		2		4	2		35
1994	1		3	2	27		2		35		3		3		6			41

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal.

TAFFELAND *Aythya ferina*

15-32 ynglepar

Taffelanden er kortlagt på samtlige tællinger i sidste halvdel af april samt hele maj måned. Ved behandlingen af materialet er kun tydeligt udparrede par medtaget, idet gentagne registreringer af et par samme sted er regnet som et sikkert ynglepar, mens enkeltregistreringer kun er medtaget som usikre. Dog er en iagttagelse af et ungekuld i Lund Fjord, hvor der ikke tidligere var kortlagt par, medregnet som et sikkert par.

Resultaterne af årets kortlægninger, fordelt på delområder, præsenteres her:

LUN	HAN	KOG	B-E	GLO	SEL	TØM	V-A	ØST	LØN
1	1	2	1-6	1-3	2-4	5-8	2-4	0-2	0-1

De tre kuld blev fundet i Lund Fjord, Han Vejle og på Bygholmengen, i dagene 30.6-5.7. Af den forholdvis store bestandsandel fra Tømmerby Fjord er der 3 par fra randområderne - disse fugle lå fast i "Leos Pyt" ved Mommer i sidste del af april.

Såvel årets bestand som kuld-registrering hører til blandt de laveste i feltstationsperioden, hvor der iverdigt er set ret store udsving fra år til år - men en bestand på omtrent 30-40 par og 10-15 registrerede kuld har været det mest normale.

Taffeland																
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	LØN	Ialt
1978	4	5	2		1	2	1		15	3	3			6		21
1979	3	5	3	2	5	1	4		23	1	3	3	1	8	4	35
1980	3	8	3	2	5	3	3		27	3	6	1		10	1	38
1981	2	6	5	4	4	3	6		30	10	3	2	1	16	1	47
1982		5	5	2	7	2	3		24	2	5	1	1	9	1	34
1983	2	3	2	6	5	3	3		24	6	6	2		14	2	40
1984		6	2	1	5	2	2		18		8	3		11	3	32
1985		4			6	1		2	13	8	13	1		22		35
1986	2	4	2	1	4		2		15	2	14	4	1	21		36
1987	1	1	3	1	2	3	1		12	2	6	1		9		21
1988	1	2	3	2	5		2	1	16	3	7	3		13	1	30
1989	4	3	3	2	4	2	2		20	3	7	2	2	14		34
1990	4	5	3	11	6	3	3		35	5	9	4	2	20	1	56
1991	4	3	5	7	3	2	3		27	5	4	1	1	11	1	39
1992	1	5	3	2	6	4	4		25	8	8	3	1	20	1	46
1993	2		4	1	1		1		9		7	1		8		17
1994	1	1	2		4	2	3		13	7	3	1		11	1	25

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal.

TROLDAND *Aythya fuligula*

114-166 ynglepar

Troldænderne er kortlagt og materialet behandlet på samme måde som hos Taffeland, blot er kortlægningsperioden for Troldandens vedkommende indskrænket til maj måned.

Kortlægning af Troldænder byder på problemer, fordi mange fugle opholder sig i Vejle og igennem yngletiden, og det kan være svært at udskille tydeligt udparrede par i flokkene. Under alle omstændigheder er disse kortlægninger udtryk for en subjektiv vurdering hos den enkelte observatør. Særligt i Arup Vejle, som huser den største del af bestanden, kan det være svært at afgøre hvorvidt fuglene er udparrede eller ej. Her giver de kombinerede kortlægninger igennem hele sæsonen 58-124 par, men den største enkelttælling var på 93 par, hvilket i den samlede vurdering af bestanden udgør minimumstallet. Dette er den sædvanlige procedure for behandling af tallene, men det må dog bemærkes, at så stor en bestand i Arup Vejle næppe er helt realistisk. Bearbejdningen af årets kortlægninger gav følgende resultat:

LUN	HAN	KOG	B-E	SEL	TØM	V-A	ØST	L-V	LØN
0-3	1-5	0-1	7-12	0-2	2-5	93-124	3-4	4	4-6

De 4 kuld, som registreredes i år, sås i dagene 24.6-6.7, og var fordelt med 1 i Tømmerby Fjord, 1 i Læsvig og 2 i Arup Vejle. Dette var en særdeles sølle kuld-registrering, specielt da kortlægningsresultatet hører til de største nogensinde. Normalt ses et antal kuld svarende til ca. ¼ af bestandsopgørelsen, så det må konstateres, at ynglesucces'en har været ringe i år, hvilket der ikke findes nogen oplagt forklaring på. Ét forhold taler dog imod denne konstatering: det kan tænkes, at kuldene ved en høj vandstand som i år gemmer sig i vegetationen (rørskoven), og at de i mere tørre år tvinges ud på vandfladerne, hvor de kan registreres.

Troidand																		
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	LØN	Ialt
1978	4	3				2	7		16	5	15	2				22	3	41
1979	2	2	2	1	5	1	4		17	5	5	4	6			20	7	44
1980	4	4	2		4	4	12		30	5	6	6	2			19	3	52
1981	2	11	1	1	6	2	11		34	4	9	7	1			21	5	60
1982		9	2	1	8	2	2	1	25	4	13	4	3			24	7	56
1983	1	5	3	1	15	2	4		31	6	20	17	5			48	10	89
1984		8			8	3	2		21		21	11	4			36	15	72
1985	1	1			21	6	23	6	58		23	50	3	2		78	8	144
1986	4	2		1	11	1	3		22		33	9	9			51	6	79
1987		3			8		1		12		26	10	3			39	4	55
1988	1	2			6			2	11	1	35	11	6			53	9	73
1989	2	2			10	2			16	1	39	16	13			69	9	94
1990	2	1		9	7	1			20	1	81	14	6	1		103	21	144
1991	5				8	1			14	3	46	9	1		1	59	9	82
1992	1	5	3	1	8	3	3		24	2	71	13	8	1		95	13	132
1993	2		1	1	4	2			10	1	44	2	5			52	6	68
1994	2	3	1		10		1		17	4	109	4	4			121	5	143

Bestandsopgørelse 1978-94, middeltal.

TOPPET SKALLESLUGER *Mergus serrator*

Givetvist ynglefugl, men ingen beviser

Toppet Skallesluger har en så "lusket" yngleadfærd, at arten ikke forsøges kortlagt, men det kan nævnes, at der under en intensiv undersøgelse af artens ynglebiologi i 1960'erne fandtes op til 59 reder et enkelt år. Normalt har vi fra feltstationens side blot noteret de iagttagne kuld - men der sås i år ikke et eneste kuld. Dette er helt i tråd med, at der generelt sås meget få andekuld i 1994, men ud fra ovennævnte spekulation (Troidand) er det ikke nødvendigvis ensbetydende med en dårlig ynglesucces.

RØRHØG *Circus aeruginosus*

16-26 ynglepar

Østlige Vejler: 9-15 par

Vestlige Vejler: 7-11 par

Den første Rørhøg i 1994 svævede over Selbjerg Vejles rørskov den 19.3. Herefter indfandt flere fugle sig hurtigt og fordelte sig ud på territorierne.

Arten er kortlagt igennem hele sæsonen, i alle faser af ynglecyklus, fra redebygning til ungeud-

flyvning. Gentagne registreringer indenfor samme begrænsede område er ved bearbejdningen regnet som sikre par, mens en enkelt registrering er medtaget i bestandsopgørelsen som et usikkert par. Dette behøver dog ikke betyde, at de "usikre" par ikke repræsenterer reelle ynglepar, da det kræver et stort tidsforbrug (eller held!) at få helt styr på de forskellige territoriers placering. Men er et par én gang registreret som redebyggende, er sandsynligheden for, at de gennemfører ynglecyklus, meget stor. Det er således sandsynligt, at maximumstallet i bestandsopgørelsen er tættere på den faktiske bestand end minimumstallet.

I år fandtes en Rørhøgerede i et i forvejen kortlagt territorie i Selbjerg Vejles sydøsthjørne ved Krap. Vi opsøger ikke reder af rørskovsfuglene og reden blev da også fundet tilfældigt, under Jens Kristiansens arbejde i forbindelse med Grågåseprojektet. Reden indeholdt 5 store unger den 17.6. I juli sås en enkelt flyvefærdig unge over redestedet.

Der sås i år udfløjne unger fra den 5.7. Feltstationen forsøger at kortlægge de udfløjne ungekuld i dagene lige efter at de har forladt reden, hvor de stadig er knyttet til redestedet, men det lykkedes os i år kun at fastslå ungeproduktionen i 4 reder. Antallet af flyvefærdige unger i de 4 kuld var 1, 2, 3 og 3. Bestanden er på samme niveau som i de senere år, med undtagelse af 1993, hvor den var væsentligt lavere.

Rørhøg													
	LUN	HAN	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	Ialt
1978			1			2	3	2			1	3	6
1979	2	2	2		1	2	9	3	1			4	13
1980	1	1	2		1	2	7	2	1			3	10
1981	1		4			5	10	1				1	11
1982			4			7	11	2				2	13
1983			2		1	7	10	1		1		2	12
1984			6		1	8	15			1		1	16
1985			6		2	7	15	2		1		3	18
1986			8	1		2	11	2	2	1		5	16
1987			4	1	1	4	10	3	2	1		6	16
1988	2		3			3	8	3	1	2		6	14
1989	1	1	8		1	6	17	5	1	2		8	25
1990	1	1	8		1	6	17	7	1	2		10	27
1991			5		2	3	10	6		1		7	17
1992		1	5	1		4	11	6	2	1		9	20
1993	1	2	3		2	2	10	3	1	1		5	15
1994	2	2	4		4	2	14	7	2	1		10	24

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal

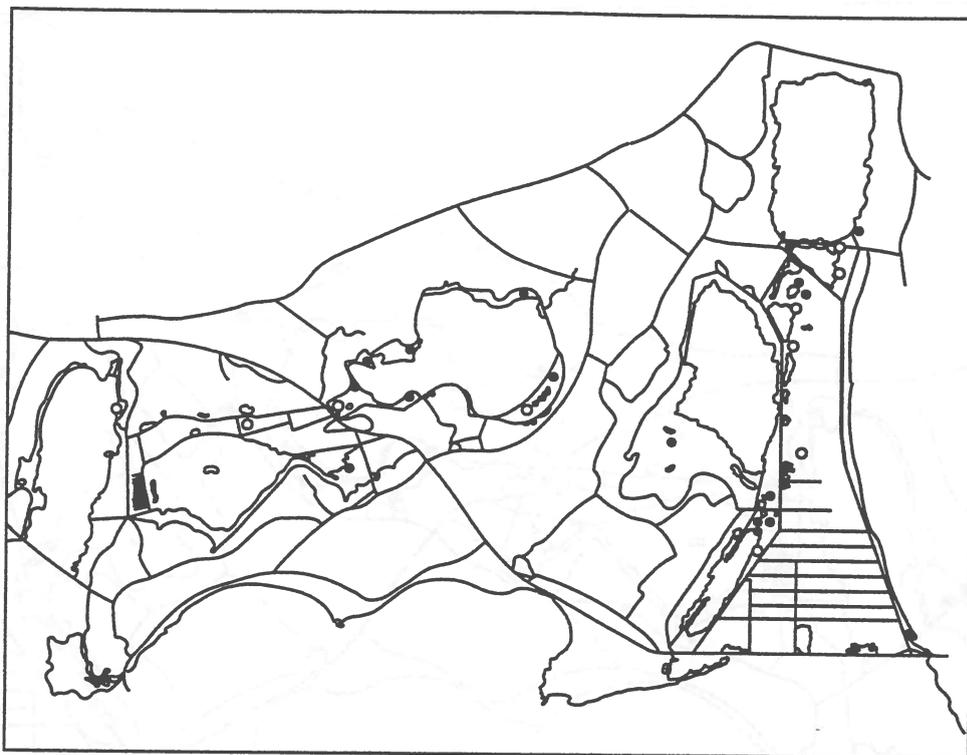

Fig. 8 Rørhøg, territoriefordeling 1994.

AGERHØNE *Perdix perdix*

18 ynglepar i randområderne, heraf 3 langs Fjordholmene

Agerhønsene er kortlagt igennem hele sæsonen, fra de begyndte at optræde territorielt en gang i marts. Både spillende hanner og par er kortlagt, og blot en enkelt registrering er tolket som indicium på et ynglepar.

Overvågningen af Agerhønsbestanden omkring Vejlerne er foregået på samme måde siden 1986. Det er næppe alle parrene, som bliver fundet, men denne form for registrering kan i det mindste anvendes som et index for bestanden. Resultaterne af de 9 års optællinger vises her:

1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
16	12	20	29	39	32	36	36	18

Disse tal indikerer, at Agerhønsene er sårbare overfor koldt vintervejr; bestanden var i bund, da overvågningen startede i 1986/87 efter de hårde isvintre, hvorefter en række meget milde vintre i træk har været sammenfaldende med en først voksende, siden tilsyneladende stabiliseret bestand på et højt niveau. Årets resultat er en halvering i forhold til de senere år, hvilket kan synes drastisk i betragtning af, at der ikke var tale om nogen decideret *isvinter*, men vinteren 1993/94 var dog den koldeste i flere år, med rigtigt vintervejr i november 1993 og februar 1994 med langvarigt og tykt snedække.

Agerhøns savnedes i år især omkring Lund Fjord og langs Glombak/Skårup Odde, men bestanden var generelt meget "tynd", også i områder hvor der normalt er tætte koncentrationer af fugle såsom Kærup Holme, Lynge, Læsvig og Hovsør Indtørring.

Fig. 9 Agerhøne, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 3 territorier langs Fjordholmene.

VAGTEL *Coturnix coturnix*

En fløjtende fugl

En spillende Vagtel hørt øst for Lund Fjord ved Vust om natten den 4.7 var årets eneste observation. Det har i feltstationens tid været det mest almindelige med en enkelt eller slet ingen årlige registreringer af Vagtel, men arten optrådte invasionsagtigt i 1989 og 1992, med henholdsvis 10 og 13 fløjtende omkring Vejlerne.

VANDRIKSE *Rallus aquaticus*

103 territorier kortlagt

Første gang, der hørtes en territoriehævdende (gyppende) Vandrikse var den 25.3. Den sidste gyppende fugl hørtes den 24.6.

1994 blev et dårligt år for arten; vi skal tilbage til 1988 for at finde et tilsvarende lavt tal.

Efter den første gyppende var hørt, blev arten som sædvanligt kortlagt ved enhver given lejlighed, dvs. at ikke bare territoriehævdende fugle, men alle former for lydtringer blev registreret og plottet på kort. Der blev dog ved kortlægningen

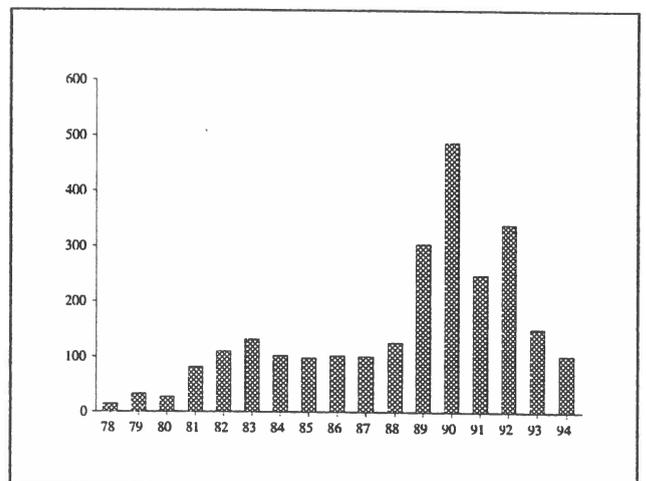

Fig. 11 Vandrikse. Bestandsopgørelse 1978-1994.

skelnet mellem gyppende fugle og "andre lyde" (prut, vrinsk, grisehyl etc.), men ved bearbejdningen er samtlige registreringer regnet som indikation på et territorie. Fordelingen i år var ca. 3 ikke-gyppende for hver 7 gyppende, hvor det almindeligste tidligere år har været, at 90% af samtlige registreringer har været som gyppende. Et enkelt territorie fandtes som redefund: den 17.5 i Bygholm Nord Rørskov. Reden indeholdt 3 æg. Kortlægningen sluttede efterhånden som aktiviteten ebbede ud i juni måned.

Overvågning af Vandriksebestanden kan ikke registrere samtlige par i området, da arten lever skjult i rørskoven, og den reelt eneste måde at registrere tilstedeværelse af et par er ved hjælp af høresansen. Registreringen vanskeliggøres af, at ikke alle fugle ne siger noget hele tiden, og af at Vandriksens stemmer ikke kan høres over større afstande. Fugle i de centrale dele af de største rørskove har vi simpelthen ingen mulighed for at opdage. De årlige bestandsopgørelser (vist på fig. 11) må således kun opfattes som index-tal.

Vandriksebestanden i Vejlerne toppede i årene 1989-92 efter i det meste af 1980'erne at have været nogenlunde stabil. En tilsvarende udvikling sås for Rørdrum, og for begge arters vedkommende kan fremgangen relateres til højere vandstand i rørskovene. Vandriksens efterfølgende bestandsnedgang hænger formentlig sammen med de relativt kolde vintre 1992/93 og 1993/94 (hvor særligt februar måned var streng), der kan have gjort et vist indhug i den del af Vandriksebestanden, som overvintrer i Vejlerne. Det skal også tages i betragtning, at vejrmæssige forhold har betydning for registreringschancerne i kortlægningsperioden. Således har det kølige og meget blæsende vejr sidst i maj og igennem det meste af juni måned 1994 givetvist betydet, at færre Vandrikser end normalt har kunnet registreres. Bl.a. blev den traditionelle Tømmerbytaksering (nat/morgenlyt omkring hele Tømmerby Fjord) i starten af juni ikke gennemført i 1994. På denne tur alene er flere år hørt over 50 Vandrikser, og et enkelt år næsten 100 fugle. Også langs Ør. Landkanal gælder det, at der i 1994 blev lyttet i mindre omfang end normalt.

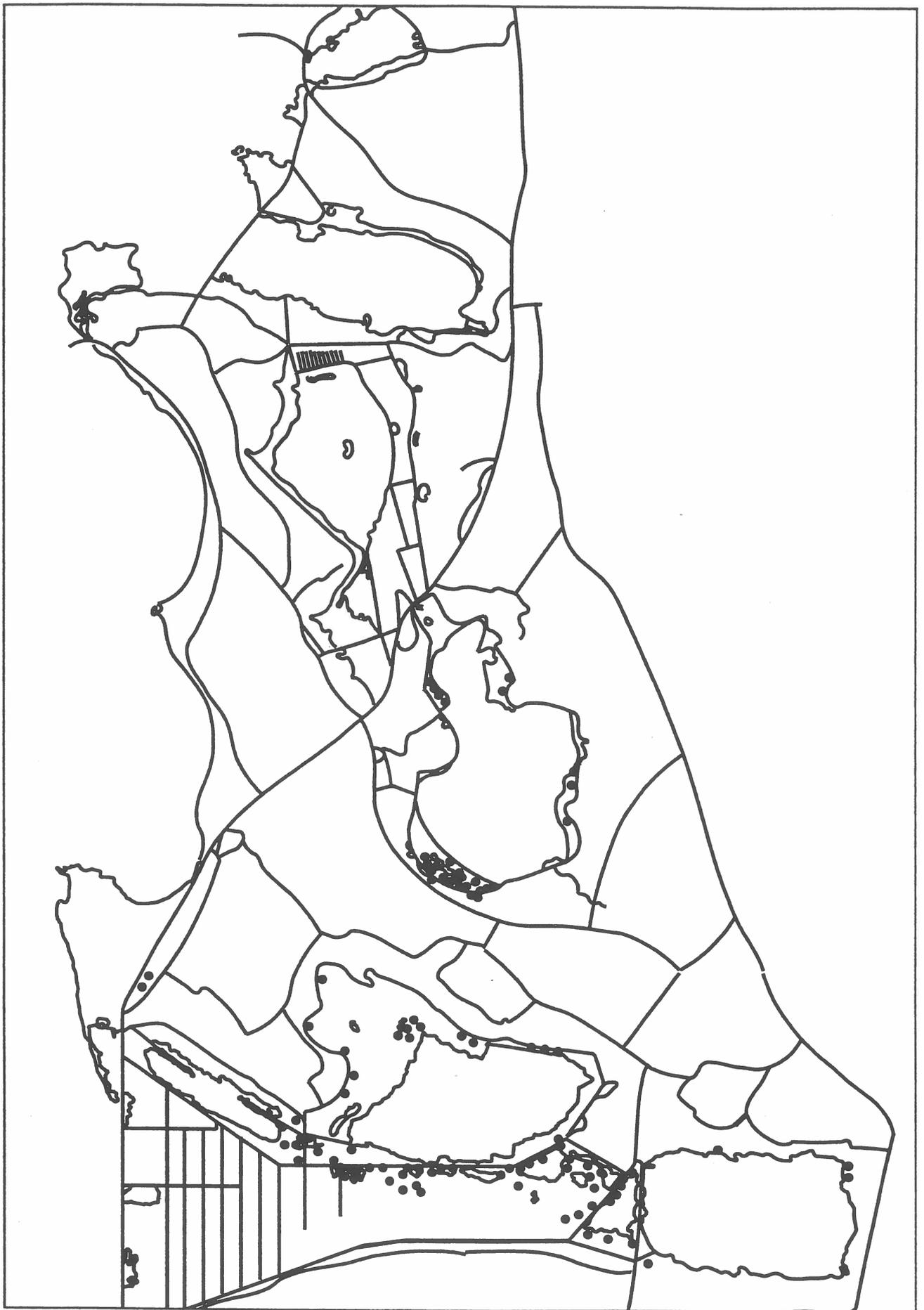

Fig. 10 Vandrikse, territoriefordeling 1994.

Vandrikse																
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	LØN	FJH	Ialt
1978	2	3		2			1	8	6		1		7			15
1979	3	4		9		1	5	22	8	1	2		11			33
1980	1	2		5			7	15	11	1			12			27
1981	7	6		20		2	22	57	21	1			22	2		81
1982	4	3		24		5	43	79	25	5		1	31			110
1983	10	11		36	10	2	25	94	24	9	3		36	2		132
1984	3	2	5	27	3	9	24	73	15	4	5	2	26	3		102
1985		3	6	31	9	6	24	79	10	2	1	4	17	2		98
1986	6	5	2	32	7	4	24	80	14	3	3	1	21	1		102
1987	2	4	1	41	4	5	29	86	12	2	1		15			101
1988	1	4	4	70	3	1	28	111	11	1		2	14	1		126
1989	3	12	2	80	12	12	69	190	101	5	4	2	112	2		304
1990	3	18	10	169	31	26	101	358	109	13	1	4	127	2		487
1991	7	6	8	62	15	7	50	155	78	3	6	3	90	3		248
1992		11	4	108	21	20	75	239	97	1	3	1	102		1	342
1993	4	16	2	55	9	4	30	120	20		1	2	23	2		145
1994	4	8	1	32		8	20	73	28		1		29	1		103

Bestandsopgørelse 1978-94.

PLETTET RØRVAGTEL *Porzana porzana*

14 territorier kortlagt, alle i Østlige Vejler

På 3 dage sidst i april registreredes et lille influx af Plettede Rørvagtler. 22.4-28.4 kortlagdes ialt 11, flest 26.4 (8). Fuglene hørtes fra Selbjerg Vejle, Glombak og nordøsthjørnet af Bygholm Nord Rørskov. Herefter hørtes i lang tid ikke flere af de bløde fløjt fra rørskovene, og de eneste yderligere registreringer var 1 syngende fugl midt i Bygholm Nord Rørskov den 20.5 og 2 i Han Vejle og Kogleakssøen den 12.7.

Kun i 1978-81 og 91 er der registreret færre fugle. Flest hørtes i 1987-88 (omkring 80).

De fleste af de Plettede Rørvagtler, som høres i Vejlerne, formodes at være uparrede hanner. Der er aldrig fundet sikre ynglebeviser i feltstationens tid.

Plettet Rørvagtel														
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	Ialt
1978	1		1			1	2	5	2				2	7
1979				3		1	4	8	2	1			3	11
1980	1			2			4	7	1	1			2	9
1981				3		2	5	10					0	10
1982	1		1	7	1	2	14	26		1	1		2	28
1983				13	7	4	5	29	2	7		1	10	39
1984			1	18	4	5	31	59	4	1		1	6	65
1985			1	7	5		13	26	3	1		1	5	31
1986			1	6	5	2	11	25	4	3		1	8	33
1987				40	6	7	15	68	2	5	1		8	76
1988			1	40	7	6	19	73	2	5	2		9	82
1989				13	7	5	13	38	1	7	2	1	11	49
1990			1	2	4	4	12	23		4		1	5	28
1991					3			3					0	3
1992			3	6	1	1	8	19	3				3	22
1993		2	1	5		2	8	18					0	18
1994		1	1	6		2	4	14					0	14

Bestandsopgørelse 1978-94, fløjtende fugle.

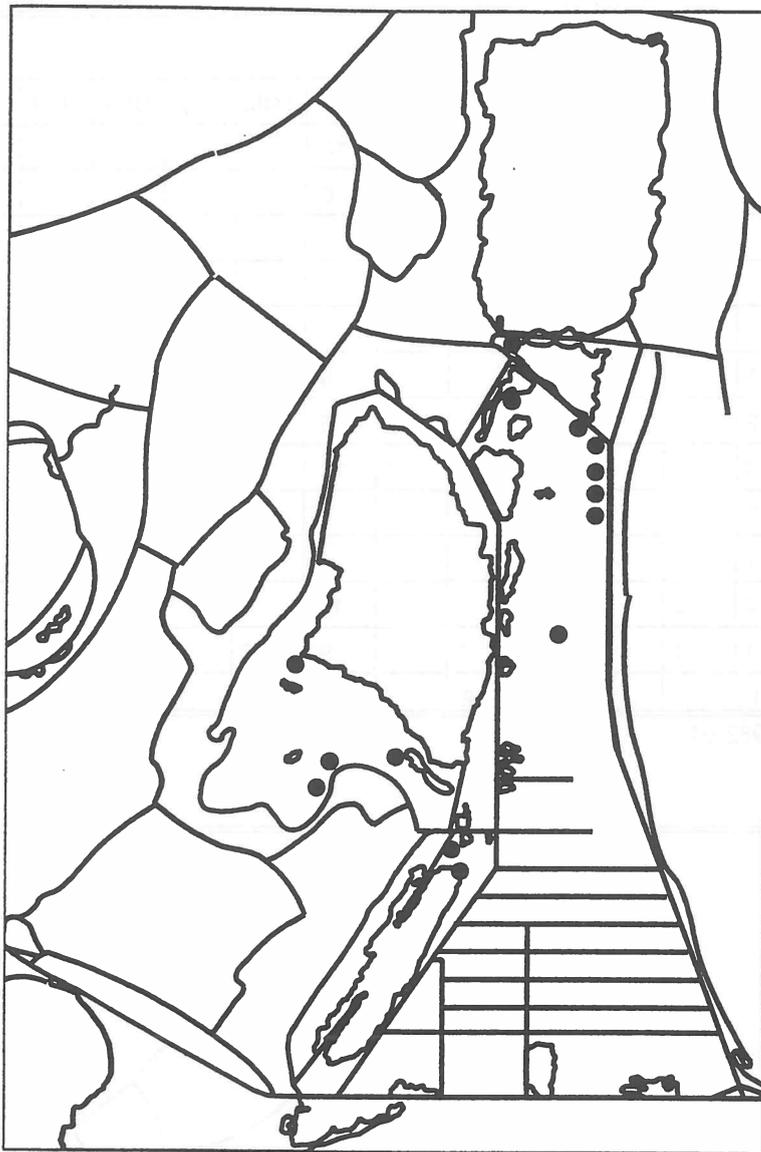

Fig. 12 Plettet Rørvagtel, territoriefordeling 1994.

GRØNBENET RØRHØNE *Gallinula chloropus*

14 "territorier" kortlagt

2 Grønbenede Rørhøns overvintrede i Lønnerup Fjord, hvor de sås én gang i januar og én gang i februar. Derefter var der ingen observationer før den 7.4, og der var generelt få iagttagelser - 6 i april, 4 i maj og 7 i juni - alle af 1-2 fugle.

Enhver tilstedeværelse af Rørhøns igennem yngletiden april-juni er kortlagt, og blot én registrering af én fugl er regnet som indikation på et territorie. De fleste iagttagelser drejer sig om hørte fugle. Denne art er særdeles diskret i sin levevis, og det er givetvist kun et fåtal af de ynglende fugle, vi registrerer. Siden denne overvågning startede i 1982 er der årligt registreret mellem 7 og 35 "territorier", og de store udsving fra år til år ser først og fremmest ud til at være relaterede til vintervejret.

Ét af de kortlagte territorier blev i år bekræftet ved iagttagelse af et ungekuld - i juli måned sås flere gange en stribe rør-kyllinger i Ør.Landkanal ved Krapdiget neden for det nye fugletårn.

Grønbenet Rørhøne																	
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	LØN	FJH	Ialt
1982									13					5			18
1983									8					10			18
1984																	17
1985																	16
1986																	10
1987			1			2			3	1	2	1		4			7
1988	1		2	1		1			5	1	2			3		1	9
1989	2	2	3			2	1	1	11	17	3	1	2	23	1		35
1990	2	1	2			2	2		9	2	5		2	9	1		19
1991	1	1	1		1	2			6	4	3	1		8	3		17
1992	2	2	2	3		3	1		13	6	7			13	2		28
1993	1	2	1	1	2	1	1		9	2	7	2		11	1	1	22
1994			1		2	1	2		6	5	1			6	2		14

Registrerede territorier 1982-94.

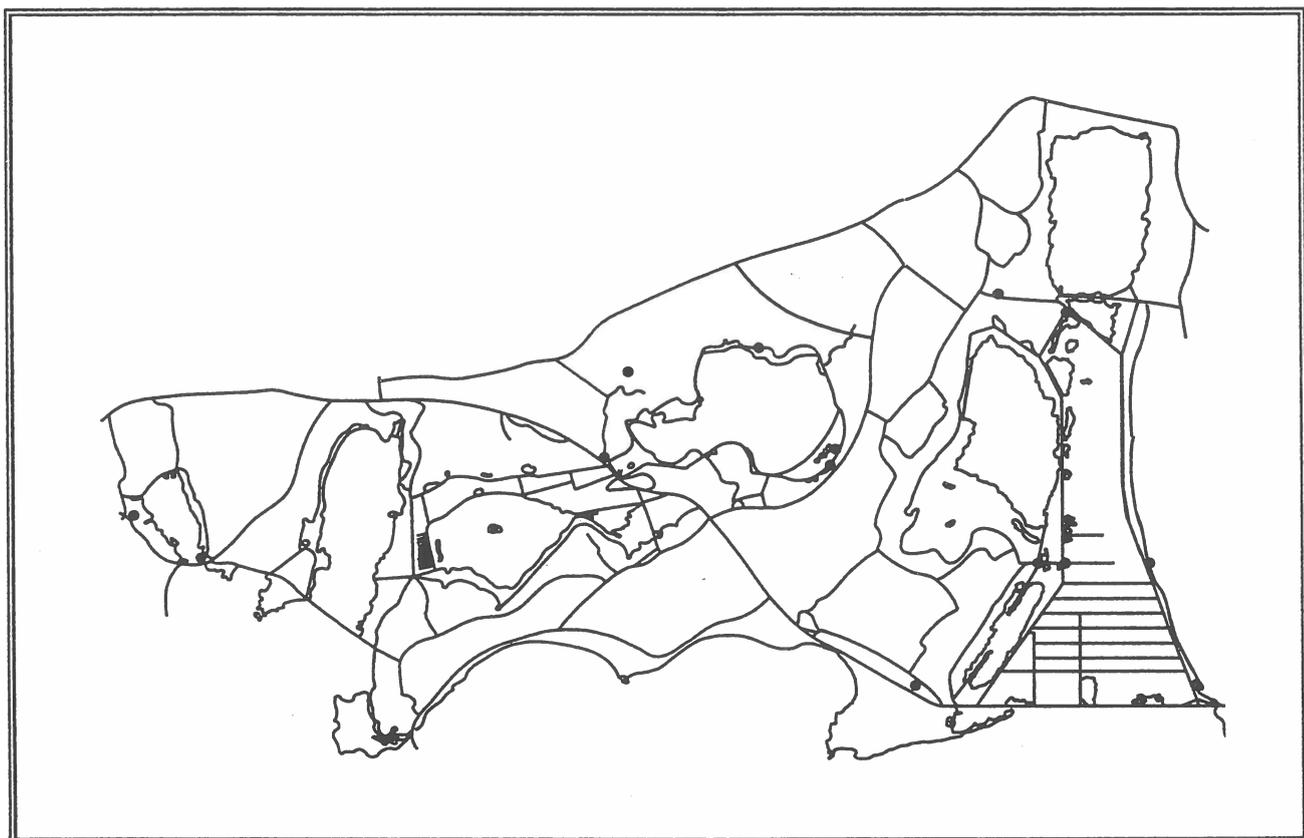

Fig. 13 Grønbenet Rørhøne, territoriefordeling 1994.

BLISHØNE *Fulica atra*

65 redefund i prøvefelter langs Selbjergdiget

Blishønereder i rørbræmmen registreres i søerne og kanalerne langs Selbjergdiget samtidig med registreringen af Gråstrubede Lappedykkere. I år fandtes i dagene 16.5-22.5 ialt 65 Blishønereder. Kun reder, som indeholdt eller tydeligvis havde indeholdt æg, er medtalt, mens tomme, nybyggede reder er ignoreret.

Rederne havde ved fundet følgende indhold: 3x1, 4x2, 5x3, 2x4, 4x5, 2x6, 10x7, 7x8, 5x9, 2x10, 1x12 æg samt 1 prederet rede og 19 klækkede/klækkende reder. Det giver et gennemsnit i rederne med æg på 6,0 æg.

Rørbræmmegennemgange har fundet sted siden 1984, og der er fundet mellem 42 og 132 reder. Resultaterne er svære at sammenligne, bl.a. fordi der har været en stor spredning i tidspunktet for gennemgangene, og fordi Blishønenes æglægning og rugning er spredt over et meget langt tidsrum (med. marts-ult. juni). I år sås den første parring 3.4, i og de første pull. iagttoges den 10.5, i Kogleakssøen.

Ved rørbræmmegennemgangen gennemgås kun de yderste meter af rørskoven mod vandfladerne, men en stor del af Blishønsenes reder ligger skjult længere inde i rørene. Hvor store dele af rørskoven som kan udnyttes afhænger af vandstanden - Blishønen bygger ikke rede på fast, tør grund. Der kan tilsyneladende ikke påvises nogen relation imellem antallet af Blishønereder på rørbræmmegennemgangene og fysisk/klimatiske parametre. Antallet af reder ved rørbræmmegennemgang kan derfor næppe antages at være et realistisk index for bestandssvingninger.

Hvad rørbræmmegennemgangen imidlertid kan tilvejebringe er et indtryk af den potentielle tæthed af reder, og ud fra gentagne registreringer af over 100 reder i denne meget begrænsede del af Vejlerne må det formodes, at den samlede Blishønebestand ligger i en størrelsesorden på over 1000 par.

Et yderligere indtryk kunne i år fås den 1.5, hvor det meste af Kogleakssøen kunne overskues - vandstanden var høj og vegetationen endnu ikke vokset op så det kunne forstyrre udsynet. Ved denne lejlighed taltes ialt 13 rugende Blishøns på denne lille vandflade, foruden at et par var i færd med at bygge rede.

Endelig fandtes på enggennemgangen af Bygholmengen den 17.5 2 Blishønereder med 8 æg i hver.

STRANDSKADE *Haematopus ostralegus*

162-232 ynglepar

26-52 par i reservatet

136-180 par i randområderne, heraf 92-108 Fjordholmene

Årets første Strandskader (7) sås den 9.2 på Fjordholmene. Herefter steg antallet hurtigt. Den 11.4 fandtes en redeskål (uden æg) på Borreholm i Aggersborg Vildtreservat. Den første pull., en ¼-stor unge, blev set på Bygholmengen den 30.5, og endnu den 30.6 var der rugeaktivitet på Bygholmengen (givetvist omlæg). Bestanden er kortlagt på samtlige tællinger i maj måned. Strandskaden er en af de få vadefugle, som vi kortlægger over en længere periode, og derved fås et stort materiale, som behandles efter kortlægningsmetoden (enkeltiagttagelser regnes som usikre, flere iagttagelser samme sted regnes som sikre par. Iagttagelser af rugende fugle, reder eller ungeførende fugle regnes naturligvis også som sikre). Enkelte områder er imidlertid kun blevet kortlagt

en enkelt gang, og i disse områder er resultatet fra den ene gennemgang medtaget i bestandsopgørelsen. Det drejer sig først og fremmest om Fjordholmene, hvor der på en engennemgang den 10.5 kortlagdes 50-57 par på strandene langs diget, og den 15.5 42-51 par på Borreholm ved Aggersborg, ialt 92-108.

Udover Fjordholmene var de største lokaliteter Bygholmengen med 20-33 par, Arup Holm med 12-16 par, Holmkær med 6-12 par, Vesløs/Arup Vejler med 6-12 par og Østerild Fjord med 5-12 par. Strandskaden er især udbredt på de saltvandsoverskyllede strandene samt på de mest strandeglignende områder. Der findes dog også en del par i deciderede ferskingsområder og på pløjemarken, f.eks. omkring Tømmerby Fjord, Lund Fjord og i Læsvig.

1994-bestanden af Strandskader er en af de højeste, men fordelingen iøvrigt helt typisk.

Strandskade																		
	LUN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978				50				50		3	12		6		21			71
1979	2			36	2		6	46	2	9	10	3	11	12	47	1	10	104
1980	2			43			7	52	1	8	7	5	11	13	45		18	115
1981	2			35	3	2	6	48	3	9	10	1	11	23	57		17	122
1982	1			45	3	17	15	81	5	5	5	3	5	8	31	2	16	130
1983	1			28	7	13	10	59	3	11	9	5	8	24	60	1	7	127
1984	2			29	4	3	7	45	5	10	10	9	18	15	67	2	20	134
1985				40	2	3		45	5	11	12	5	10	18	61			106
1986	3			30	2	4	12	51	4	11	8	7	7	22	59	2	36	148
1987	1			25	4	4	4	38	10	8	11	5	5	18	57	2	25	122
1988	2	1		17	3	1	11	35	7	10	11	3	4	10	45	2	38	120
1989	2	1		12	1	3	10	29	7	9	7	6	8	14	51	2	34	116
1990	3		1	24	3	5	7	43	7	11	12	7	6	19	62	7	47	159
1991	3	1		27	3	3	9	46	5	15	5	11	5	21	62	4	99	211
1992	4	1		17	3	2	2	29	3	9	9	6	1	20	48	1	78	156
1993	3	1		23	4	2	11	44	6	8	5	9	8	17	53	2	73	172
1994	4	1	1	27	3	2	9	47	7	9	9	6	6	15	52	2	100	201

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. Siden 1988 indgår Revlsbuske i tallene (medregnet under Lønnerup Fjord - LØN), og siden 1991 indgår Aggersborg Vildtreservat (medregnet under Fjordholmene, FJH).

Fig. 14 Strandskade, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 92-108 territorier Fjordholmene.

KLYDE *Recurvirostra avocetta*

278-280 ynglepar
heraf 262-264 par på Bygholmengen

Årets første Klyder var et par i Østerild Fjord den 11.3. Der kom hurtigt flere til, og på en tælling ved udgangen af marts måned taltes ialt 144, fordelt mellem Østerild Fjord og Bygholmengen. I april blev Bygholmengen den største lokalitet, antallet steg hurtigt, og kulminerede med 611 på denne lokalitet den 21.4 (663 i hele området). Den første parring iagttoges den 3.4, i Østerild Fjord, og den 17.5 fandtes på Bygholmengen de første reder i færd med at klække.

Bestandens fordeling blev kortlagt i maj måned, fortrinsvist i dagene 10.-12.

I 1994 noteredes det største antal Klyder i Vejlerne siden overvågningen startede i 1978, hvilket er specielt bemærkelsesværdigt eftersom sidste års bestandsopgørelse var den laveste nogen

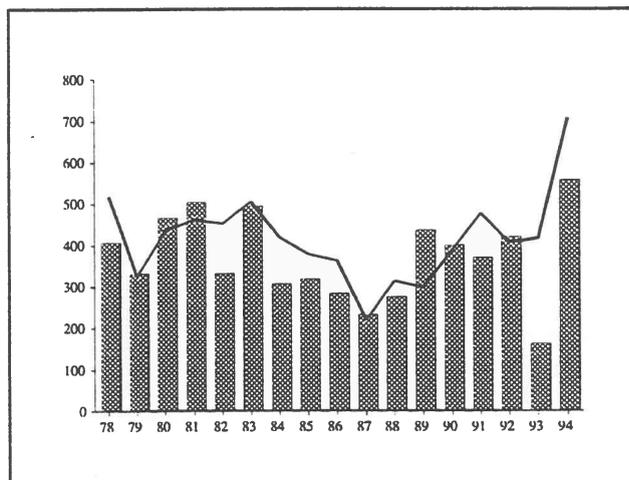

Fig. 16 Klyde. Bestandsopgørelse og max.-tælling 1978-94. Søjler = antal par x 2, linie = max.-tælling ved ynglesæsonens start (månedsskiftet april/maj).

sinde (80-82 par). Bestanden var i år mere koncentreret på én lokalitet end normalt. Det drejer sig om Bygholmengen, hvor der på en fjernkortlægning fra hovedvejsdæmningen og Ør. Landkanaldæmningen den 12.5 fandtes mindst 258-260 par. Kombineret med en kortlægning af den vestlige del af engen fra hochstanden den 10.5, hvor der fandtes yderligere 4 par, giver dette en total på mindst 262-264 par Klyder på Bygholmengen. Langt de fleste af parrene iagttoges som rugende (vurderet måske 70-90%). På enggennemgangen den 17.5 fandtes 60 reder, uden at der blev søgt specielt efter dem. Af disse reder var 2 i færd med at klække, 47 havde 4 æg (heraf flere i færd med at klække), 5 fandtes med 3 æg, 2 med 2 æg og 4 med 1 æg. Vandstanden forblev høj igennem hele juni så der vedblev at være vanddækket i alle kanaler og de større søer, så ynglesuccesen har formentlig været god.

De øvrige Klydelokaliteter var i år følgende: Borreholm i Aggersborg Vildtreservat, hvor der den 15.5 fandtes 3 par, vestbredden af Glombak Vejle (10.5 1 par), Arup Holm (1.6 1 par), munden af Vesløs Vejle i Arup Vejle (10.5 3 par kortlagt, 11.6 6 reder fundet) samt Læsvig (22.5 5 par, 6.6 konstateredes det, at kolonien var opgivet).

Det ses tydeligt, at Bygholmengen i år havde "opsuget" næsten hele Vejlerbestanden af Klyder. Kun ca. 5% af bestanden fandtes udenfor denne lokalitet. Også tidligere har Bygholmengen været den vigtigste lokalitet for arten i Vejlerområdet, men normalt har de øvrige lokaliteter tilsammen huset ca. 1/3 af bestanden, med Fjordholmene og Østerild Fjord som de to største lokaliteter med hver ca. 10% af parrene, og dernæst Vesløs/Arup Vejle og Arup Holm med hver ca. 5%.

Grunden til Bygholmengens dominans i år skal formentlig findes i de perfekte vandstandsforhold i maj måned, hvor store dele af engen henlå som et "ø-rige" med masser af små holme og kanalkanter som ragede op over vandspejlet, særdeles velegnede som redeanbringelsessteder.

Vejlerområdets Klydebestand har svinget meget, fra 80 par til omkring 250 par. Disse tal skal tages med forbehold, da fuglene til tider har været meget svære at have med at gøre, bl.a. fordi de ofte i løbet af sæsonen pludselig er flyttet og dukket op helt nye steder. Det er kendt, at Klyderne ofte foretager sådanne flytninger efter predation eller oversvømmelser (arten ruger stort set altid tæt på vandlinien og er derfor sårbar overfor selv små vandstandsstigninger).

I fig. 16 er afbildet den kortlagte bestand, sammenlignet med forårets maksimumstillinger. Stort set har antallet af fugle på den største tælling i april svaret til den senere kortlagte ynglebestand. Kun 1993 med en meget lille bestandsvurdering falder helt ved siden af dette mønster.

Klyde													
	B-E	GLO	HLM	ØV	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978	183			183	2	14		4		20			203
1979	90			90	3	12	1	14	26	56		20	166
1980	169			169	3	14	3	9	15	44		21	234
1981	163		12	175	10	6		14	31	61		16	252
1982	122			122	9	10		3	15	37		7	166
1983	139		10	149	2	41		23	11	77		22	248
1984	84		8	92	10	14		7	4	35	10	16	153
1985	96		1	97	11	10	1	18	7	47		15	159
1986	63			63	19	17		5	2	43	2	33	141
1987	81			81	6	8		8		22		12	115
1988	59		1	60	10	42	1	2	5	60	1	17	138
1989	113		2	115	10	44		1	3	58		47	220
1990	120		2	122	41	26		1	5	73	1	5	201
1991	127		1	128	10			4	14	28	10	19	185
1992	145			145	17	1			14	32		35	212
1993	56			56		10				10		28	94
1994	263	1		264	6		5		1	12		3	279

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. Siden 1988 indgår Revlsbuske i tallene (medregnet under Lønnerup Fjord - LØN), og siden 1991 indgår Aggersborg Vildtreservat (medregnet under Fjordholmene, FJH).

Fig. 15 Klyde, ynglebestandens fordeling 1994. Udenfor kortet: 3 par i Aggersborg Vildtreservat.

1994's rekordbestand modsvares af det største antal Klyder optalt i Vejlerne, 708 fugle den 5.5. Også i april taltes mange; maksimalt 663 fugle den 21.4.

Der ligger ingen større yngleområder for Klyde i nærheden af Vejlerne. De fugle, der kan tælles i Vejlerområdet i april måned, må derfor forventes at tilhøre den lokale bestand.

STOR PRÆSTEKRAVE *Charadrius hiaticula*

44-67 par

heraf 38-54 på Limfjordslokaliteterne

Første iagttagelse i 1994 var en fugl på Fjordholmene den 12.2, men herefter var der en pause i observationerne frem til den 4.3, hvor næste fugl sås. I løbet af marts måned ankom vel de fleste af ynglefuglene.

Parring sås ved Østerild Fjord den 5.5, og den 21.5 sås de første klækkede pull., ved Bygholmdæmningen. At arten har en udstrakt yngleperiode (p.g.a. omlæg) sås den 8.7, hvor en parring iagttoges, ligeledes på fjordsiden ud for Bygholmdæmningen, og sammesteds sås et kuld nyklækkede unger den 10.8.

Stor Præstekrave blev kortlagt i maj og juni, på samtlige tællinger. Gentagne registreringer af par (eller ynglebeviser) tæller som sikre par, mens enkeltiagttagelser er regnet som usikre. Dette gælder dog ikke for artens vigtigste lokalitet, Fjordholmene, hvor der kun er gennemført en enkelt kortlægning, den 10.5 (strandengene langs diget) + 15.5 (Borreholm) - herfra er alle parrene regnet som sikre. Der er tidligere fundet op til omkring 10 par langs Bygholmdæmningen - denne strækning blev desværre ikke gennemgået efter Præstekravepar i år.

Stor Præstekrave er en art det er svært at få helt check på, på trods af den lange kortlægningsperiode - selv efter at de har fået unger kan de være meget diskrete og svære at opdage. Bestanden af Stor Præstekrave er gået noget tilbage især på Fjordlokaliteterne, hvor der både på Fjordholmene, Holmkær, Arup Holm og Hovsør Røn tidligere er fundet væsentligt flere par end i år.

Stor Præstekrave																		
	LUN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978				1				1	1		4		4		9			10
1979				1			6	7		5	5	1	4	5	20			27
1980	1			4			5	10		9	4	2	7	8	30		4	44
1981				2			8	10		9	2	2	8	11	32		1	43
1982				1				1		6	3		3	7	19			20
1983				4			7	11		4	5	2	3	3	17			28
1984				1	1	1	12	15		6	4	1	13	4	28		5	48
1985							6	6		5	7	1	2	4	19			25
1986	1			5	2	2	12	22		5	10	1	7	3	26	1	5	54
1987	1	1		1	1		8	12		8	4	2	1	5	20		15	47
1988	2	1		1		1	10	15		5	9		7	4	25	1	15	56
1989	2	1		6			14	23		5	3	2	5	12	27	1	20	71
1990	1			6	1		7	15		4	11	2	4	23	44	2	23	84
1991		1		2			9	12		1	7		1	15	24		33	69
1992				3			20	23		2	12	1	9	19	43	1	19	86
1993				6			15	21			12	4	3	23	42		20	83
1994		1					12	13		3	5	1	2	15	26		18	57

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. Siden 1988 indgår Revlsbuske i tallene (medregnet under Lønnerup Fjord - LØN), og siden 1991 indgår Aggersborg Vildtreservat (medregnet under Fjordholmene, FJH).

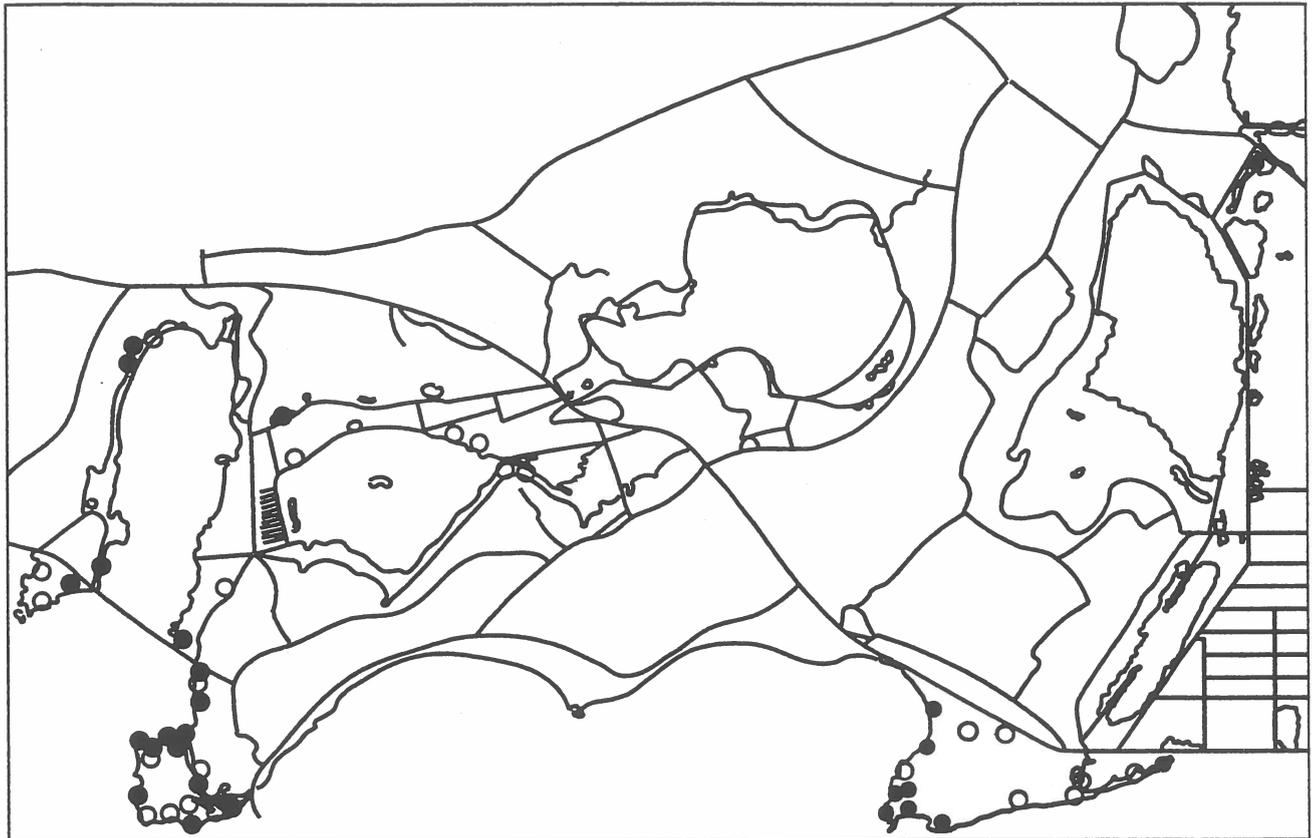

Fig. 17 Stor Præstekrave, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 18 territorier Fjordholmene.

VIBE *Vanellus vanellus*

412-434 ynglepar

176-184 par i reservatet

236-250 par i randområderne

De første forårsfugle efter vinteren i februar sås den 4.3 (18). Herefter gik det stærkt med ankomsten - bl.a. kan nævnes en tælling på 420 fugle på Thorup Fjordholme den 11.3.

De første klækkede pull. iagttoges den 12.5 på Bygholmengen. Der blev set rugende fugle (omlæg) usædvanligt sent i år - bl.a. 4 rugende ved Vesløs Vejle den 22.6 og flere på Bygholmengen den 30.6.

Vibebestanden blev i år kortlagt i perioden 27.4-17.5, med de lokaliteter, som huser Stor Kobbersnepe, som nogle af de seneste - Arup Vejle 10.-12.5, Bygholmengen 17.5. Den høje vandstand på engene dette forår har øjensynligt ikke udskudt yngletidspunktet. Optællingsperioden skulle således være optimal for at dække så stor en del af bestanden som muligt.

Kortlægningsmetoden for Vibe er, hvor det er muligt, fjernkortlægning. Dvs. at kortlægningen gennemføres med teleskop fra forhøjninger i landskabet, eller evt. fra ladet på feltstationens Toyota. På mange af engene er denne form for kortlægning desværre ikke praktisk mulig, og disse enge er i stedet gennemgået til fods. Det gælder bl.a. Bygholmengen. Kortlægning under en sådan vandring igennem yngleområdet giver en noget større usikkerhed end fjernkortlægning, da fuglene forstyrres. Hvert delområde gennemgås kun én gang. En nærmere metodisk diskussion af Vibekortlægningen findes i tidligere ynglefuglerapporter, f.eks. Kjeldsen (1992).

Antallet af ynglepar i 1994 er det laveste i 10 år. Størst var bestanden i 1990-91 med 750-800 par, så der er tale om næsten en halvering på få år. En forklaring på det lave antal ynglepar i år er vandstanden. Den meget våde vinter betød, at et stort antal marker i landbrugslandet blev oversvømmede og de fugtige forhold holdt sig til langt hen på foråret. Disse midlertidige vådområder tiltrak en del af Vibebestanden. Til gengæld har Vejlernes enge ved starten af ynglesæsonen måske været for våde for Viberne. Også i det rekordvåde forår 1983 registreredes meget få Viber i Vejlerne, og også dengang kan det formentlig forklares ved, at der har været mange tillokkende ynglesteder ude i landskabet, som har trukket fuglene væk fra de våde Vejler. Specielt markant ses tendensen for reservat-andelen af yngleparrene, der aldrig har været lavere end i 1983 og 1994. Viben er altså tilsyneladende én af de få af Vejlernes ynglefugle, som reagerer *negativt* på en høj vandstand! Man skulle blot tro, at der ved så fugtige forhold ville være bedre muligheder for Viberne i Vejlernes randområder, men det lader ikke til at være tilfældet. Også tallet for randområderne var i 1994 det laveste igennem de seneste 10 år. Der var dog den forskel, at tilbagegangen var større for reservat-delen af bestanden, som i år var 35% lavere end gennemsnittet, mens randområde-delen kun var 12% lavere end gennemsnittet.

På Bygholmengen kortlagdes i år 106-113 par. Her er tidligere kortlagt op til 215 par, men det mest almindelige har været 150-175 par. Endnu større tilbagegang registreredes i nogle af de inddagede marker: Revlsbuske tidligere op til 40 par, i år 16, og Hovsør Indtørring tidligere op til 35 par, i år 13 par. I disse kulturområder kan en del af tilbagegangen muligvis forklares med, at en større del af arealet nu bliver anvendt til vintersæd fremfor vårsæd, idet Viberne ikke gerne yngler i vintersædsmarker.

Vibe																			
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978	19		3		144	3	11		180	31	27	41	23	12		134	10		324
1979	14		4		97	13	20	7	155	24	33	22	10	12	13	114	11	7	287
1980	13		5		171	3	26	7	225	23	82	21	15	12	6	159	10	17	411
1981	18		10		147	13	32	14	234	30	77	39	17	18	12	193	18	15	460
1982	26		7		149	12	35	18	247	29	71	38	9	10	12	169	18	18	452
1983	11		2		122	20	4	16	175	32	63	20	27	13	11	166	10	2	353
1984	24		5	4	230	36	52	10	361	76	96	53	56	37	15	333	23	47	764
1985	18				176	21	26		241	61	72	32	37	16	12	230	8		479
1986	30		9		204	17	36	11	307	97	108	56	40	7	9	317	16	36	676
1987	28		10	2	205	24	22	11	302	56	78	50	35	4	7	230	10	29	571
1988	19	3	12	10	173	35	25	20	297	62	129	59	52	5	8	315	39	51	702
1989	26	1	12	17	169	31	40	13	309	61	126	84	44		11	326	32	36	703
1990	21		9	18	186	29	46	9	318	86	137	81	51	6	16	377	48	60	803
1991	25		8	13	144	25	40	9	264	71	139	80	66		19	375	48	53	740
1992	44		6	29	194	15	23	19	330	51	67	69	43		7	237	50	28	645
1993	40			13	225	22	17	13	330	52	66	52	47	2	10	229	34	54	647
1994	15	2	5	7	112	15	15	8	179	41	46	47	27	4	20	185	18	42	424

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. Siden 1988 indgår Revlsbuske i tallene (medregnet under Lønnerup Fjord - LØN), og siden 1991 indgår Aggersborg Vildtreservat (medregnet under Fjordholmene, FJH).

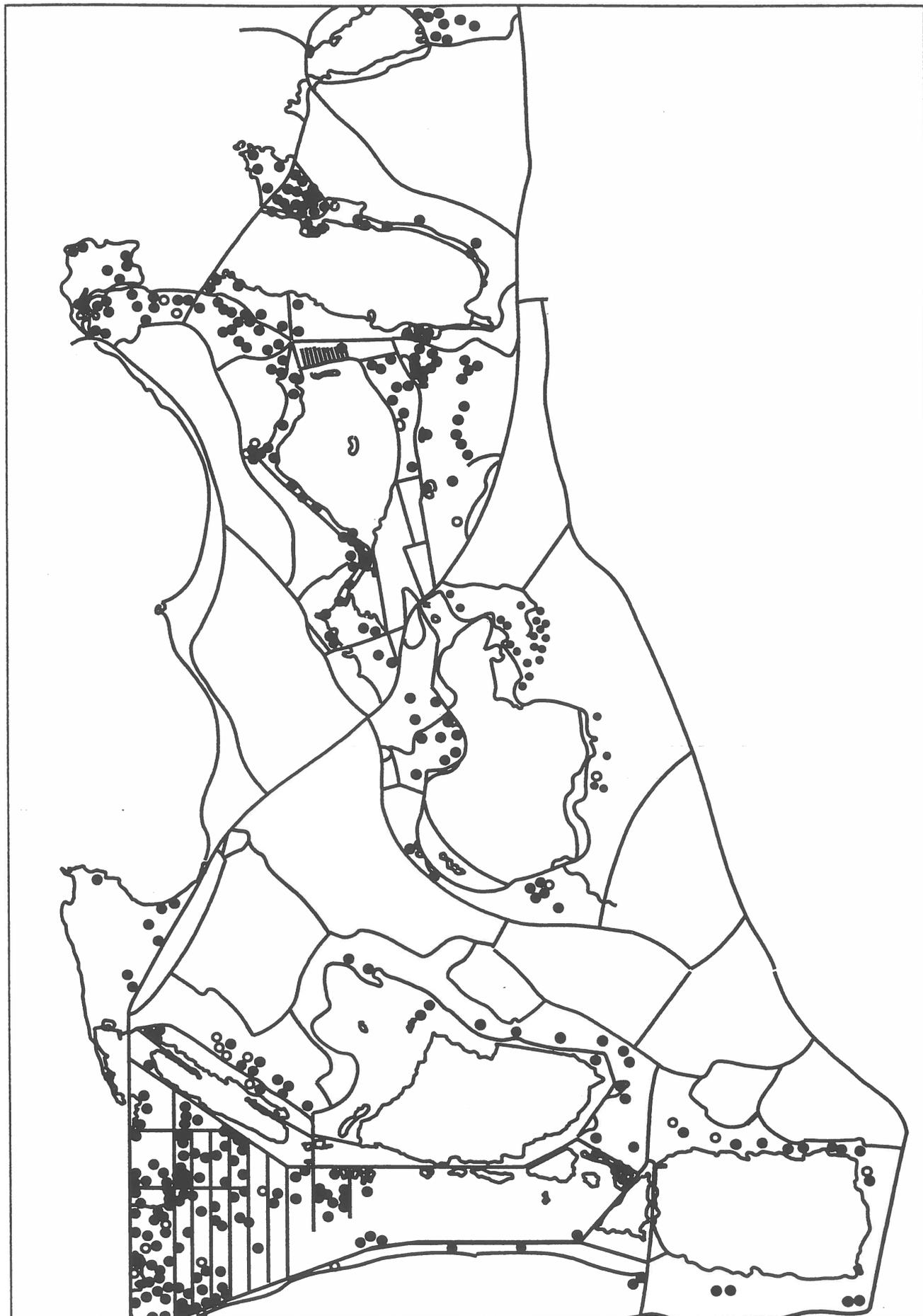

Fig. 18 Vibe, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 42 territorier Fjordholmene.

ALMINDELIG RYLE *Calidris alpina schinzii*

94-104 par kortlagt

Første gang spillende, territoriehævdende Ryler registreredes inde på engene var den 16.4, på Bygholmengen. Ingen reder fandtes før den 1.6, på Arup Holm, men den 4.6 sås første gang pull. ved Vesløs Vejle.

Fra den 10.5 kortlagdes enkelte, spredte par som noteredes tilfældigt på diverse tællinger, men hovedkortlægningerne fandt sted på den anden enggennemgang, i juni, hvor fuglene for det meste optrådte som ungevarslende. På artens vigtigste lokalitet i Vejlerne, Bygholmengen, foregik kortlægningen den 14.6 (suppleret med enkelte kortlagte par på den første enggennemgang 17.5). Tilsammen kortlagdes her 62-70 par. I Vesløs/Arup Vejler blev kortlægningen foretaget hovedsageligt 11.-13.6, og ialt fandtes her 21-23 par. Derudover var de eneste lokaliteter med ynglende Ryler følgende: Fjordholmene (3 par, kortlagt så sent som 28.6), Arup Holm (2 par), Hovsør Røn (1 par), Østerild Fjord (1 par) og Læsvig (4 par).

Det er uheldigt, at der i år kun blev foretaget én dækkende kortlægning af Almindelig Ryle på Bygholmengen, og at den blev lagt så sent. Visse tidligere år er udført en ekstra kortlægning sidst i maj måned, specielt med henblik på denne art, men en sådan kortlægning kunne ikke gennemføres i år. Det var det generelle indtryk på den tidlige optælling af Bygholmengen, at der var mange ynglende Almindelige Ryler, men arten blev ved den lejlighed kun kortlagt på enkelte parceller. Chancen for at registrere yngleparrene er størst, når ungerne er klækkede og forældrefuglene begynder at optræde ungevarslende. Men desværre blev juni-gennemgangen for sen (den blev forsinket ca. en uge p.g.a. voldsomt blæsevejr), og derfor har der givetvist været et frafald af ynglepar, som havde opgivet p.g.a. predation eller for køligt vejr. Man kan aldrig regne med at finde samtlige par af Almindelig Ryle, da arten fører en diskret levevis, men det må antages, at der i større grad end sædvanligt var tale om en under-estimering af bestanden i år. Den kortlagte bestand opgjordes i årene 1986-89 til omkring eller over 150 par (med 100-130 på Bygholmengen), men siden er antallet gået noget ned ad bakke.

I det andet hovedområde for arten i Vejlerne, Vesløs/Arup Vejler + Læsvig, var der ikke tale om nogen nedgang i bestanden i år - niveau'et her var på højde med det sædvanlige igennem de senere år. Tidligere i 1980'erne registreredes flere par her (op til over 40), men til gengæld færre på Bygholmengen.

Almindelig Ryle													
	KOG	BNR	B-E	HLM	ØV	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	FJH	Ialt
1978			80		80	4	2		2		8		88
1979			85	1	86	13	5	3		5	26	3	115
1980			73	2	75	23	5		2	2	32	3	110
1981			68	2	70	26	3			3	32	1	103
1982			51	1	52	17	4		1	1	23	2	77
1983			66	2	68	26	7	9	4	2	48		116
1984			78	1	79	40	6	4		1	51	6	136
1985			59		59	21	6	1	1	2	31		90
1986			104	3	107	28	6	5			39	8	154
1987	2		99	1	102	21	1	3	4		29	16	147
1988	1		111	3	115	25	2	4	2		33	7	155
1989			130	1	131	24		2	3		29	13	173
1990		1	112	2	115	20	1	2	1	1	25	5	145
1991			96	2	98	19	1	5	1	1	27	10	135
1992			74		74	21		1			22		96
1993			76	1	77	19	2	5	1		27	10	114
1994			66		66	22	1	4	1	2	30	3	99

Bestandsopgørelse 1978-94.

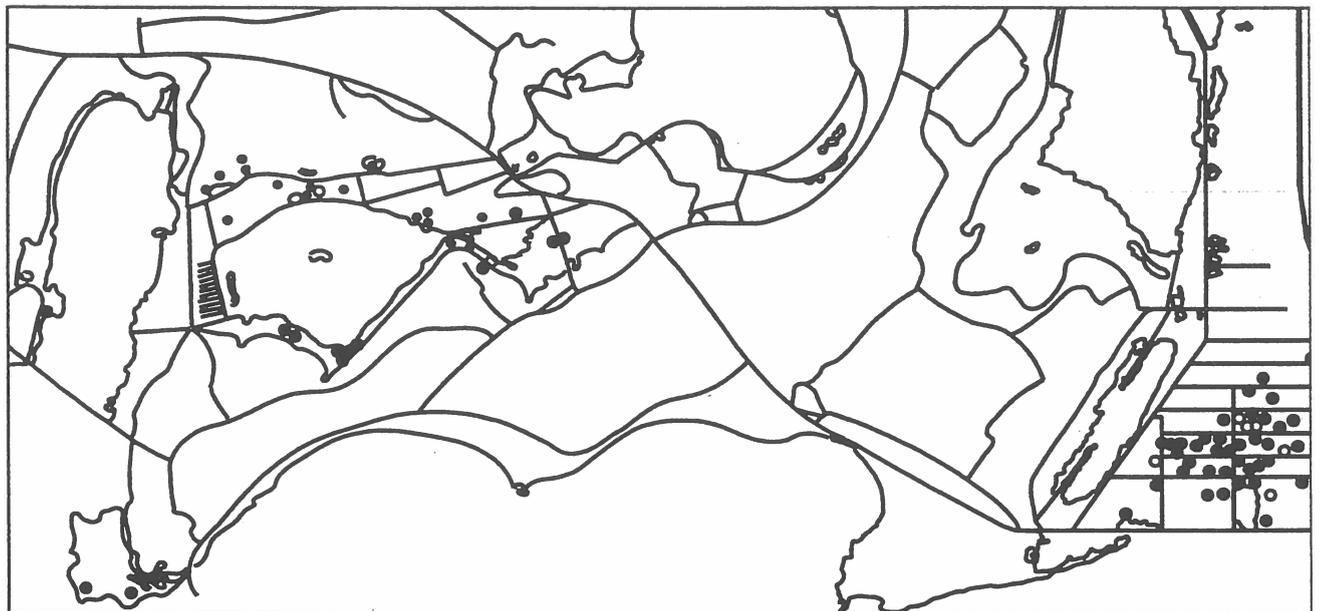

Fig. 19 Almindelig Ryle, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 3 territorier Fjordholmene.

BRUSHØNE *Philomachus pugnax*

24-26 ungevarslende hunner,
heraf 22-24 på Bygholmengen.
Derudover 3 hunner tilknyttet dansepladserne

33 hanner på dansepladser

Først så sent som 30.3 sås et større tiltræk af fugle. Denne dag taltes 87 i Bygholm Vejle. Forårstrækket blev af relativt beskedent omfang i år; det kulminerede den 5.5 med 1786 fugle. Der fandtes kun ynglende Brushøner på to lokaliteter i år; på Bygholmengen, hvor der den 14.6 kortlagdes 22-24 yngleurolige fugle (foruden 1 ♀, som var tilknyttet en danseplads), og i Trekanten ved Vesløs Vejle, hvor 2 varslende høner kortlagdes den 16.6, og yderligere 2 ♀♀ fandtes i tilknytning til en danseplads i vestenden af Arup Vejle (ved Røde Bro) den 17.6. Dette er lave antal, men registreringen af ungevarslende Brushøner har altid undergået store svingninger fra år til år og disse svingninger afspejler formentlig mere forskelle i ynglesuccesen end i den egentlige bestand. Brushønen er en af de arter, som det er så godt som umuligt at registrere inden ungernes klækning, og et godt kortlægningsresultat er derfor afhængigt af, at man rammer det rigtige tidspunkt i dagene lige efter at klækningen finder sted for de fleste reders vedkommende. Men noget tyder altså på, at dette ikke lykkedes i år (i lighed med Almindelig Ryle, men i modsætning til Rødben (se disse)). Svingningerne i den kortlagte bestand af ungeførende Brushøner har været særdeles markante: fra 92 i 1988 (topåret) til 18 i 1990 (bundåret).

Med hensyn til registreringen af Brushøner på dansepladserne så har også den undergået markante svingninger (fra 25 til 108), som dog tilsyneladende ikke har nogen sammenhæng med hønebestandens størrelse. I år kortlagdes dansehannerne fra den 30.5 og igennem første halvdel af juni, og der fandtes ialt 33 på de to lokaliteter, fordelt med 29 på Bygholmengen (flest 30.5: 25) og 4 i Vesløs-/Arup Vejle.

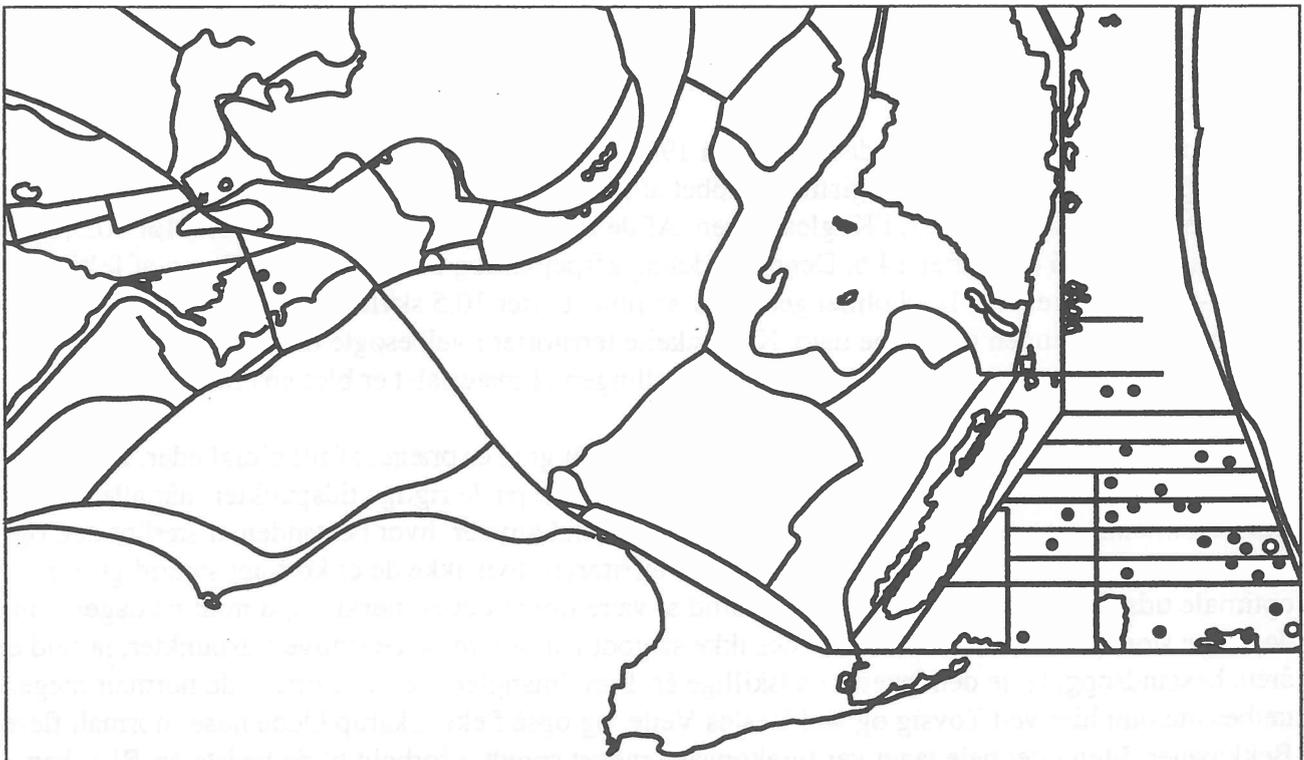

Fig. 20 Brushøne, fordeling af ungevarslende høner 1994.

Brushhøne														
	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	FJH	Ialt
1978			40				40		11			11		51
1979			42			1	43		11		1	12		55
1980			32			1	33		8			8		41
1981			37		1	4	42		15			15		57
1982			51				51		18	2	1	21	1	73
1983			19			7	26		11	1	3	15	1	42
1984			25			1	26		5	1	1	7		33
1985			20				20		10	1		11		31
1986	1		69			3	73		13			13	1	87
1987			57			2	59		14			14		73
1988			76			1	77	1	6			7	2	86
1989		1	60	2			63	1	6	1		8		71
1990			14				14		2		1	3		17
1991			23				23		2		2	4	1	28
1992			55				55		6			6		61
1993	1		27				28		5		2	7		35
1994			23				23		2			2		25

Bestandsopgørelse (ungevarslende høner) 1978-94.

DOBBELTBEEKASIN *Gallinago gallinago*

Min. 69 territorier i og omkring Vejlerne,
heraf 24 på Bygholmengen og 28 i randområderne

Første gang der hørtes en spillende Bekkasin i 1994 var den 26.3, ved Skårup.

Alle spille-territorier, som er registreret i løbet af sæsonen, er kortlagt. Den seneste registrering fandt sted så sent som den 5.7, i Kogleakssøen. Af de 69 territorier er de 30 registreret før 10.5, 32 i perioden 10.5-14.6 og 7 efter 14.6. Denne fordeling afspejler dog i høj grad fordelingen af feltindsatsen - at alle parrene på Bygholmengen f.eks. er fundet efter 10.5 skyldes, at vi ikke har været inde at gå på Bygholmengen før denne dato. Kun enkelte territorier i velbesøgte områder ses at være startet sent, bl.a. de 2 i Kogleakssøen. Ved behandlingen af materialet er blot en enkelt registrering regnet som repræsenterende et ynglepar.

Kortlægning af Dobbeltbekkasiner er en sag, som i høj grad er præget af tilfældigheder. Det tilfældige består især i, om man får undersøgt ynglelokaliteterne på de rigtige tidspunkter: når alle Bekkasin-hannerne er i luften. Dette gælder især på de lokaliteter, hvor bestanden er særligt tæt, og hvor det kan være umuligt at adskille de enkelte territorier, hvis ikke de er kortlagt samtidigt. Det optimale tidspunkt på dagen behøver ikke altid at være imens det er mørkt, også midt på dagen kan der være stor spilleaktivitet. Det lykkedes ikke så godt i år at ramme de rigtige tidspunkter, ialfald er årets bestandsopgørelse den laveste i adskillige år. Især "mangler" der territorier i de normalt meget tætbesatte områder ved Tovsig og ved Vesløs Vejle, og også f.eks. Skårup Odde huser normalt flere Bekkasiner. Men i det hele taget var forekomsten meget spredt, i forhold til de bedste år. Bl.a. kan nævnes, at der i år ingen Dobbeltbekkasiner fandtes på Holmkær, hvor der i 1989 registreredes 15

territorier! På artens største lokalitet, Bygholmengen, var årets kortlægningsresultat ret normalt, selvom der visse år er registreret næsten dobbelt så mange. Enkelte år er der konstateret tætte forekomster i de rørhøstede områder i bl.a. Bygholm Nord Rørskov, hvilket ikke var tilfældet i år.

Den kortlagte bestand af Dobbeltbekkasin omkring Vejlerne har altid været svingende, men svingningerne lå i årene 1978-88 indenfor et interval på ca. 65-100 par, hvorefter der i 1989 skete en voldsom stigning til 170 territorier. Herefter er registreringen igen gradvist faldet, til et niveau som ligner forholdene før 1989.

Dobbeltbekkasin																		
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978	4	2		12	11		14		43	5	10	2			17	1		61
1979	2			9	11	4	20		46	10	10	5	1		26	1		73
1980	5		2	11	8	1	9		36	10	11	3			24		1	61
1981	5		1	6	12	10	15	3	52	15	17	6	2		40	1	1	94
1982	3	1	2	4	40	9	14	1	74	10	15	5	1		31	1	1	107
1983	1		1		22	5	13		42	24	20	1	4		49			91
1984	1		1		14	4	9		29	17	19		1		37			66
1985	1			4	20	4	22		51	30	13	3	4		50	1		102
1986	4		1		25	2	14	2	48	17	17	3	1		38			86
1987	3		4		20	4	9	1	41	18	32	2	2		54			95
1988	2			1	17	2	9	3	34	18	16		1		35			69
1989	1		2	9	45	10	14	15	96	34	31	1	7	1	74			170
1990	1		4	11	32	7	19	4	78	27	26	1	2		56			134
1991	2		3	8	16	10	13	6	58	24	16		2	1	43			101
1992	2		7	24	17	4	21		75	22	19	2	1		44			119
1993			11	9	20	7	15		62	16	15		6		37			99
1994	2		1	5	24	2	9		43	10	11	1	3	1	26			69

Bestandsudvikling 1978-94.

Fig. 21 Dobbeltbekkasin, territoriefordeling 1994.

STOR KOBBERSNEPPE *Limosa limosa*

115-118 ynglepar
heraf 108-110 på Bygholmengen

God ynglesucces

1994's første Store Kobbersnepper indfandt sig i Vejleerne den 14.3, ialt 13 fugle, i Kogleakssøen og på Bygholmengen. Herefter forløb ankomsten i hurtigt tempo, og ved udgangen af marts måned var formentlig hele ynglebestanden til stede. Maximumstillingen er fra den 30.3, 228 fugle spredt i området (også steder som senere viste sig ikke at være ynglesteder), men hovedparten på Bygholmengen - 158 fugle. Antalmæssigt svarede denne tælling fint til resultatet af bestandsopgørelsen i maj måned.

Første gang i år en parring iagttoges var den 17.4. Den 14.5 iagttoges de første to klækkede kuld. Og den 14.6 sås for første gang flyvefærdige unger. Alle iagttagelser er fra Bygholmengen. Stor Kobbersneppe kortlægges sammen med bl.a. Viber på den første engennemgang i maj, men da antallet af lokaliteter som i år husede denne art var så lille, indskrænkedes kortlægningsperioden til ca. en uge - fra den 10.5 til den 17.5. Kortlægningen på hovedlokaliteten Bygholmengen blev foretaget den 17.5, altså 3 dage senere end første iagttagelse af pull.

Årets bestandsopgørelse var for Bygholmengens vedkommende meget tæt på det normale - med få undtagelser er bestanden her opgjort til omkring eller lidt over 100 par. I det hele taget har Vejleernes

Kobbersneppebestand vist sig at være forbavsende stabil, på ca. 100-140 par, med undtagelse af de sidste par år, hvor 150-180 par har kunnet kortlægges. Iøvrigt skal tallene fra især Bygholmengen tages med et vist forbehold, da det er meget svært ved en vandring igennem dette kæmpemæssige område at holde styr på de enkelte par, der kan følge observatørerne over store afstande. Ud fra flere års erfaringer er det mit subjektive indtryk, at der var en stor tæthed af Kobbersnepper på Bygholmengen i år, og at bestandsopgørelsen herfra ialfald er et absolut minimumstal.

Anderledes forholder det sig i de Vestlige Vejler, hvor årets bestand var en af de laveste nogensinde. Især var der en påfaldende mangel på Kobbersnepper langs Vesløs/Arup Vejlers sydside, hvor der flere år er fundet op til ca. 15 par, men i år overhovedet ingen! Heller ikke Trekanten og engen nord for Vesløs Vejle husede i år ret mange par (3) - her er tidligere fundet op til 15. Dette fravær i et område, som normalt er at betragte som artens "andet kerneområde" i Vejlerne er uforklarligt, da engenes fugtighedsforhold i maj burde byde på særdeles gode betingelser for redeanbringelse. Selvom der ikke har kunnet konstateres større bestandssvingninger for Stor Kobbersneppe i Vejlerne, er der registreret store forskelle i ynglesucces'en. Dette kan ikke kvantificeres præcist, men ialfald kan man i år med dårlig ynglesucces hos denne art ikke undgå at bemærke det, idet de adulte fugle så samles i store, meget iøjnefaldende flokke allerede i starten af juni. En sådan tydelig markering af mislykket yngel er bl.a. set i 1991 og 1992, men i år kunne under enggennemgangen af Bygholmengen den 14.6 konstateres, at rigtigt mange Kobbersneppepar stadigt var kraftigt ungevarslende. Først den 20.6 bemærkedes to mindre flokke (10+15) af adulte fugle som havde opgivet yngleforsøget på den sydlige del af Bygholmengen, som normalt fungerer som opsamlingssted for disse fugle.

Stor Kobbersneppe															
	KOG	BNR	B-E	GLO	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	FJH	Ialt
1978			116			116		5	2				7		123
1979			83			83		3	6				9		92
1980			126			126		5	3	1			9		135
1981			91			91		9	5				14		105
1982			88		1	89		9	3				12		101
1983			81	9	2	92		7	2	4		1	14		106
1984			77	1		78	2	18	4	5			29		107
1985			119	1		120		15	4	3	1		23	1	144
1986			103	4		107		20	5	4			29		136
1987	1		109	2		112		18	5	2	2		27	1	140
1988	1	3	65	4		73	1	11	4	1			17	1	91
1989	1	2	95	1		99	1	18	3	2			24		123
1990	1	4	116			121	1	17	1		1		20		141
1991	1	2	98			101	2	32	4	3			41		142
1992		3	152			155	1	17	4	5	1	1	29		184
1993			132			132		14	2	7	1		24		156
1994			109			109		4	1	3			8		117

Bestandsudvikling 1978-94.

Fig. 22 Stor Kobbersneppe, territoriefordeling 1994.

RØDBEN *Tringa totanus*

450-482 ynglepar

heraf 245-260 par på Bygholmengen

Den 16.3 sås første Rødben inde på engene, på Bygholmengen. Den 30.3 registreredes et tiltræk af fugle, ialt 36 taltes spredt på engene på en totaltælling. Samme dag hørtes første spillende, i Læsvig. Herefter ankom hele ynglebestanden i løbet af april. Udover enkelte redefund og registreringer af par på usædvanlige steder i maj måned er kortlægningen af Rødben foregået i juni, på den anden enggennemgang. Denne fandt sted imellem 1.6 og 28.6, med de fleste enge kortlagt inden 20.6, men lokaliteten Fjordholmene blev desværre først taget den 28.6, hvilket var rigeligt sent. Derudover blev de største lokaliteter kortlagt ved følgende lejligheder: Arup Holm 1.6, Vesløs/Arup Vejler 11.6 + 13.6, Bygholmengen 14.6 og Østerild Fjord 19.6. Den store spredning i kortlægningstidspunkterne i år skyldes primært vejret, da det i en lang periode i starten af juni var meget svært at finde dage, hvor det blæste så moderat, at det var forsvarligt at gå ud på engene.

Kortlægningen af Rødben foregår primært i ungeføringstiden, da fuglene før æggene klækker optræder særdeles diskret, og det i denne periode vil være helt umuligt at foretage en dækkende kortlægning. Dette indebærer selvfølgelig en risiko for at underestimere bestanden, da der altid vil være en vis frafaldsprocent af ikke-klækkede (prederede) reder, og kortlægningen skal helst foregå mens en så stor del af bestanden som muligt har små unger, da der også hurtigt kan ske frafald i ungekuldene. Endvidere må der formodes at være relativt store årlige variationer i ynglesucces'en - ialfald er der registreret store svingninger i de årlige bestandsopgørelser (efter 1986, hvor metodikken har været den samme, er kortlagt mellem 250 og 450 par). En del af disse svingninger kan dog også forklares ved, at det ikke altid er lykkedes at "ramme" det fænologisk bedste tidspunkt til kortlægning.

Årets bestandsopgørelse er den største hidtil registreret i feltstationens tid. Dette skyldes især et meget stort tal fra Bygholmengen, hvor der den 14.6 kunne kortlægges ikke færre end 245-260 par Rødben. Det hidtil bedste år, 1989, kortlagdes 201 par på Bygholmengen. I både Vesløs/Arup Vejler og Østerild Fjord (begge med 44-48 par) var årets bestand næsten, men ikke helt, på højde med tidligere rekordnoteringer, mens der på Fjordholmene også var tale om et pænt antal par (48), men dog kun ca. halvt så mange som i det hidtil bedste år, som også her var 1989. Fjordholmene "bestand" har imidlertid varieret helt utroligt meget (helt ned til 12 par!), da denne lokalitet ofte har været lavt prioriteret i forhold til Vejler-engene, og derfor kun sjældent er blevet kortlagt på et optimalt tidspunkt - mange gange er Fjordholmene, som i år, "gemt" til sidst. Efter disse artens kernelokaliteter var Arup Holm i år den eneste lokalitet med et antal af betydning, 27-28 par. Det var iøvrigt også for denne lokalitet det bedste år nogensinde - her kortlægges normalt 10-15 par. Hvis der iøvrigt ikke er forskel i fænologien mellem Arup Holm og Fjordholmene er det ærgerligt, at kortlægningen af Fjordholmene blev udskudt så længe; på Arup Holm registreredes et rekord-stort antal ungevarslen den 1.6, og herefter gik der 27 dage inden Fjordholmene blev kortlagt.

Rødben																		
	LUN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978	5	1		84	2	5		97	9	10	16		4		39	3		139
1979	6	2		72	8	9	7	104	4	13	15	5		17	54	4	12	174
1980	5	1		81	2	17	3	109	8	20	13	7	2	2	52	3	18	182
1981	4	2		87	3	15	8	119	7	27	14	3	1	12	64	2	12	197
1982	4	1		88		13	19	125	5	32	16	6		8	67		17	209
1983	6	1		80	10	11	16	124	13	32	20	14	3	14	96	3	14	237
1984		1	1	88	3	12	7	112	7	29	21	14	5	7	83	4	14	213
1985	1			71	3	5		80	10	28	20	13	2	12	85			165
1986	6	2		118	3	7	13	149	14	56	36	19	5	7	137	6	59	351
1987	6	6		139	6	9	18	184	14	42	38	9	6	20	129	7	76	396
1988	3	2	1	112		2	16	136	14	56	65	16	2	10	163	6	79	384
1989	3	3	7	201	5	6	9	234	7	37	43	7	3	11	108	6	99	447
1990	4		1	101	4	5	11	126	10	34	37	7	2	6	96	8	27	257
1991	6	5	6	103	2	3	12	137	3	27	38	13		15	96	5	66	304
1992		3	1	132	6	4	7	153	12	25	28	10	1	11	87	4	12	256
1993	1	1		151	2	2	9	166		15	31	14	1	2	63	12	75	316
1994	2	3	5	253	3		11	277	5	47	47	5	2	28	134	3	48	462

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. Siden 1991 indgår Aggersborg Vildtreservat i tallene (medregnet under Fjordholmene, FJH).

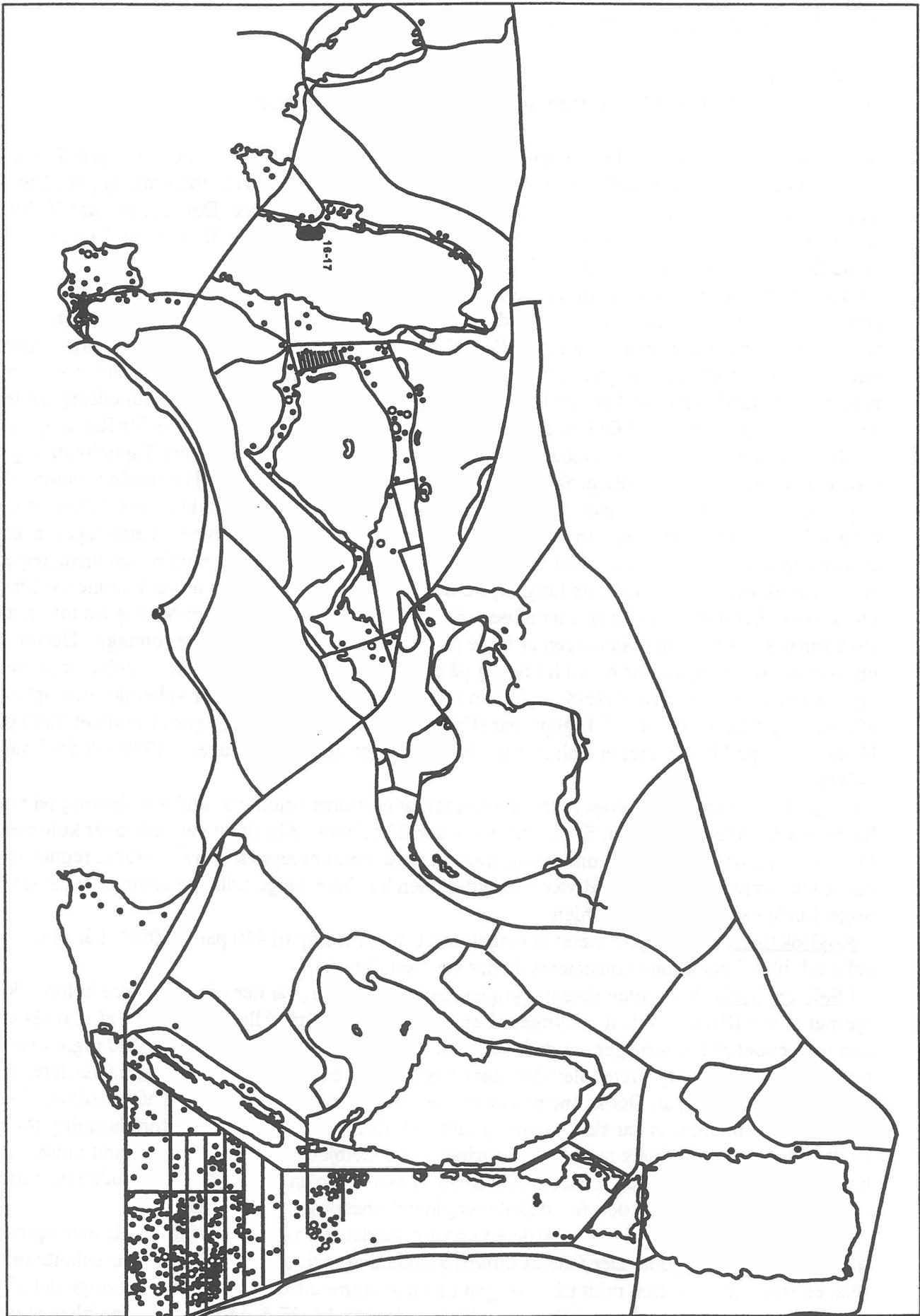

Fig. 23 Rødben, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 48 territorier Fjordholmene.

HÆTTEMÅGE *Larus ridibundus*

Ca. 4380 ynglepar,
heraf ca. 1000 par på Bygholmengen, som dog alle opgav yngleforsøget

Den 3.4 iagttoges de første Hættemåger i parring, på Limfjorden ud for Arupdæmningen. I løbet af april fyldtes de forskellige kolonier op, og i maj forsøgtes størrelsen på kolonierne opgjort. Den 25.5 fandtes ved besøg på Melsig nyklækkede pull. i blot nogle få af rederne. Det samme var tilfældet dagen efter i kolonien i Lund Fjord, hvilket tyder på, at yngletidspunktet lå sent i år. Den 26.6 sås de første flyvende ungfugle ved Lund-kolonien og ved Mommer.

I det følgende gennemgås de fundne kolonier enkeltvist:

Den 3.5 kunne det konstateres, at den traditionelle koloni Tagholmene i Arup Vejle i år var fuldstændig forladt af Hættemågerne. Heller ikke i 1992 yngede der Hættemåger på Tagholmene (ialfald gennemførte de ikke ynglecyklus). Disse øer ligger så tæt på land, at der gættes på, at det er predation fra landsiden, der har fået fuglene til at opgive. Der foregår en stadig tilmudring mellem Tagholmene og engene ved Dykkerslusen, således at det bliver lettere og lettere for Ræve og andre rovdyr at opsøge øerne. En maskinel oprensning af den smalle passage mellem Tagholmene og land ville evt. kunne afhjælpe dette problem. Tidligere har op til godt 3000 par Hættemåger ynglet på Tagholmene (i 1989). På Melsig, som gennem feltstationens tid har været den mest stabile og betydningsfulde koloni, er det efterhånden begrænset, hvor megen plads der levnes Hættemågerne, efter at Skarverne har invaderet øen. Normalt har der været én stor, mere eller mindre sammenhængende Hættemågekoloni, som bredte sig langs kysterne rundt på hele øen, men i år var kolonien splittet op i to adskilte kolonier på de to spidser af øen. Som tidligere år fotograferedes Melsig fra luften med storformat-kamera, men optællingen af fugle på diapositiverne er endnu ikke foretaget. Derfor gives her blot en foreløbig vurdering ud fra besøg på øen den 25.5, hvor der over de to kolonier på nord- og sydspidsen varslede ca. 2x1500 fugle. Ud fra den omregningsfaktor, der anbefales ved optælling af måge- og ternekolonier, 1,3 fugl pr. par (Falk 1990), kan dette tal omregnes til samlet 2300 par Hættemåger på Melsig. Her er tidligere fundet væsentligt flere Hættemåger, i 1989 således knapt 4400 par.

I Lund Fjord kunne det tidligt i maj konstateres, at en større koloni var under etablering på nogle holme i SW-enden af fjorden. Stedet opsøgt den 26.5, hvor 1310 fugle varslede over kolonien. Dette kan, ud fra ovennævnte omregningsfaktor, vurderes som repræsenterende rundt regnet 1000 par. Dette område har ikke altid været benyttet, men har flere gange tidligere rummet et parantal i nogenlunde samme størrelsesorden.

Kogleakssøen har tidligere været et meget brugt sted, med op til 440 par (i 1992). I år så det meget sølle ud; blot 7 par kunne konstateres da der var flest (den 13.5).

I Selbjerg Vejle, hvor arten ikke har ynglet igennem flere år, var der i år en mindre koloni i SW-hjørnet af vandfladen, nedenfor Lyng, på en lille rørskovsholm. Allerede i starten af maj sås det, at øen var beboet af Hættemåger, og de holdt godt ved, for den 13.6 varslede min. 100 fugle over kolonien ved predatorbesøg. Dette blev den største tælling fra denne koloni, og herudfra vurderes den at have rummet ca. 75 par. Det kunne på afstand ses, at rederne var lagt i kanten af rørholmen, hvor tagrørene af vinterens is var skåret over og lagt ned. Det ser ud til at være en forudsætning for, at Hættemågerne kan etablere sig på disse småøer i bl.a. Selbjerg Vejle, at der har været vinteris, som har bearbejdet rørbræmmerne. Det kunne derfor måske være en idé i milde vintre uden is, maskinelt at afhøste enkelte af disse øer, for at skabe ynglemuligheder for Hættemågerne.

På Bygholmengen, som i 1994 havde en gunstig vandstand, var forholdene for Hættemågerne tilsyneladende også gode. Der fandtes omkring midten af maj to store kolonier plus enkelte mindre - bl.a. én stor koncentration midt på Østengen og én af større udstrækning på den vestlige del af engen. Fuglene her kortlagdes ved flere lejligheder i dagene 10.-17.5, og konklusionen blev, at ialt ca.

1000 par havde etableret sig på Bygholmengen. På enggennemgangen den 17.5 kunne det konstateres, at der var gang i både æglægning og rugning, idet ialt 108 reder fandtes tilfældigt - i 23 af disse var indholdet 1 æg, 36 indeholdt 2 æg, og 49 var fuldlagte med 3 æg. Desværre kunne disse kolonier ikke opretholdes; selvom vandstanden kun faldt langsomt har mulighederne for rov-pattedyr, især Ræv, været for gode, og ved enggennemgangen den 14.6 var der tilsyneladende ingen reder tilbage, kun 120 fugle var stadig løst tilknyttet koloniområdet på den vestlige del af engen, hvor de småvarslede. Der har også tidligere år været op til 1000 par Hættemåger på Bygholmengen, men de har aldrig i feltstationens tid haft ynglesucces. Det kan altså konkluderes, at selv det høje vandstands niveau, der var i år, ikke var nok til at sikre Hættemågerne mod predation.

Årets Hættemågebestand var, med forbehold i de store usikkerheder, der præger bestandsvurderingen, den laveste i mange år.

Hættemågen er en af Vejrlernes "nøglearter", idet mange andre arter favouriseres af tilstedeværelse af denne arts kolonier. Det burde overvejes at sætte ind med foranstaltninger, som kunne gavne Hættemågernes muligheder, evt. nogle af de ovennævnte forslag.

Fig. 24 Hættemåge, ynglebestandens fordeling 1994.

Hættemåge															
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	FJH	Ialt
1978	160	300	450		440	300	750	2400	45	1875			1920		4320
1979	165	750	375		56	265	1075	2686	55	1500			1555		4241
1980	600	450	38		26	535	835	2484		2250		2	2252		4736
1981	38	1500	115		412	690	1350	4105		1500			1500		5605
1982	365	175	230		321	900	980	2971		1150			1150		4121
1983	215	105	215		420	290	1150	2395		1800	10		1810		4205
1984	270	65	215		550	600	400	2100		2050			2050		4150
1985	600	60	105		5	375	745	1890		2595			2595		4485
1986	1220	210	90		15	520	775	2830		3925			3925		6755
1987	1400	200	80		25	500	700	2905		3250			3250		6155
1988	605		100		775	150		1630		4930			4930		6560
1989	300		100	690	60			1150		7505			7505		8655
1990	8		175	40	465	25		713		4300			4300		5013
1991	925		125	40	18			1108		3750		1	3751		4859
1992	850		440	1	170		85	1546		4550			4550	18	6114
1993	615		158		138			911		?			?		911+
1994	1000		7		1000		75	2082		2300			2300		4382

Bestandsopgørelse 1978-94. Meget usikre middeltal, ofte ud fra 100%-intervaller i de årlige bestandsskøn.

STORMMÅGE *Larus canus*

37-39 par i Vejlerne

1415-1700 par Borreholm, Aggersborg Vildtreservat

Den 11.4 fandtes i Borreholm-kolonien den første redeskål. Den 30.6 sås stadig en rugende fugl på Bygholmengen.

Den største koloni i Vejler-området (og en af Danmarks største), øen Borreholm ved Aggersund, blev optalt den 15.5. Der var ialt 2830 fugle på og umiddelbart omkring øen, og da det var tidlig morgen, formodes det, at så godt som alle fuglene har været til stede i kolonien. Med en vis usikkerhed vurderes øens bestand derfor at være ca. 1415-1700 par, hvilket er på linie med de tidligere år (denne optælling er kun foregået siden 1991). Som en stikprøve noteredes indholdet i 37 reder: 6x1 æg, 8x2 æg og 23x3 æg.

I selve Vejlerne er Bygholmengen den største lokalitet for Stormmåger. Her gav en fjernkortlægning den 12.5 et resultat på 27 par, og suppleret med enkelte obs. og redefund på enggennemgangen den 17.5 kan en samlet bestand på 28-30 par kombineres. I Arup Vejle sås inde på engen i sydøsthjørnet af vejen ved flere lejligheder i maj en rugende fugl. På øen Melsig midt i vejen fandtes den 25.5 8 Stormmågereder. Enkelte reder kan dog være overset.

Samlet dermed 37-39 par Stormmåger for Vejlerne, hvilket er et af de laveste antal nogensinde. Bestanden er gået tilbage især på Bygholmengen, hvor der i 1978 kortlagdes over 100 par.

Stormmåge													
	HAN	KOG	B-E	HLM	ØV	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	FJH	Ialt
1978			108		108			1			1		109
1979			75	5	80	5				4	9		89
1980			63		63	10				7	17		80
1981			54	c.2	56	34			c.10	c.6	50	c.1	107
1982			59		59	25			8	1	34		93
1983			54	4	58	30	3	1	11		45	2	105
1984	1		53	1	55	26	1	2	5	1	35	1	91
1985			45		45	??		1	11		12+		57+
1986			54		54	26		2	4		32		86
1987			41		41	18			9	6	33		74
1988			39		39	12			2		14		53
1989			32		32	17					17		49
1990		1	32		33	10			1	1	12		45
1991			44		44	10				1	11	1550	1605
1992		1	44		45				2		2	1625	1672
1993			26		26	10			1	2	13	1500	1539
1994			29		29	9					9	1560	1598

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. Siden 1991 indgår Aggersborg Vildtreservat i tallene (medregnet under Fjordholmene, FJH).

Fig. 25 Stormmåge, ynglebestands fordeling 1994. Udenfor kortet: 1415-1700 par på Borreholm, Aggersborg Vildtreservat.

SILDEMÅGE *Larus fuscus*

1 par på Melsig

I lighed med de seneste år var der i 1994 et ynglepar af Sildemåge på Melsig i Arup Vejle. Parret noteredes første gang den 3.5, hvor de sås i parring, og senere sås de ved flere besøg på øen, hvor de varslede sammen med Sølvmågerne.

SØLVMÅGE *Larus argentatus*

80-100 par i Vejlerne (Melsig)

108 par på Borreholm

Omkring den 5.3 havde de første Sølvmåger i forårshumør indfundet sig på den kommende yngleplads på Melsig. Den 11.4 sås redeskåle på Borreholm. Den 25.5 var en rede på Melsig ved at klække.

Den 15.5 tidligt om morgenen optaltes alle måger på Borreholm. Sølvmågerne kunne her udskilles i tydelige par, hvoraf der taltes 108 ialt. Ved samme lejlighed noteredes indholdet i 17 tilfældigt fundne reder: 5x1 æg, 4x2, 7x3 og 1x4 æg. Det er flere par Sølvmåger end feltstationen tidligere har fundet på Borreholm, siden vi startede med optælling af ynglefugle i Aggersborg Vildtreservat i 1991.

Den 25.5 gik én observatør Melsig igennem og fandt 56 Sølvmågereder. I luften hang ca. 150 fugle og skældte ud, og ved et senere besøg, den 18.7, var der ca. 200 varslende adulte fugle over øen (og adskillige flyvefærdige unger sås også). Ud fra en samlet vurdering skønnes en ynglebestand på Melsig i 1994 på 80-100 par. Bestanden her har været stigende, siden bekæmpelsen ved giftudlægning blev stoppet i 1990.

Derudover var der i år tilløb til Sølvmågeynglen på Bygholmengen, hvor et par sås kurtiserende den 12.5 ved Østsøen - men de sås dog ikke ved senere lejligheder.

SVARTBAG *Larus marinus*

2 ynglepar på Borreholm

Den 15.5 taltes to par Svartbage på Borreholm mellem alle de andre store måger. Disse har givetvist været ynglefugle. Arten er også tidligere år registreret som ynglende på denne lokalitet.

FJORDTERNE *Sterna hirundo*

21-23 ynglepar

Den 19.4 sås 1994's første 2 Fjordterner, på Limfjorden ud for Bygholmdæmningen. Først den 3.5 sås de første 4 i Arup Vejle, som i kraft af yngleøen Melsig er artens hovedlokalitet. Flere gange i maj måned taltes omkring 15 fugle på tællingerne i Arup Vejle.

Også i år lagde en lille koloni af Fjordterner til på nordøstspidsen af Melsig. Her taltes den 25.5 21 reder: 4 med 1 æg, 2 med 2 og 15 med 3 æg. Dette ynglested blev i stigende grad anvendt som

landingsbane for Skarver, og Fjordterneerne blev nødt til at fortrække. Den 16.6 kunne det konstateres, at der ingen reder var, og ingen fugle varslede over øen. Senere forsøgte nogle af fuglene sig måske igen, den 25.6 sås fra land min. 15 fugle nede og sidde på Melsig, men igen ved besøg på øen den 18.7 noteredes fravær af Fjordterneer. Melsig har ellers tidligere været en produktiv yngleplads med en god ungeoverlevelse, og af 62 mærkede pull. 1988-90 er 4 gemeldt fra vinterkvartererne i Vestafrika.

Udover Melsig varslede et par på nordbredden af Arup Vejle den 12.5 og et par lavede fødeaflevering på vestsiden af Østerild Fjord den 18.5 - begge altså mens der endnu var liv i Melsig-kolonien. Ingen af disse par sås ved senere lejligheder og betragtes som usikre i bestandsopgørelsen. Derudover var der fra 30.6 til 4.7 et rugende par i Kogleaks, måske et omlæggende par fra Melsig. Også for disse fugle mislykkedes yngleforsøget.

Fjordterne													
	LUN	HAN	KOG	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	Ialt
1978	2		1	3	2	3	11	1	2			3	14
1979	1			3		7	11	3	3			6	17
1980	1			1		7	9		12			12	21
1981	1	6	1	1	2	1	12		6			6	18
1982			1	1		1	3					0	3
1983		3			1	2	6		11	1		12	18
1984	1	2				2	5	2	9		1	12	17
1985		1			1	4	6	1	7	1		9	15
1986	1					2	3	1	17	1		19	22
1987	1				1		2	1	6	3		10	12
1988	1		1				2	1	35	1		37	39
1989	1				1		2		31			31	33
1990							0		42	1		43	43
1991				1			1		43		2	45	46
1992							0		16	1		17	17
1993							0		29	1	1	31	31
1994							0		22	1		23	23

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal.

HAVTERNE *Sterna paradisaea*

57-60 par Aggersborg Vildtreservat

58-60 par Bygholmengen

20-22 par Hovsør Røn

Den første Havterne sås den 15.4, på Limfjorden ud for Bygholmdæmningen. Den 21.4 noteredes de første inde på Bygholmengen - hele 25, pludseligt. Den 3.5 kunne ikke færre end 165 fugle tælles på en Fjordholmtax.

Den 10.5 kortlagdes 2 par Havterne på Langholm og den 15.5 55-60 par på Borreholm og en lille stenrevle ud for Borreholms østspids - disse tilsammen 57-60 par i Aggersborg Vildtreservat var de

eneste par som registreredes langs Fjordholmene i 1994. Den 15.5 fandtes ialt 25 reder, som indeholdt 3x1 æg, 16x2 og 6x3 æg.

På Bygholmengen fandtes ved en fjernkortlægning med teleskop den 12.5 57-59 par Havterner, næsten alle som rugende, og kombineret med et redefund fra engennemgangen den 17.5 i et uoverskueligt område på vestengen fås en total bestand for Bygholmengen på 58-60 par. Den sidste af Havternens ynglelokaliteter i området er Hovsør Røn, hvor der imidlertid var meget få fugle i år; den 18.5 varslede kun 10 fugle over en observatør, som gik ud til den stenrevle ud for spidsen af halvøen, som ternerne traditionelt bruger som redested. I juni var der imidlertid kommet flere fugle til; den 11.6 varslede 28 fugle over stedet midt på dagen. Dette kan ud fra den sædvanlige omregningsfaktor for måger og terner på 1,3 omregnes til 22 par, eller for at give en lille margin, 20-22 par.

Vi har ikke mulighed for at følge ynglesuccesen for Vejlernes Havterner, specielt ikke de spredt-ynglende på Bygholmengen, men det kan nævnes, at Hovsør Røn-kolonien ialfald (heller) ikke i år fik produceret unger; ved et besøg på øen 25.6 var den helt forladt. Det skal også nævnes, at der i det mindste sås enkelte ungfugle på Bygholmengen.

Havternebestanden på Bygholmengen var i år en af de største nogensinde, mens der både i Aggersborg Vildtreservat og på Hovsør Røn tidligere er fundet væsentligt flere. Normalt findes også enkelte par på de andre fjord-lokaliteter Arup Holm og Holmkær, men det var ikke tilfældet i år. Områdets totale bestand har i de senere år toppet på omkring 200 par, og det må formodes, at det mere eller mindre er de samme fugle, der rokerer rundt mellem de enkelte kolonier.

Havterne											
	B-E	GLO	HLM	ØV	V-A	ØST	HOV	A-H	VV	FJH	Ialt
1978	88?			88?			5		5		93?
1979	45			45			6	1	7	1	53
1980	26			26			18	4	22	1	49
1981	38			38			45	1	46	1	85
1982	24			24		1	45	3	49		73
1983	21		1	22			25		25	2	49
1984	30	1	1	32	1	2	4	2	9	2	43
1985	19		1	20		2	30		32		52
1986	43			43			30		30	2	75
1987	35	1	2	38	2	2	30		34	7	79
1988	39			39			35	1	36	3	78
1989	43			43			22	1	23	3	69
1990	43			43			123	3	126		169
1991	44		1	45	1		78	3	82	85	212
1992	69			69			17	2	19	100	188
1993	28			28			4	2	6	97	131
1994	59			59			21		21	59	139

Bestandsudvikling 1978-94, middeltal. Siden 1991 indgår Aggersborg Vildtreservat i tallene, medregnet under Fjordholmene (FJH).

DVÆRGTERNE *Sterna albifrons*

Ingen ynglepar i år

Der var intet som indikerede, at Dværgternerne ynglede i Vejler-området i år, selv om der i en længere periode fra 7.5 til 15.6 regelmæssigt sås 1-3 fugle i artens traditionelle yngleområde omkring Arupdæmningen; både ude på Limfjordssiden og inde i Østerild Fjord. Men altså ingen yngleaktiviteter iagttaget.

SORTTERNE *Chlidonias niger*

26-40 ynglepar,
næppe nogen ynglesucces

Den 30.4 om aftenen fandtes 4 Sortterner i det traditionelle Sortternehjørne i nordvestenden af Selbjerg Vejle, nedenfor Tømmerby Kirke. De var de første i 1994. Herefter forløb ankomsten hurtigt, og der taltes flest fugle i perioden fra 10.5 (59) til 19.5 (53).

Heller ikke i 1994 lykkedes det for Sortternerne at yngle med succes, og som det flere gange har været tilfældet i de senere år kunne man dårligt nok tale om, at de overhovedet nåede så langt som til at etablere faste ynglekolonier, inden de holdt flyttedag påny.

Bedst så det ud i Kogleakssøen, hvor der i dagene 10.5-20.5 på de fleste tællinger sås over 40 fugle. Den 13.5 således 41, hvoraf mindst 10 var nede at sidde på egnede redesteder på tuer og mudderbanker, som stak op over vandspejlet i den østlige ende af søen. Den 19.5 om aftenen og den 20.5 om morgenen taltes 52 fugle i Kogleakssøen - formentlig repræsenterende 26 par, da hele kolonien nok har været samlet til overnatning. Disse holdt til på kanten mellem engen og søen i den vestlige del af lokaliteten, tæt på dæmningen. Dagen efter, den 21.5, var kun et enkelt par tilbage. Denne flytning faldt sammen med, at byggeriet af det nye fugletårn ved reservat-bommen gik i gang.

Iøvrigt var der i dagene 10.-14.5, i starten af perioden med mange fugle i Kogleakssøen, ved flere lejligheder 8-11 fugle over Klaringerne i Tømmerby Fjord. Disse så dog ikke ud til at være i gang med yngleforberedelser.

Herefter forsøgte de flyttede fugle fra Kogleakssøen, eller ialfald en del af dem, sig påny - på den vestlige del af Bygholmengen, hvor de bemærkedes første gang den 22.5 (10), og senere op til 34 (den 25.5). Også dette område i nærheden af hochstand'en er et regelmæssigt benyttet ynglested for Sortternerne, og i år var der den fordel, at området husede en stor koloni af Hættemåger. I takt med at Hættemågerne gav op på Bygholmengen så det imidlertid også ud til, at Sortternerne gav op. Der var dog endnu den 14.6 på enggennemgangen 10 meget varslende fugle over koloniområdet, fugle hvis adfærd tydede på, at de var nået ret langt i ynglecyklus. Rederne opsøgte dog ikke. Ved det sidste check af stedet, den 21.6, varslede kun 4 fugle over kolonien, og på dette tidspunkt havde Hættemågerne aldeles givet op. Der er en lillebitte chance for, at ganske enkelte par kan have fået unger på vingerne i denne koloni, men der sås ingen aktivitet over området på tællingerne efter 21.6. I hele denne periode sås kun meget få fugle i Kogleakssøen, ikke over 4, mens op til 16 sås over søerne i den sydlige del af Bygholm Nord Rørskov, op til 8 over småsøerne i nordenden af Glombak og op til 5 i Selbjerg Vejle langs Selbjergdiget - alle disse fugle sås blot omkringstrefjende og virkede på ingen måde stedbundne.

Efter at der igennem anden halvdel af maj og det meste af juni kun var set 5-6 fugle i Tømmerby Fjord, og ingen som virkede territoriale, havde den 20.6 pludselig 27 Sortterner samlet sig over Klaringerne, hvor de varslede en del. Dette var dog for sent til nyetablering, og den 21.6 sås da også

for første gang et større antal Sortterner (min. 10) i rutefart frem og tilbage over Hannæs - et fænomen, der næsten altid er ensbetydende med ynglesæsonens afslutning. Herefter var der ingen konsistens i tallene, total opløsning herskede - mest bemærkelsesværdigt var det, at der pludselig igen den 30.6-1.7 optrådte adskillige Sortterner i Kogleakssøen - 25-27 fugle. Men ynglesæsonen 1994 var og blev på dette tidspunkt et overstået kapitel.

Det er vanskeligt ud fra al denne forvirrende flytten omkring at udlede et samlet tal for bestanden, som ankom for at yngle i Vejlerne i 1994, men udgangspunktet, minimumstallet, må være de 26 par i Kogleakssøen den 19.-20.5. De 52 fugle *kan* dog repræsentere flere end 26 par, så med et lille interval sættes bestanden her til 26-30 par. Herudover sås i dagene op til den 20.5 regelmæssigt på andre lokaliteter i de Østlige Vejler samt i Tømmerby Fjord 12-14 fugle, som skønsmæssigt kan udgøre ca. 10 meget usikre par - altså ialt 26-40 par. At det ikke er helt urealistisk ses af, at den største tælling, den 10.5, er på 59 fugle, hvorfor det synes legitimt at antage at bestanden tæller mindst 30 par.

Ligesom sidste år registreredes overhovedet ingen ungfugle i 1994.

En bestand i denne størrelsesorden er den mindste i Vejlerne i "ornitologisk tid", dvs. efter 1930'erne. Bestandsnedgangen i de senere år er et resultat af, at ynglesucces'en har været meget dårlig i alle årene siden 1989. Bestandsudviklingen og ungeproduktionen siden 1978 er vist på fig. 26. Hvorfor forholdene ikke gør det muligt for Sortternerne at gennemføre en vellykket ynglecyklus er efterhånden lidt af en gåde. Vandstanden har i de senere år kun i 1994 været på et tilfredsstillende niveau, mens der i årene 1991-93 fra midten af maj fandt en kraftig udtørring sted. Mange faktorer kan dog tænkes at spille ind - bl.a. predation fra den efterhånden meget store Rævebestand, forringelse af vandkvaliteten, forringelse af fourageringsområderne p.g.a. for ringe græsning etc. De tidligere meget benyttede lokaliteter Lund Fjord og Han Vejle har ikke været benyttet igennem flere år, hvilket kunne indikere, at vandkvaliteten er en afgørende faktor. Også betydningen af tilknytning til Hættemågekolonier kunne tænkes at spille ind. At en meget høj vandstand igennem hele ynglesæsonen er af stor betydning for ynglesuccesen antydes af, at året med den suverænt bedste ungeproduktion tillige var året med den suverænt bedste vandstand i maj måned, nemlig 1983, hvor vandstanden p.g.a. en ekstremt stor mængde nedbør nåede op på 20-30 cm over det normale, og hvor dette overskud af vand holdt sig hele ynglesæsonen igennem.

I de seneste par år har Sortternerne af Aage V. Jensens Fonde været tilbudt redningskranse som alternative redesteder. I år var ialt 18 grønmalede redningskranse lagt ud i en af søerne i Bredvande i Bygholm Nord Rørskov, tildækkede med plantemateriale, men ligesom sidste år viste fuglene ikke kransene nogen større interesse. Det kan næppe heller være mangel på redesteder, der har forhindret Sortternerne i at yngle med succes i et område som Vejlerne, som har en sådan rigdom af forskelligartede habitater.

Sortterne												
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	SEL	ØV	TØM	V-A	L-V	VV	Ialt
1978				30		0-2	30-32	40			40	70-72
1979	35-40		8-10		3	5-6	51-59	15-20			15-20	66-79
1980		45				20	65	5-6	2		7-8	72-73
1981			54		8-9		62-63	1-7			1-7	63-70
1982			20-30		12	9	41-51	25-30			25-30	66-81
1983	14					53	67	0-3			0-3	67-70
1984	16			20		12	48	10	5	2	17	65
1985			25	22	16		63	5			5	68
1986			50-60				50-60		1		1	51-61
1987			50-60				50-60				0	50-60
1988			20	15	2		37	2-3			2-3	39-40
1989			20	15			35	9-10			9-10	44-45
1990			28-30		8-12		36-42	10			10	46-52
1991			20-22				20-22	20-23			20-23	40-45
1992			30-40	3-4			33-44	7-9			7-9	40-53
1993			4-5	40-45			44-50				0	44-50
1994			26-30		0-5		26-35	0-5			0-5	26-40

Bestandsudvikling 1978-94.

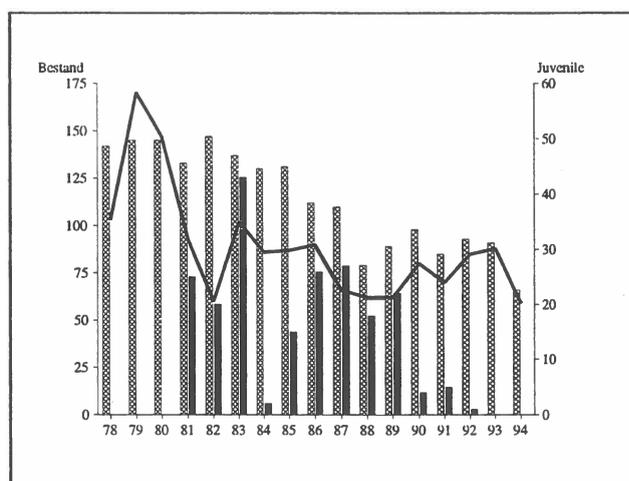

Fig. 26 Sortterne 1978-94. Bestandsopgørelse (antal par x 2) = venstre søjle, maximumstælling maj/juni = optrukken linie, flyvefærdige juvenile = højre søjle. I årene 1978-80 optaltes ikke juvenile fugle.

GØG *Cuculus canorus*

Almindelig ynglefugl på enge og i krat

Den første iagttagelse af Gøg faldt i år så tidligt som den 23.4 ved Vesløs Vejle, men det første kuk kom til mere normalt tidspunkt, den 1. maj fra Mommer ved Tømmerby Fjord.

Herefter ankom hurtigt flere fugle til området, og følgende store tal opnåedes på totaltællingerne i maj/juni: 14.5 30, 25.5 37, 8.6 35 og 26.6 29. I juli ebbede iagttagelserne hurtigt ud, og sidste fugl blev iagttaget den 13.8 i Han Vejle under ringmærkningen.

Da hverken Tømmerbytax'en eller Ør. Landkanal-tax'en blev foretaget i år har vi ingen tal herfra til sammenligning med tidligere år, men de forholdsvis store tal på tællingerne i maj og juni er blandt de største nogensinde.

BYSVALE *Delichon urbica*

14 ynglepar i reservatet

Den lille koloni på Maskinhuset ved Tømmerby Fjord, som er blevet optalt hvert år, rummede i år maksimalt op til 14 aktive reder, den 31.5. Senere, i juni, faldt antallet noget.

ENGPIBER *Anthus pratensis*

251-257 ynglepar kortlagt,
heraf 70-74 på Bygholmengen
og 88-89 på Limfjordslokaliteterne

Den 7.3 hørtes den første syngende Engpiber på en Aruptax, men kortlægningen er først foregået fra sidst i april. Enhver registrering er ved bearbejdningen regnet som et par; de fleste kortlægninger drejer sig om syngende (på maj-tællingerne) eller ungevarslende fugle (hovedsageligt i juni). Visse steder omkring Vejlerne er bestandene af Engpiber meget store og tætte; det gælder først og fremmest på strandengene langs Limfjorden. Vores kortlægninger skal ikke gøre det ud for at være en præcis opgørelse over ynglebestanden, da man skal være meget ihærdig for at finde samtlige par, og det er ofte svært at afgøre, om to tætbegiggende territorier kortlagt på to forskellige tællinger drejer sig om det samme par. Et stort usikkerhedsmoment ligger desuden i, at arten har en udstrakt yngleperiode, evt. med flere kuld/omlægningskuld.

Optælling af Engpiberbestanden er foregået siden 1986 (med undtagelse af 1988), og der er fundet mellem 73 og 511 territorier, med en kraftigt stigende tendens i løbet af perioden. Variationerne kan have noget med vinterklimaet at gøre, ynglesæsonerne 1986 og 1987 fulgte efter hårde isvintre. På Bygholmengen registreredes i 1986-89 mellem 12 og 19 territorier, hvilket senere gradvist er steget til de sidste par års niveau på omkring 75-110. Sommerslåningen af den vestlige del af Bygholmengen, som har fundet sted siden 1991, kan tænkes at have bidraget væsentligt til bedre forhold for Engpiberne.

Iøvrigt ses én meget tydelig tendens på kortene: Engpiberen bliver mere almindelig som ynglefugl, jo tættere på Limfjorden man kommer - og på engene omkring de nordligste lokaliteter som Tømmerby Fjord, Selbjerg Vejle og Lund Fjord samt langs Ør. Landkanal er den så godt som fraværende. Stort set samtlige Engpiberterritorier findes på vinteroversvømmede enge - men det er ikke alle vinteroversvømmede enge, der huser Engpibere.

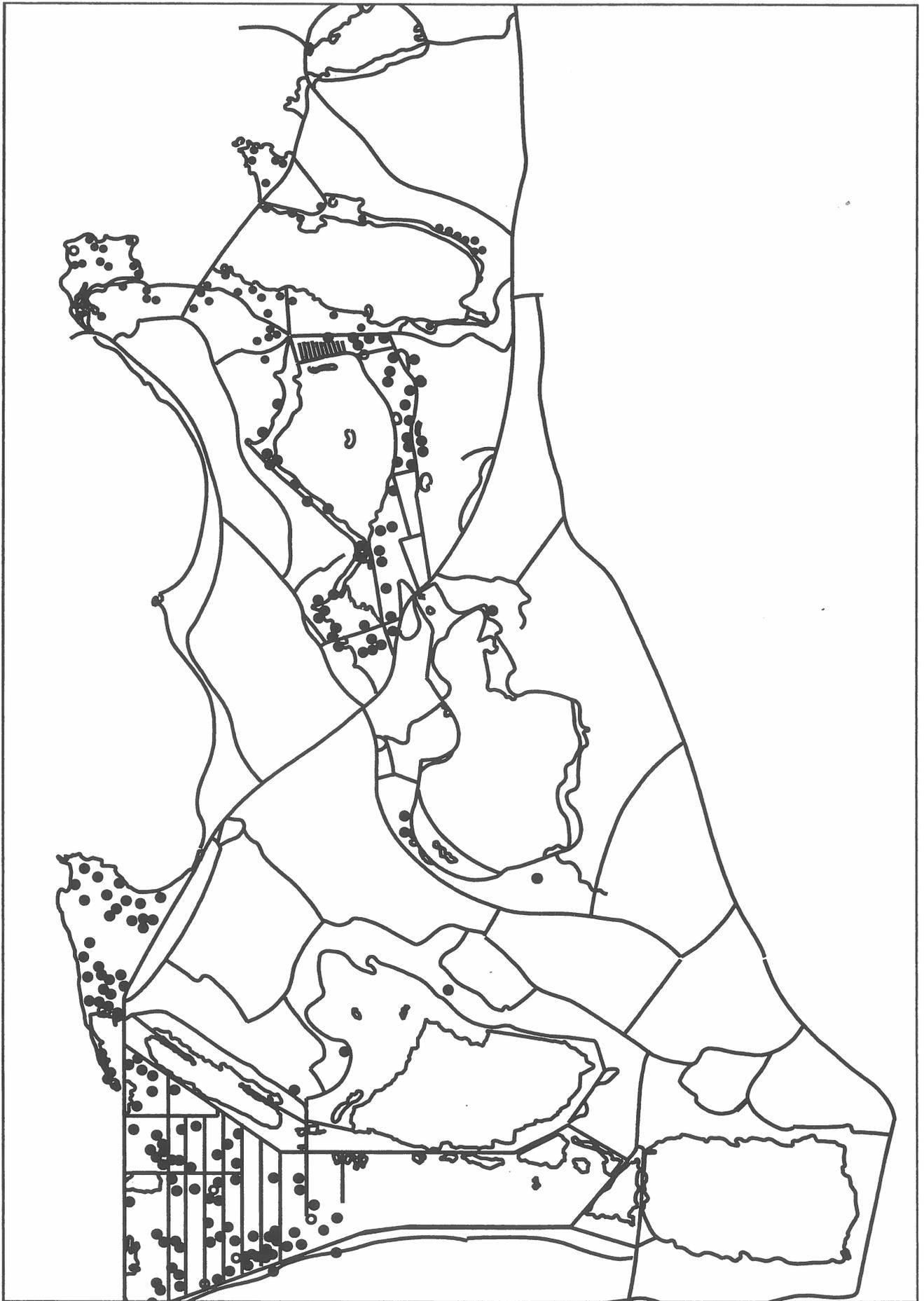

Fig. 27 Engpiber, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 31 territorier Fjordholmene.

Engpiber																		
	LUN	HAN	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1986			1	20	1		10	32	4	8	7	6		6	31		10	73
1987	4		6	17	4	5	11	47	6	25	14	5		1	51		7	105
1988								?							?			?
1989				13	2	1	28	44	8	15	11	4	1	15	54	3	29	130
1990				29		5	44	78	6	28	16	5	2	24	81	4	11	174
1991				31	2	2	27	62		31	13			16	60	5	19	146
1992	3	1	4	55	3	9	79	154	13	54	19	10	11	42	149	3	36	342
1993			1	112	6	5	63	187	18	137	33	13	6	34	241	8	74	510
1994				72	1	2	34	109	4	47	30	4	5	19	109	6	31	255

Bestandsopgørelse 1986-94, middeltal.

GUL VIPSTJERT *Motacilla flava*

29-31 ynglepar

De første Gule Vipstjerter i 1994 lyste op i Østerild Fjord og på Bygholmengen den 26.4. Bestanden er kortlagt igennem hele sæsonen, fra omkring 1.5. Samtlige sete territoriehævdende/ungevarslenende par er plottet på kort, og ved bearbejdningen er alle disse registreringer, uanset at de fleste kun er set en enkelt gang, regnet som repræsenterende et ynglepar.

De fleste er registreret på de sene enggennemgange, i juni, hvor de Gule Vipstjerter, som har unger, optræder ret iøjne- og øre-faldende. Par som ikke har ynglesucces vil let kunne unddrage sig registrering.

Forskelle i ynglesucces'en kan være delvist medvirkende til de store svingninger i bestanden af Gul Vipstjert, som er registreret siden 1978 (fig. 29). Variationer i ynglesucces'en kan dog langt fra forklare alle svingningerne, som også dækker over store forskydninger de enkelte lokaliteter imellem. F.eks. var der i feltstationens første to år, 1978-79, flere ynglepar på Bygholmengen alene end der er i hele Vejlerne idag - 45 par i 1978 og 35-38 i 1979. Siden er tallet her blevet mindre, men undtagelsesvist kunne i 1993 kortlægges 23 par på Bygholmengen, formentlig som følge af et par års sommerslåning af engen. Imellem de øvrige lokaliteter har der været betydelige årlige forskydninger, men de eneste større lokaliteter (med mindst 10 par mindst ét år) har været Bygholm Nord Rørskov, Vesløs/Arup Vejler, Østerild Fjord og Fjordholmene. Især områderne langs digerene såvel vest som øst for Østerild Fjord (henholdsvis Hovsør Indtørring/Bruuns Hul og strækningen fra slusen i Arupdæmningen over Dykkerslusen til Røde Bro) har vist sig stabilt at være af en vis betydning. Iøvrigt ses der at være stor overensstemmelse mellem Gul Vipstjerts og Engpibers udbredelse; blot er Vipstjertens langt mere spredt. Kun for Bygholmengen har der været tale om en langsigtet tilbagegang, for de øvrige lokaliteter under ét har tallene ikke udvist nogen tydelig tendens, men har varieret mellem 15 og 47 par, dog som oftest omkring 30 par.

For Bygholmengen findes et kort fra 1978 (i Christensen 1979) som viser, at hovedparten af fuglene dengang fandtes på den vestlige del af engen. Denne del af Bygholmengen har siden undergået en voldsom forandring, idet den er groet til i tagrør over store arealer. Gul Vipstjert kan ikke yngle i ren rørskov, så den gennemgribende biotopsforandring, som den vestlige del af Bygholmengen har været udsat for, må formodes at være hovedårsagen til artens tilbagegang i Vejlerne.

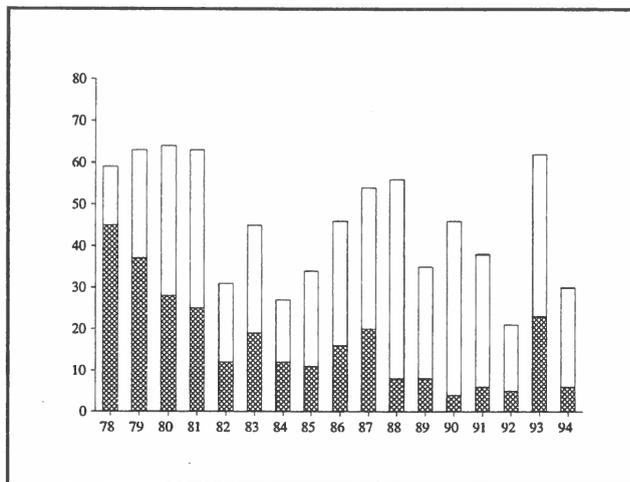

Fig. 29 Gul Vipstjert. Bestandsopgørelse 1978-1994. Skraveret søjle = Bygholmengen, åben søjle = resten af området.

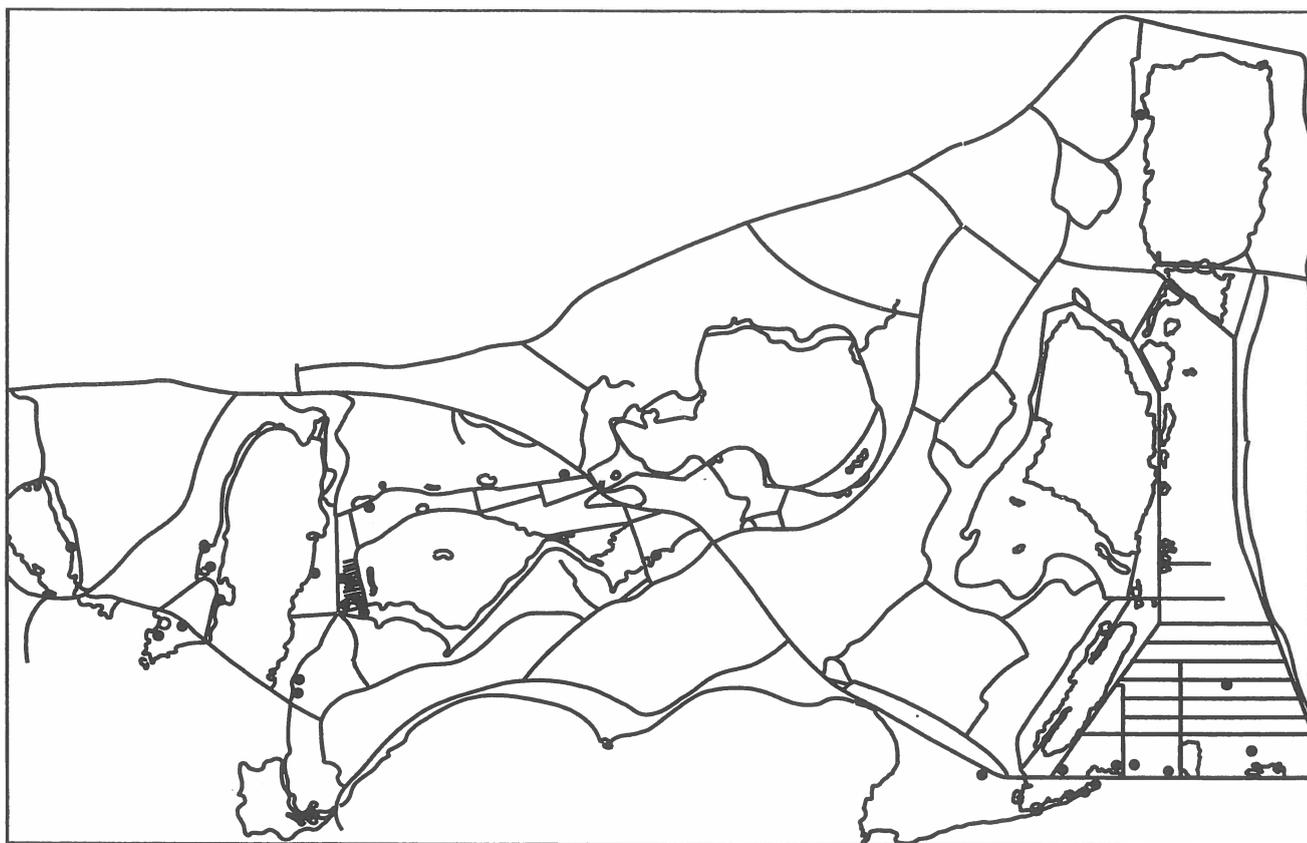

Fig. 28 Gul Vipstjert, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 2 territorier Fjordholmene.

Gul Vipstjert																			
	LUN	HAN	KOG	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	HOV	A-H	VV	LØN	FJH	Ialt
1978	1		1		45	1	1		49		4	3		3		10	1		60
1979			2		37			6	45	1	2	4		6	1	14	4		63
1980	1		1		28	1		3	34		3	11		7	2	23	3	4	64
1981			1	10	25	3	1	6	46	1	1	8	1	2		13	3	1	63
1982					12+			1	13+					2		2		2	17+
1983			1	1	20	2		7	31		1	10	1	1		13	1		45
1984	1			1	13		2		17	3	4	3				10			27
1985				3	11			9	23		4	4				8		3	34
1986	1				16			5	22	1	8	9	1	1		20	1	3	46
1987	1	1		2	21	2		4	31		7	7	1	1	3	19	1	4	55
1988	1				8			4	13		16	11	1	3	1	32	2	10	57
1989				1	8			3	12		9	6	1	1	2	19	2	2	35
1990				1	5			2	8		7	17		3	3	30	5	3	46
1991				1	6			3	10		6	11			1	18	1	9	38
1992				1	9			3	13			5		1	1	7	2		22
1993					23				23		10	26			2	38		1	62
1994	1				6			5	12		6	6	1	3		16	1	2	31

Bestandsopgørelse 1978-94, middeltal.

NATTERGAL *Luscinia luscinia*

13 syngende hanner

Efter nordvestjyske forhold var det et helt usædvanligt Nattergale-forår i Vejlerne i 1994, hele 13 forskellige steder registreredes i kortere eller længere tid en syngende han. Sædvanligvis høres ingen, én eller blot nogle få Nattergale omkring Vejlerne. Det eneste tidligere år med et større influx var 1988 med 8 syngende fugle.

Syngeriet startede i år den 13.5, hvor beboerne på feltstationen blev vækket af Nattergalesang i haven. Herefter var der så godt som daglige registreringer frem til den 8.6, med en enkelt efternøler så sent som den 11.7.

6 af de 13 fugle hørtes kun ved en enkelt lejlighed, resten mindst 2 gange. Alle fuglene sang fra pilekrat eller andre tætte, fugtige løvskovskrat. En mindre koncentration af sangposter fandtes ved Bygholm/Gravene/det sydlige skovbryn af Øsløs Skov. Her kortlagdes i dagene 15.5-8.6 ialt 4 hanner, hvoraf 3 var aktive på én gang den 25.5. Især den ene han, ved inspektørboligen på Bygholm, sang meget vedholdende i en næsten 3 uger lang periode.

Fig. 30 Nattergal, sangterritorier 1994.

BYNKEFUGL *Saxicola rubetra*

51 kortlagte territorier,
stort set alle i randområderne

Bynkefuglen gjorde sin entré i Vejlerne i 1994 den 23.4, hvor 3 fugle sås i Arup Vejles randområder. Herefter ankom hurtigt flere, og første gang syngende fugle blev kortlagt var den 9.5.

Igennem sæsonen er alle territoriehævdende Bynkefugle kortlagt, og ud fra princippet én registrering = ét territorie er udbredelseskortet fremkommet. Årets bestand på 51 par er det hidtil laveste i de 5 år, Bynkefuglene omkring Vejlerne er blevet kortlagt, top-noteringen var i 1992 med 83 kortlagte territorier.

Der er grund til at antage, at de registrerede op- og nedgange i bestandsopgørelserne er reelle, da det tilsyneladende er ret uproblematisk at kortlægge denne art. Selvom Bynkefuglens ret spinkle sang ikke fylder meget i Vejlernes store lydbillede, opdages den relativt let, og ungevarslende fugle er meget synlige. Kun i de områder, hvor bestanden er tættest, kan det være svært at udrede et antal par ud fra feltkortene. Det gælder i særlig grad engene ved Tovsig. Tidligere år er fundet væsentligt flere Bynkefugle på Skårup Odde, på østsiden af Lund Fjord og langs Ør. Landkanal samt på sydsiden af Tømmerby Fjord og Vesløs Vejle.

Det er interessant, at Bynkefuglens udbredelse på det nærmeste er komplementær i forhold til et par af de andre eng-spurvefugle, Engpiberen og Gul Vipstjert, som især forekommer i de mere våde, grønne og kortgræssede enge inde i reservatet samt på Limfjords-strandengene. Bynkefuglen holder til på lidt mere brune, tilgroede, ferske, evt. forsurede, botanisk mere diverse enge, samt i visse tilfælde på sandede, overdrevsagtige steder eller ligefrem i kanten af kulturmarker (blot der er nogle gode grøftkanter med mange høje urter). Et fællestræk ved Bynkefuglens ynglesteder er, at meget få af dem bliver oversvømmet om vinteren.

Fig. 31 Bynkefugl, territoriefordeling 1994. Udenfor kortet: 2 territorier langs Fjordholmene.

Bynkefugl															
	LUN	BNR	B-E	GLO	SEL	HLM	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	LØN	FJH	Ialt
1990	12		1	2	8		23	26	8	4	1	39			62
1991	12		4	9	17		42	23	6	2	1	32		1	75
1992	11	3	4	11	17		46	24	12	2		38			84
1993	9		1	5	9		24	19	13	1		33			57
1994	5	1	1	2	9	1	19	18	11			29	1	2	51

Bestandsopgørelse 1978-94.

GRÆSHOPPESANGER

Locustella naevia

7-8 syngende, alle i de Østlige Vejler

I løbet af maj måned sad 6-7 forskellige Græshoppesangere og sang fra pilebuskene langs Ør. Landkanal. Den første (den nordligste) dukkede op den 10.5, og den sidste hørtes den 8.6. Alle på nær 2 hørtes mere end én gang, og den ene af de "éngangssyngende" vurderes muligvis at have været én af de andre fugle, som så skulle have flyttet sig et par hundrede meter. To fugle hørtes kun i 3 dage, mens der var en fugl som sang fra 12.5 til 25.5, én hørtes 18.5-4.6, og en tredje registreredes 30.5-

8.6.

En sidste fugl dukkede op så sent som den 7.7, hvor den hørtes lidt vest for Lund Fjord. Den hørtes kun denne ene gang.

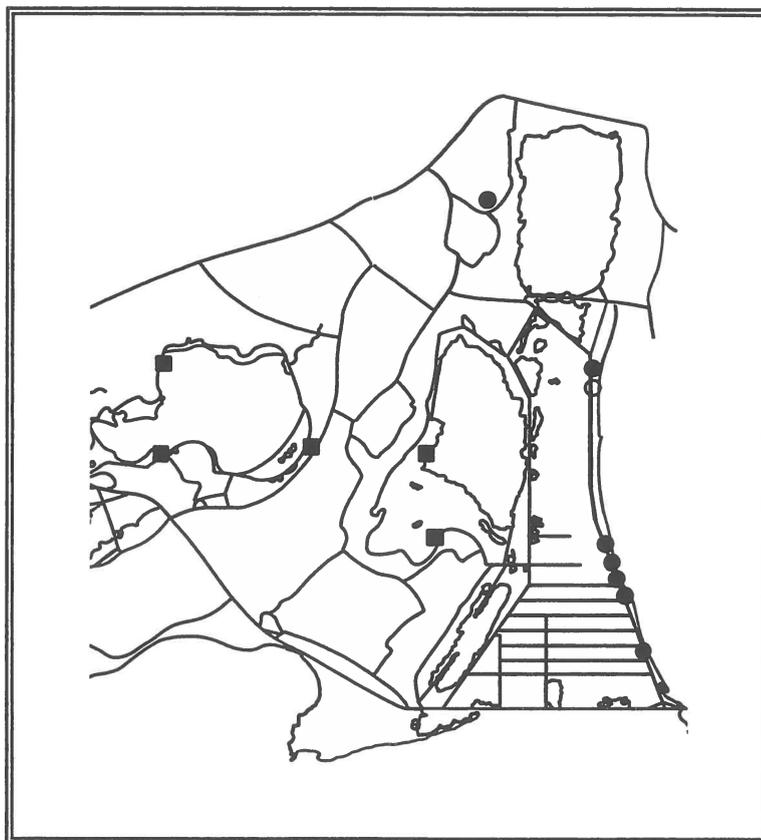

Fig. 32 Græshoppesanger (cirkler) og Savisanger (firkanter), sangposter 1994.

Græshoppesanger												
	LUN	HAN	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	VV	Ialt
1978							0	1	1		2	2
1979			3				3	1			1	4
1980	1					1	2	1		1	2	4
1981							0	1			1	1
1982	3					2	5				0	5
1983			3				3				0	3
1984							0	1		1	2	2
1985					1	2	3	1			1	4
1986			1	1		3	5				0	5
1987	1					6	7				0	7
1988	2					2	4	2			2	6
1989	1					3	4	2			2	6
1990				2		2	4				0	4
1991		1	2			2	5			1	1	6
1992			1			2	3	1			1	4
1993						1	1	1			1	2
1994	1		2	5			8				0	8

Antal sangterritorier 1978-94.

SAVISANGER *Locustella luscionides*

5 syngende hanner

Den første Savisanger summede den 24.4, fra røskoven i vestsiden af Selbjerg Vejle. Denne fugl hørtes gentagne gange, i første omgang indtil den 23.5, og senere efter en lang pause igen den 12.7. Da stedet ikke er blevet aflyttet kontinuerligt, kan den dog sagtens have været aktiv også imellem disse datoer.

Senere dukkede nye fugle op: den 3.5 i nordvesthjørnet af Tømmerby Fjord nedenfor Thylejren (hørt igen 12.5), den 11.5 i sydenden af Selbjerg Vejle (ikke hørt senere), den 14.5 ved cykelstien langs Tømmerby Fjord (kun hørt denne ene gang) samt den 25.-26.5 ud for Mommer, Tømmerby Fjord. Ingen af disse fugle er altså hørt i længere perioder, men dén på vestsiden af Tømmerby Fjord og dén i det sydlige Selbjerg Vejle kan sagtens have sunget i lang tid uden det er blevet bemærket, da det er steder hvor vi sjældent kommer. Fuglen ved cykelstien var lidt usædvanlig, idet den ikke havde sangpost i tagrør, men i en pilebusk.

Savisanger								
	LUN	HAN	BNR	SEL	ØV	TØM	VV	Ialt
1978					0	1	1	1
1979				1	1	1	1	2
1980			1		1	3	3	4
1981	2		1	1	4	1	1	5
1982		1	1	5	7		0	7
1983		2	1		3		0	3
1984			1		1		0	1
1985				2	2		0	2
1986		1	3	5	9	1	1	10
1987	2			2	4		0	4
1988		1	1	2	4		0	4
1989				6	6		0	6
1990	1	1		1	3		0	3
1991	1	3	6	6	16	1	1	17
1992		2		3	5	1	1	6
1993			2	3	5	1	1	6
1994				2	2	3	3	5

Antal sangterritorier 1978-94.

SIVSANGER *Acrocephalus schoenobaenus*

Almindelig ynglefugl i rørskov og pilekrat

På Selbjergtax'en max. 44 syngende på én tax, totalt min. 47 sangterritorier

Den første Sivsanger i 1994 hørtes den 25.4 på en Aruptax i Vesløs Rør. Fra den 6.5 registreredes syngende hanner på Selbjergtax'en, og allerede 12.5 nåedes max.-tallet på denne taxering, 44 syngende hanner. Fig. 33 viser placeringen og inddelingen af Selbjergtax'en, og fig. 34 viser sangaktiviteten i løbet af sæsonen for de tre rørskovsarter, som primært overvåges på denne taxering.

Efter kulminationen i sangaktivitet den 12.5 faldt den registrerede aktivitet hurtigt, og niveauet i juni måned lå på 23-24 syngende fugle, hvorefter der skete et yderligere fald i juli. Endnu den 24.7 hørtes 13 syngende Sivsangere.

Ved en summering af max.-tallene fra tax'ens forskellige delområder fås ialt 47, fordelt med 6 i Bygholm Nord Rørskov (BNR), 1 Bygholmen (B-E), 4 Glombak (GLO), 33 Selbjerg Vejle (SEL) og 3 Læssø (L-Ø). Forkortelserne refere-

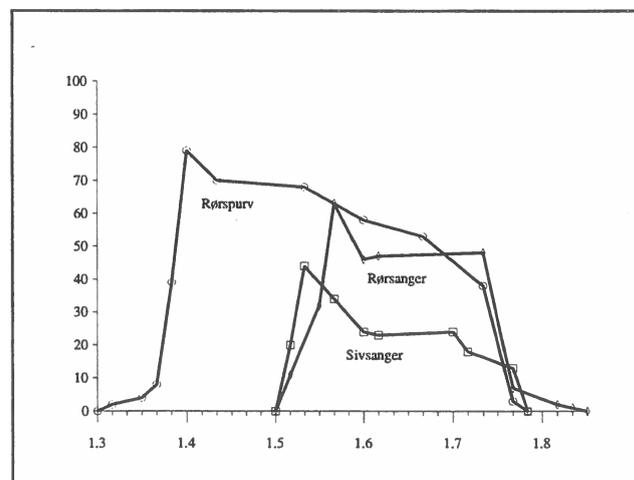

Fig. 34 Sivsanger, Rørsanger og Rørspurv 1994. Sangaktivitet i løbet af sæsonen på Selbjergtax'en.

rer til fig. 33. På de fleste af delområderne taltes det maximale antal syngende fugle den 12.5. Normalt kulminerer Sivsangerens sangaktivitet sidst i maj/først i juni, men denne periode var i år præget af megen blæst, hvilket giver dårligere muligheder for at registrere småfuglesang. Det er derfor muligt/sandsynligt, at der i år har været flere end de registrerede 47 hanner, som har haft territorier langs Selbjergdiget.

Normalt er Sivsangeren og de øvrige rørskovsfugle blevet optalt én gang hver sæson (i starten af juni) på yderligere to taxeringer; Tømmerbytax'en og Ør. Landkanaltax'en. Disse blev desværre ikke gennemført i år, hvilket kan tilskrives det umulige vejr til den type registreringer.

Resultatet for Selbjergtax'en i år ligger en smule over gennemsnittet for de seneste 15 år. Der har været store udsving fra år til år, med tal på mellem 17 og 70 registreret på en enkelt tax.

Udover taxering af syngende fugle overvåges rørskovs-spurvefuglene også ved ringmærkning om efteråret. I 1994 fangedes i perioden 21.7-20.9 121 Sivsangere i Han Vejle, fordelt på 8 adulte og 113 juvenile (93%). I pentade 41-43 (20.7-3.8), hvor det må formodes, at langt størsteparten af de fangede fugle udgøres af lokale ynglefugle, var ungfugleandelen 89%. Disse tal er udtryk for ynglesuccesen. Siden rørskovsringmærkningen i Han Vejle startede i 1988 har ungfugleprocenten i pentade 41-43 varieret mellem 72 og 91.

Sivsanger				
	SEltax		TØMtax	ØLtax
	max.	tot.		
1978	17		26	
1979	25		15	
1980	31		30	
1981	46		34	
1982	38		41	
1983	23		75	
1984	25			
1985	54		92	
1986	41		86	50
1987	58		161	66
1988	64	76	105	62
1989	36	41	78	99
1990	29	36	60	23
1991	41	45	48	54
1992	70	84	100	59
1993	52	58	29	
1994	44	47		

Syngende hanner på linietaxeringer.

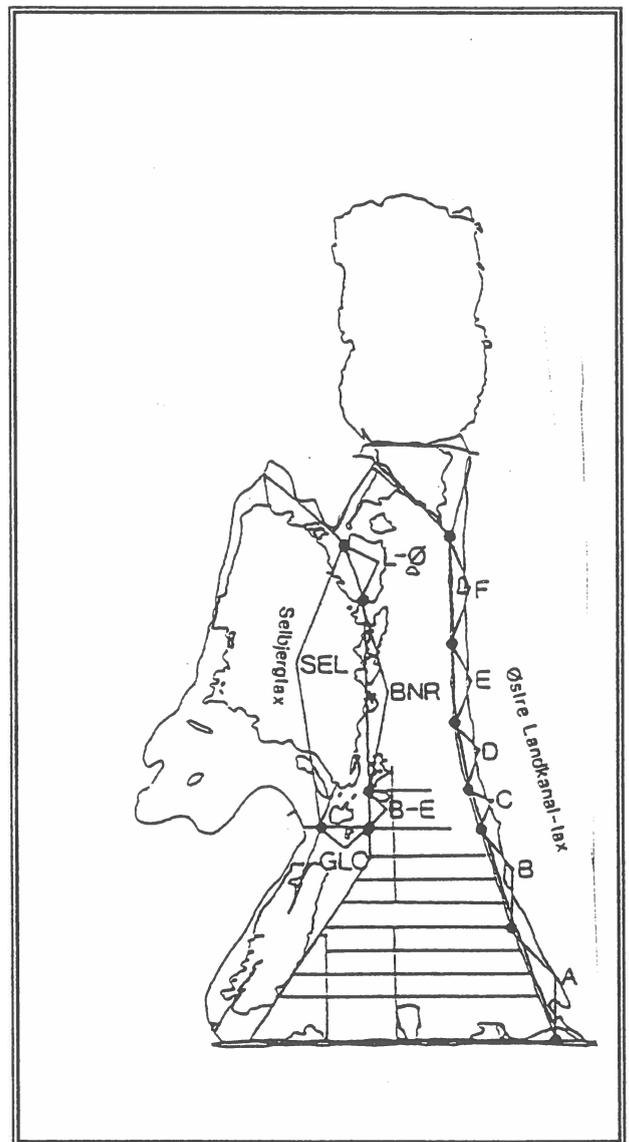

Fig. 33 Inndeling af Selbjerg- og Ør. Landkanal-tax'erne (sidstnævnte ikke benyttet i 1994)

KÆRSANGER *Acrocephalus palustris*

25 syngende fugle

Foråret var fuldbragt den 23.5, hvor årets første Kærsanger lod sin pludrende sang høre, inde på Hannæs nordøst for Tømmerby Fjord. Denne og samtlige senere hørte fugle er kortlagt; de sidste hørtes den 13.7. Sangaktiviteten var størst den 1.-2.6, hvor der hørtes henholdsvis 6 og 8 Kærsangere. Disse hørtes ikke på natlyt, men sang i fuldt dagslys og registreredes på enggennemgange af Glombak, Selbjerg Vejle og Lund Fjord.

Territoriernes fordeling er vist på fig. 35. Kun fra 4 sangposter er der hørt sang mere end en enkelt gang, men mange sangposter er beliggende på steder, hvor vi kun færdes sjældent, og kan sagtens have været aktive igennem længere tid. Det er således helt sikkert, at vi ikke registrerer samtlige Kærsanger-territorier omkring Vejlerne, men de årlige tællinger kan bruges som et index for bestandens udvikling. Der er siden 1978 sket en gradvis stigning, fra som regel under 10 territorier 1978-84, over 14-15 i årene 1985-87, til et niveau på 20-35 fugle fra 1988.

Fig. 35 Kærsanger, sangterritorier 1994.

Kærsanger														
	LUN	HAN	BNR	B-E	GLO	SEL	ØV	TØM	V-A	ØST	L-V	VV	LØN	Ialt
1978	2		1			1	4	4	1			5		9
1979		1			1	1	3	2	1	1		4		7
1980	1	3	4		1	3	12	4				4		16
1981	5	1		1	1		8	6				6		14
1982	1					1	2	1				1		3
1983		1			1	3	5	1				1		6
1984	1	2	1			2	6					0		6
1985		3	2	1		4	10	5				5		15
1986	1	1	2	1		4	9	3		1	1	5		14
1987	2	6	1			3	12	3				3		15
1988	5	5	2	2	1	3	18	7				7	1	26
1989	6	3	1	3	2	12	27	6				6		33
1990	5	4			3	8	20	5	1			6	1	27
1991	6	6	1	1		1	15	4	1	1		6		21
1992	7	1	1	1		9	19	13				13		32
1993	5	2	1	2		4	14	5	1	1		7	1	22
1994	7	1	2	1	2	9	22	3				3		25

Antal sangterritorier 1978-94.

RØRSANGER *Acrocephalus scirpaceus*

Almindelig ynglefugl overalt i rørskovene

På Selbjergtax'en max. 63 syngende på én tax, totalt min. 64 sangterritorier

Allerede den 27.4 sang de første 2 Rørsangere ved Tømmerby Fjord. På Selbjergtax'en, hvor arten optælles i lighed med Sivsanger og Rørspurv, registreredes Rørsangeren første gang 6.5 med 11 syngende, og den 24.5 nåedes årets maximumstælling med 63 syngende hanner. Forløbet i sangaktiviteten i løbet af sæsonen er vist i fig. 34. Efter kulminationen savnes dækkende optællinger p.g.a. dårligt registreringsvejr i en lang periode indtil Skt. Hans (netop perioden hvor Rørsangeren normalt kulminerer), men tre taxeringer 2.6-13.7 gav 46-48 syngende Rørsangere. Herefter aftog aktiviteten hurtigt, og sidste gang, der noteredes Rørsangersang på Selbjergtax'en, var den 9.8. Maximumstællingene for de enkelte delområder var BNR 17, B-E 3, GLO 6, SEL 25 og L-Ø 13. Stort set overalt registreredes maximal sangaktivitet på taxeringen den 24.5, kun på Bygholmængens strækning af tax'en var der en større tælling på et andet tidspunkt (9.6).

Antallet af territoriehævdende Rørsangere på Selbjergtax'en var i år noget under gennemsnittet på ca. 75 fugle. Der er siden 1978 talt imellem 44 og 139 syngende Rørsangere på Selbjergtax'erne, med ganske store udsving fra år til år. Disse svingninger må formodes bl.a. at afspejle omfanget af rørskær langs taxeringsruten. I år var det blæsende vejr i juni måned dog givetvist medvirkende til det lave resultat.

Ringmærkningen i Han Vejle gav i år 676 nymærkede Rørsangere samt 18 genfangster af egne

mærkede fugle fra tidligere år. Fuglene fangedes mellem den 21.7 og den 26.9. Over hele sæsonen var aldersfordelingen 18% adulte fugle og 82% juvenile. I pentaderne 41-43 (20.7-3.8), hvor størstedelen af fangsten må formodes at være af lokal herkomst, var ungfugleandelen 64%. Ungfugleandelen i løbet af sæsonen er vist på fig. 36, hvor samtidigt den gennemsnitlige fordeling 1988-94 er vist. Det ses, at der i år gennemgående var færre ungfugle end normalt. Fig. 37 sammenligner ungfugleandelen i pentade 41-43 for årene siden 1988. Værdierne har varieret mellem 61% og 86%. Data for ungfugleandelen under ringmærkning fra Tåkern i Sverige og Attemose på Sjælland antyder tilsvarende svingninger som i Vejlerne, alle tre steder med 1991 som året med markant dårligst ynglesucces (Gezelius *et al.* 1993, 1994, 1995 samt Johansen 1994).

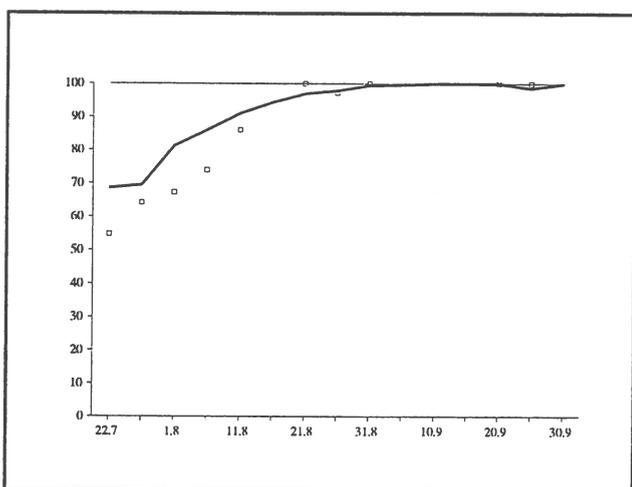

Fig. 36 Rørsanger. Ungfugleprocent under rørskovsringmærkning i løbet af sæsonen, 1988-94. Optrukken linie = gennemsnitlig fordeling, firkant-markering = 1994.

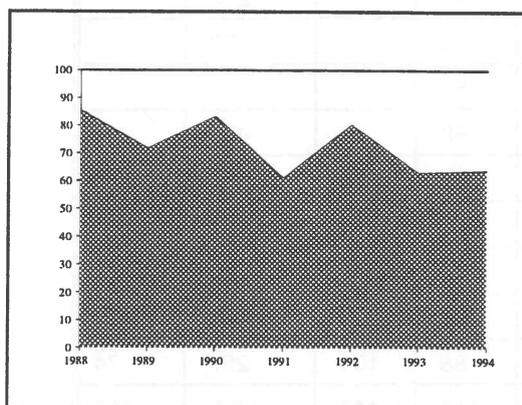

Fig. 37 Rørsanger. Ungfugleprocent under rørskovsringmærkning i pentade 41-43 1988-94.

Rørsanger				
	SELTax		TØMTax	ØLTax
	max.	tot.		
1978	58		162	
1979	48		146	
1980	44		204	
1981	76		168	
1982	45		257	
1983	92		367	
1984	56			
1985	58		454	
1986	96	125	279	59
1987	53		467	72
1988	83	101	410	55
1989	82	83	365	82
1990	88	101	257	74
1991	114	117	442	122
1992	139	139	462	107
1993	76	95	306	
1994	63	64		

Syngende hanner på linietaxeringer.

SKÆGMEJSE *Panurus biarmicus*

Ynglebestand ukendt, men stor

Skægmejse har, siden den genindvandrede til Vejlerne i 1988, været til stede i rørskovene året rundt. Det er umuligt at opgøre ynglebestanden, da Skægmejse ikke optræder territoriehævdende på en måde så det lader sig registrere. I stedet må vi nøjes med indextal i form af forskellige typer registreringer og forskellige måder at behandle talmaterialet på. Nogle af tallene, som kan uddrages af materialet, er præsenteret i nedenstående tabel:

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Obs.dage	5	38	108	152	175	181	119
Max. Seltax	4	10	38	93	224	203	55
Max. totalt	4	11	47	93	324	219	102
Sum af obs.	12	127	977	1931	4313	4237	1418
Ringmærk.	-	-	124	236	607	297	166

Det kan konstateres, at der i 1994 har været en nedgang i bestanden i forhold til de meget store år 1992-1993. Denne nedgang skal ses i lyset af to forhold: der var i efteråret 1993 tale om en ekstraordinær stor udflyvning fra området af fugle i "højflugt", og vinteren 1993/94 var noget strengere end de foregående milde vintre. Udflyvningen i efteråret 1993 udmøntede sig i flere interessante genmeldinger af Vejler-mærkede fugle i udlandet - 4 i Sydnorge og 1 ved Kaliningrad i Rusland, alle i oktober måned. Ligeledes blev en fugl fra Vejlerne senere aflæst i Skagen (i februar 1994). Der er også tidligere år iagttaget "højflugt" mod nord, småflokke af Skægmejser er set forlade Lund Fjords rørskov og tage kurs ud mod Bulbjerg - og nu er et trækmønster i denne retning altså også dokumenteret i form af genmeldinger. Også ved Tåkern i Sverige var der indikationer på stor udflyvningsaktivitet efter 1993-unglesæsonen; 3 Tåkern-mærkede fugle genfangedes ved Kaliningrad (Gezelius 1994).

At der har været en lav overlevelse fra 1993 til 1994, understreges af, at kun 1 tidligere mærket fugl genfangedes under ringmærkingen i Han Vejle; en fugl fra 1991 - se nedenstående tabel. I 1992 og 1993 bestod ca. 4% af årets fangst af aflæsninger fra tidligere år.

1990	1991	1992	1993	1994
1	2	1	-	
	26	4	1	
	7	-		
124	236	607	297	166

(Nederste fremhævede tal under hvert årstal viser det pågældende års antal nymærkede fugle. Herudfor er anført antal aflæste fugle fra det pågældende år under de efterfølgende år).

Af de 166 ringmærkede fugle i perioden 21.7-26.9 var 131 (79%) definitivt ungfugle, men en del af de udfarvede fugle har givetvist også været årsunger, da de efter første fjerskifte ikke kan aldersbestemmes. Indtil 1.9 var hele 93% sikre ungfugle, mens der blandt 24 fangede fugle i september måned kun var én fugl, som sikkert kunne bestemmes til ungfugl.

Fig. 38 viser årets registreringer af Skægmejse på Selbjergtax'en og rørskovsringmærkingen i Han Vejle. Henholdsvis 26% og 12% af det samlede materiale hidrører fra disse aktiviteter. Der var et meget lavt registreringsniveau indtil de første ungfugle sås sidst i juni (30.6), men først da ringmærkingen startede 21.7 kom der for alvor gang i observationerne. De største tal på Selbjergtax'en sås i forbindelse med "højflugt"-aktivitet i september måned. Årets største tælling totalt blev på 102 fugle så sent som den 9.11 (heraf 22 på Selbjergtax'en).

Af samtlige kønsbestemte observerede fugle igennem sæsonen var 61% hanner (n=355) og i ringmærkningsmaterialet var der også klar overvægt af hanner; 55%.

Selvom der i 1994 var tale om en betragtelig tilbagegang for Skægmejsen, er bestandsniveauet stadig højt sammenlignet med for få år siden, og der blev produceret masser af unger. Størrelsen på bestanden kan kun blive gætværk, men et kvalificeret (og forsigtigt!) gæt, bl.a. ud fra tidligere ynglefuglerapporters ræsonnementer, lyder på i størrelsesordenen 500 par og en efterårsbestand på måske 10000 fugle.

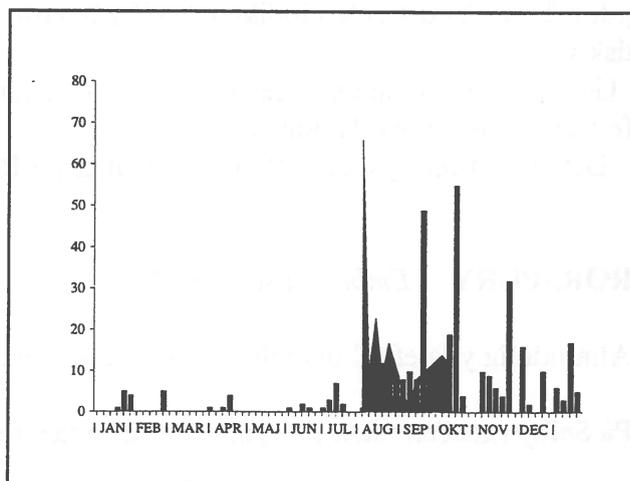

Fig. 38 Skægmejse 1994. Registreringer på Selbjergtax'en (søjler) og under ringmærkingen (skygget område).

PUNGMEJSE *Remiz pendulinus*

Mindst 4-5 ynglepar

I maj måned fandtes 2 steder omkring Tømmerby Fjord Pungmejser under omstændigheder, som tydede på, at de havde gang i yngleaktiviteterne, samt et sikkert ynglebevis i form af en rede. Den første iagttagelse var den 3.5 ved ringkanalen nordvest for fjorden - her iagttoges en fugl igen den 10.6; dette territorium opretholdtes igennem så lang tid, at der givetvist har været gjort yngleforsøg. Den 22.5 sås en fugl i et pilekrat ved Tovsig - her kunne territoriet ikke bekræftes ved senere iagttagelser, men det kan dog sagtens have været besat igennem længere tid, da det var i et område hvor observatørene sjældent færdes. Og endelig var der fra den 15.5 et Pungmejsepar hvor hannen var i gang med redebyggeri nordøst for Tømmerby Fjord, meget "publikumsvenligt" lige ved cykelstien. Den først byggede rede blev hurtigt forladt, men parret har helt sikkert forsøgt sig et andet sted i nærheden, for der registreredes jævnligt Pungmejser i området helt frem til sidst i august.

I det andet af artens traditionelle yngleområder i Vejlerne, Ør. Landkanal langs Han Vejle, registreredes første gang en fugl den 27.5, og senere sås et par ved gentagne lejligheder. Om efteråret fouragerer fuglene af og til langt ude i rørskoven, og under ringmærkningen i Han Vejles våde rørskov langs vandfladen i sydøsthjørnet fangedes mellem den 31.7 og 23.9 ialt 17 Pungmejser - 3 adulte og 14 ungfugle.

Den sidste observation af Pungmejse i 1994 faldt så sent som den 29.11, en fugl i Han Vejle. Årets lille bestand er helt på linie med de fleste foregående år.

RØDRYGGET TORNSKADE *Lanius collurio*

Fåtallig ynglefugl i randområderne

Syngende eller på anden måde territoriale Rødryggede Tornskader blev kortlagt fra ankomsten sidst i maj måned. Der fandtes "territorier" 3 steder omkring Tømmerby Fjord, 1 sted i Læsvig og 4 steder fra Skårup og ud langs Skårup Odde. 5 af stederne registreredes fuglene kun ved en enkelt eller nogle få lejligheder og er måske forsvundet igen, mens der 3 steder iagttoges fugle så længe (ind i juli måned), at det enten indikerede eller beviste (2 steder med ungeiagttagelser) at fuglene rent faktisk yngede.

Udover ovennævnte kan der sagtens have været yderligere yngleforsøg i området som er undgået feltstationens opmærksomhed.

Det er vort indtryk, at 1994 var et godt år for Rødrygget Tornskade omkring Vejlerne.

RØRSPURV *Emberiza schoeniclus*

Almindelig ynglefugl overalt i rørskove, tilgroede enge og krat

På Selbjergtax'en max. 79 syngende på én tax, totalt min. 95 sangterritorier

Der overvintrede enkelte Rørspurve i Vejlerne, men først efter februar-vinteren var overstået sås et større tiltræk, først registreret den 8.3 (18 fugle). Denne dag hørtes også de første syngende hanner

på en Selbjergtax.

Sangaktiviteten på Selbjergtax'en i løbet af sæsonen er vist på fig. 34. Dagen med flest syngende fugle blev den 5.4 med 79, men efter denne kulmination var der en lang periode med et højt aktivitetsniveau, kun langsomt faldende. Endnu 24.6 hørtes 53 syngende Rørspurve. Sidste dato, hvor der noteredes Rørspurvesang på Selbjergtax'en var den 24.7 (3).

På kulminationsdagen den 5.4 var der maximal sangaktivitet på Selbjerg-delen af taxeringen, mens maximum på de øvrige delområder først nåedes senere i april måned - Bygholm Nord Rørskov og Læssø den 13.4, Glombak og Bygholmengen den 24.4. Summeres maxima fra de forskellige delområder fås 95 territorier, fordelt på BNR 27, B-E 4, GLO 10, SEL 47 og L-Ø 7 (forkortelserne henfører til fig. 33). At der var tale om en meget langstrakt periode med stor aktivitet ses bl.a. af, at der endnu den 2.6 taltes 45 syngende på Selbjerg-siden af diget (SEL). Den langvarige sangperiode afspejler formentlig, at Rørspurven ofte når to kuld om året, og evt. kommer der nye fugle til i løbet af sæsonen.

Rørspurven optælles normalt, ligesom Rør- og Sivsanger, på yderligere to taxeringer, Tømmerby- og Ør. Landkanal-tax'erne, men disse blev desværre ikke afviklet i år p.g.a. for ringe vejr. Resultatet fra Selbjerg-taxeringen var ret "normalt", men der er registreret voldsomme udsving fra år til år, mellem 45 og 151 fugle hørt på en enkelt tax, ligesom kulminationstidspunktet har varieret meget (med flere måneder til forskel).

Under ringmærkningen i Han Vejle i efteråret forsynedes 104 Rørspurve med ring i perioden 21.7-26.9. Aldersfordelingen var 11% adulte fugle, 89% juvenile. I pentade 41-43 (20.7-3.8), hvor formentlig størstedelen af de fangede fugle udgøres af lokale ynglefugle, var ungfugleandelen hele 93%. Disse tal antyder en stor ungeproduktion i 1994; de øvrige år med ringmærkning i Han Vejle siden 1988 har ungfugleandelen over hele sæsonen ligget mellem 65 og 86%.

Rørspurv				
	SELtax		TØMtax	ØLtax
	max.	tot.		
1985			137	
1986	75	85	111	28
1987	67		307	36
1988	109	115	233	42
1989	67	89	124	55
1990	59	80	62	63
1991	113	115	202	57
1992	151	171	113	42
1993	94	141	140	
1994	79	95		

Sangaktivitet på linietaxeringer 1985-94.

LITTERATURLISTE

Følgende publikationer har været anvendt under arbejdet med rapporten:

Ynglefuglerapporter fra feltstationen:

(i parentes er anført udgivelsesår).

- 1978: Helge Røjle Christensen: Rapport om ynglefugleoptællingerne i det naturvidenskabelige reservat Vejlerne 1978 (1979).
- 1979: Bent Jakobsen: Rapport om ynglefugleoptællingerne i det videnskabelige reservat Vejlerne 1979 (1980).
- 1980: Arne Bruun & Christian Engelstoft: Rapport om ynglefugleoptællingerne i det videnskabelige reservat Vejlerne 1980 (1981).
- 1981: Helge Røjle Christensen: Rapport om ynglefugleoptællingerne i det videnskabelige reservat Vejlerne 1981 (1982).
- 1982: Christian Engelstoft, Ib Helles Olesen & Henrik Olsen: Rapport over ynglefugleoptælling i Vejlerne 1982 (1983).
- 1983: Helge Røjle Christensen & Christian Engelstoft: Rapport over ynglefugleoptælling i Vejlerne 1983 (1984).
- 1984: Lars Witting: Ynglefugleoptælling i Vejlerne 1984 (1985).
- 1985: Christian Engelstoft & John Petersen: Ynglefugleoptælling i Vejlerne 1985 (1986).
- 1986: Torben Jørgensen & Terje Seidenfaden: Ynglefugleoptælling i Vejlerne 1986 (1987).
- 1987: Lars Bo Jacobsen: Ynglefugleoptælling i Vejlerne 1987 (1989).
- 1988: Jørgen Peter Kjeldsen: Vejlerne. Ynglefuglerapport 1988 (1990).
- 1989: Jørgen Peter Kjeldsen: Vejlerne. Ynglefuglerapport 1989 (1991).
- 1990: Jørgen Peter Kjeldsen: Vejlerne. Ynglefuglerapport 1990 (1992).
- 1991: Jørgen Peter Kjeldsen: Vejlerne. Ynglefuglerapport 1991 (1993).
- 1992: Ejnar Dahl Jensen: Vejlerne. Ynglefuglerapport 1992 (1994).
- 1993: Ejnar Dahl Jensen: Vejlerne. Ynglefuglerapport 1993 (in prep.).

Derudover:

- Burholt, T., O. Lilleør & B.M. Jepsen 1994a: Nye ekstremrigkær i Vejlerne. URT 18: 39-43.
- Burholt, T., O. Lilleør & B.M. Jepsen 1994b: Vejlerne, botanisk set - en oversigt. URT 18: 99-104.
- Falk, K. 1990: Vejledning i metoder til overvågning af fugle. Naturovervågningsrapport, Skov- og Naturstyrelsen.
- Gezelius, L. 1994: Ringmærkningen vid Tåkern 1993. Vingspegeln 13: 62-67.
- Gezelius, L. & N. Gustavsson 1993: Tåkerns Fältstation - Fältarbete 1992. Rapport til Tåkernfonden WWF.

Gezelius, L., N. Gustavsson & L. Nilsson 1994: Tåkerns Fältstation - Fältarbete 1993. Rapport til Tåkernfonden WWF.

Gezelius, L. & L. Nilsson 1995: Tåkerns Fältstation - Fältarbete 1994. Rapport til Tåkernfonden WWF.

Johansen, B.T. 1994: Ringmærkning i Attemose syd for Hillerød 1989 til 1992. MTR - Interne meddelelser til Zoologisk Museums ringmærkere, Nr. 94: 13-18.

Rasmussen, L.M. & I. Gram 1994: Overvågning af fuglene i Tøndermarsken 1993. Skov- og Naturstyrelsen.

Skov, H. 1995: Nedtælling for de danske storke. Hjejlen 13/1: 14-18.

Skriver, J. 1994: Perlen mellem fjord og hav. Natur og miljø 21/2: 26-31.

Sørensen, U.G. 1995: Truede og sjældne danske ynglefugle 1976-1991. Status i relation til den generelle landskabsudvikling. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 89: 1-48.

